

OLLI RUOKOLAINEN
SAKARIAS SOKKA
ARI KURLIN
TIMO TOHMO

TAIDE- JA
KULTTUURI-
LAITOKSET
OSANA
JYVÄSKYLÄN
KEHITYSTÄ JA
HYVINVOINTIA

Cuporen verkkojulkaisuja 56
Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore

© Olli Ruokolainen, Sakarias Sokka, Ari Kurlin, Timo Tohmo
& Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö 2019

Ulkoasu ja taitto: Tiina Paju
ISBN 978-952-7200-43-8 (pdf)
Verkko ISSN 1796-9263 (pdf)

TAIDE- JA KULTTUURILAITOKSET OSANA JYVÄSKYLÄN KEHITYSTÄ JA HYVINVOINTIA

OLLI RUOKOLAINEN
SAKARIAS SOKKA
ARI KURLIN
TIMO TOHMO

TIIVISTELMÄ

Jyväskylässä on tunnistettu taiteen ja kulttuurin merkitys kaupungin kehittämisessä. Konkreettinen osoitus tästä on Jyväskylän Sydän -hanke, jossa tavoitteena on kehittää kaupungin keskustassa sijaitsevien taide- ja kulttuurilaitosten toimitiloja. Keskeisiä laitosten toimitiloja puuttuu kokonaan tai tilat vaatisivat joka tapauksessa kunnostusta, joten on ollut hyvä aika selvittää taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan ja toimitilojen merkitystä kaupungille ja kaupunkilaisille. Kyse on taiteen ja kulttuurisältöjen arvosta kaupungin keskustalle, koko kaupungin vetovoimalle sekä – kaikkein merkittävimpänä tekijänä – jyväskyläläisten ja kaupungissa vierailevien ihmisten elämänlaadulle.

Tässä julkaisussa raportoimassamme Cuporen tutkimushankkeessa olemme tuottaneet tietoa Jyväskylän sydän -hankkeessa muotoiltavien taide- ja kulttuurilaitoksia koskevien kehittämistratkaisuiden taustaksi. **Kysyimme ensinnäkin, millaisia aluetaloudellisia vaikutuksia Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksilla on.** Selvitimme tätä erityisesti taidelaitoskävijöiden kulutuksen kautta. **Toiseksi kysyimme, kuinka Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksien toiminta tukee kaupunkikehitystä ja kaupunkilaisten hyvinvointia.** Laajensimme tätä kysymyksenasettelua myös laitosten välisten yhteyksien ja laitosten roolien tarkasteluun.

Raportin keskeisiä käsitteitä ovat aluetalous, hyvinvointi, sekä osallistuminen, joka on todettu keskeiseksi tekijäksi koetun hyvinvoinnin synnyssä (vrt. Dodge ym. 2012; Sokka & Kangas 2018; myös Blessi ym. 2016). Näkökulmamme avaa siten näkymiä laitosten ja kaupungin toimintaan myös suhteessa kaupunkiympäristön omaksi kokemiseen ja ihmisten omaa elämäänsä koskeviin vaikuttamismahdollisuuksiin.

Tutkimus rajautui pääosin sellaisiin taide- ja kulttuurilaitoksiin, jotka ovat mukana Jyväskylän kaupungin kulttuurilaitosten toimintaa kehittävän Jyväskylän Sydän -hankkeen tarkasteluissa. Kohteina olivat Jyväskylä Sinfonia, Jyväskylän kaupunginteatteri, Jyväskylän taidemuseo sekä Suomen käsityön museo. Mukana oli lisäksi myös Alvar Aalto -museo, ja otimme talousvaikutuksien kokonaistarkastelussa osittain huomioon myös Keski-Suomen museon. Mainittujen laitosten rinnalla tarkastelimme myös kaupungin kirjastojen palveluita ja niiden roolia muiden laitosten rinnalla.

Tutkimushankkeessamme toteutettiin Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksien käyttöä kartoittava kysely. Se kohdistui käytännöllisistä syistä pääosin taide- ja kulttuurilaitosten kävijöille, mutta pyrimme tavoittamaan myös sellaisia vastaajia, jotka eivät olleet käyttäneet laitosten palveluita. Erityisesti kirjastojen kautta

kyselyä jakamalla tavoiteltiin ”ei-kävijöiden” osalta mahdollisimman laajapohjaista vastaajajoukkoa. Yhteensä kyselyvastauksia saatiin 834.

Kyselyaineisto antaa kuvan laitoksiin liittyvistä rahavirroista, erityisesti kävijöiden kulutuksen osalta. Lisäksi kyselyaineisto tuo esille laitoksissa kävijöiden taustaa, kulttuurin kuluttamiseen liittyvää käyttäytymistä ja tähän liittyen esimerkiksi palveluihin liittyviä kehittämiskohteita. Kyselyn avulla saatiin myös kuva siitä, miten vastaajat kokevat taide- ja kulttuurilaitosten vaikutuksen omaan hyvinvointiinsa. Talousvaikutusten osalta suoritimme yksinkertaisen aluetaloutteen kohdistuvien rahavirtojen tarkastelun koskien kävijöiden kulutusta. Lisäksi teimme myös erillisen panos-tuotos-analyysin laitosten oman toiminnan ja kävijöiden kulutuksen kerroinvaikutuksista.

Keskeisinä tuloksina toteamme:

- **Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitosten aluetaloudellinen vaikutus on merkittävä.** Taidelaitoskäynteihin liittyvät rahavirrat Jyväskylässä ovat **8,4 miljoonaa euroa**. Jyväskylän taidelaitosten aluetaloudellinen vaikutus mitattuna tuotantovaikutuksilla on kokonaisuudessaan vähintään noin **14,9 miljoonaa euroa**. Laitosten vaikutus alueen työllisyyteen on yhteensä noin **149 henkilötyövuotta**. Luku ei sisällä laitosten henkilökuntaa.
- **Taide- ja kulttuurilaitoksien vaikutus kaupungin imagoon ja kaupunki-identiteettiin on vastaajien kokemusten perusteella hyvin myönteinen.**
- **Taide- ja kulttuurilaitoksilla on tärkeä merkitys keskustan veto-voiman ylläpitäjinä.** Taidelaitokset houkuttelevat ihmisiä keskustaan ja saavat heidät käyttämään siellä rahaa ja aikaa.
- **Sekä laitoksissa käyneet että sellaiset vastaajat, jotka eivät olleet käyneet taidelaitoksissa viimeisen vuoden aikana olivat pääosin sitä mieltä, että käynti taidelaitoksessa edistää omaa hyvinvointia.**
- **Selkeä kehittämiskohde laitosten toiminnassa on osallisuuden edistäminen.**
- **Jyväskylä Sinfonian toimitilakysymys on akuutti.** Omien tilojen puute rajoittaa toiminnan kehittämistä.
- **Tutkittujen laitosten lisäksi myös muilla laitoksilla on merkittäviä rooleja kaupungin kulttuuritoimintojen joukossa.** Esimerkiksi pian uudelleen avautuvan Keski-Suomen museon merkitys kaupungin taide- ja kulttuurilaitosten kokonaisuudelle on huomattava. Laitosten mahdollisia yhteisiä toimitiloja pohdittaessa merkittävää on kirjaston asema kulttuuripalveluiden kävijävirtoja kanavoivana palveluna.

- Tutkimuksessa tuli esille myös varsinaisen taide- ja kulttuurilaitoskentän ulkopuolinen monimuotoinen alakulttuurien ja kulttuurisisältöjä harrastuksenaan tuottavien toimijoiden kokonaisuus kaupungissa. On tärkeää, että taidelaitosten toimintamuotoja ja tiloja suunniteltaessa mahdollistetaan monenlaisten kulttuurisisältöjä tuottavien tahojen toiminta entistä avoimemmilla kulttuuritiloilla.

SISÄLLYS

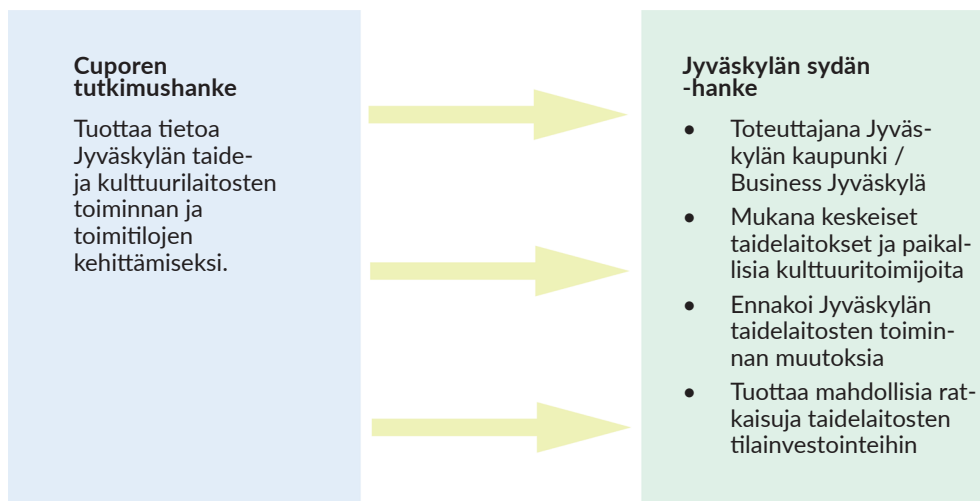
Tiivistelmä	4
Johdanto	8
Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut ja kaupunkikeskustan kehittäminen	12
Kulttuuri ja taide osana Jyväskylän kehitystä	12
Tarkasteltavat Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitokset	17
Kulttuuritoimintojen vaikutuksia	21
Taide- ja kulttuurilaitokset osana kaupunkien kulttuuritoimintoja	21
(Alue)taloudelliset vaikutukset	27
Hyvinvointivaikutukset ja osallisuus	30
Tutkimusmenetelmät	38
Vaikutustutkimuksien menetelmiä	38
Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet	41
Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitosten vaikutukset ja merkitykset	45
Taide- ja kulttuurilaitosten oma toiminta ja aluetalous	45
Laitoskävijöiden kulutus	46
Panos-tuotos-analyysi ja aluetaloudelliset vaikutukset	51
Imago	58
Hyvinvointivaikutukset	61
Laitokset ja niiden kävijät	65
Jyväskylän sydän -hanke ja toimitilainvestoinnit suhteessa kyselyn tuloksiin	75
Johtopäätökset ja suositukset	81
Lähteet	85
Taulukkuuettelo	95
Kuvioluettelo	96

JOHDANTO

Jyväskylässä on tunnistettu taiteen ja kulttuurin merkitys kaupungin kehittämisessä. Konkreettinen osoitus tästä on Jyväskylän Sydän -hanke, jossa tavoitteena on kehittää kaupungin keskustassa sijaitsevien taide- ja kulttuurilaitosten toimitiloja. Keskeisiä laitosten toimitiloja puuttuu kokonaan tai tilat vaatisivat joka tapauksessa kunnostusta, joten on ollut hyvä aika selvittää taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan ja toimitilojen merkitystä kaupungille ja kaupunkilaisille. Jyväskylän Sydän -hankkeessa on otettu laitosten edustajien ohella myös muut paikalliset kulttuuritoimijat mukaan kehittämisestä käytyyn keskusteluun. Näin kaupungin kulttuurilaitosten toiminnallisuutta on hankkeen myötä tarkasteltu laajana kokonaisuutena. Kyse on taiteen ja kulttuurisisältöjen arvosta kaupungin keskustalle, koko kaupungin vetovoimalle sekä – kaikkein merkittävimpänä tekijänä – jyvaskyläläisten ja kaupungissa vierailevien ihmisten elämänlaadulle.

Tässä julkaisussa raporttoimassamme Cuporen tutkimushankkeessa olemme tuottaneet tietoa Jyväskylän sydän -hankkeessa muotoiltavien taide- ja kulttuurilaitoksia koskevien kehittämiskäytännöiden taustaksi (kuvio 1). Tutkimushankkeessamme on toteutettu Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksien käyttöä kartoittava kysely. Kyselyaineiston ja aiemman tutkimustiedon pohjalta arvioimme nyt keskeisten taide- ja kulttuurilaitosten vaikutuksia ja merkitystä Jyväskylälle. Tutkimus kohdentuu ennen kaikkea Jyväskylän keskusta-alueen kehittämistarpeisiin.

KUVIO 1. Cuporen tutkimushanke ja Jyväskylän sydän -hanke.

Emme käsittele taide- ja kulttuurilaitosten vaikuttavuutta suhteessa laitosten toiminnalle asetettuihin tavoitteisiin (vaikuttavuuden kytkennästä tavoitteisiin ks. esim. Jakonen 2016, 49), vaan rajaamme tutkimuksen taide- ja kulttuurilaitosten

tuottamien (alue)talous-, elinkeino- ja hyvinvointivaikutusten tarkasteluun. Taidelaitosten suorien aluetalousvaikutusten ohella tuomme esille siis myös taidelaitosten laajempia vaikutuksia ja merkityksiä. Ne ymmärretään tässä tutkimuksessa taide- ja kulttuuripalveluiden vaikutuksina, jotka eivät välttämättä liity suoraan näiden palvelujen tuottajien toiminnalleen asettamiin tavoitteisiin, mutta ovat silti kaupungin kannalta merkittäviä (vrt. Kainulainen 2005). Kyselyaineiston avulla selvitimmekin paitsi taide- ja kulttuurilaitosten aluetalousvaikutuksia, myös kaupunkilaisten taidelaitoksia koskevia muita näkemyksiä ja laitosten sekä niiden kävijöiden mahdollisia yhteyksiä. Tämän perusteella pystymme arvioimaan taide- ja kulttuurilaitosten arvoa kaupunkikehityksessä esimerkiksi palveluiden, moniarvoisen julkisen tilan ja kaupunkilaisten hyvinvoinnin kannalta.

Kysymme siis:

- Millaisia aluetaloudellisia vaikutuksia Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksilla on (erityisesti: millaisia vaikutuksia taide- ja kulttuurilaitoskävijöiden kulutuksella on)?
- Kuinka Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitosten toiminta tukee kaupunkikehitystä ja kaupunkilaisten hyvinvointia?

Raportin keskeisiä käsitteitä ovat aluetalous, hyvinvointi, sekä osallistuminen, joka on todettu keskeiseksi tekijäksi koetun hyvinvoinnin synnyssä (vrt. Dodge ym. 2012; Sokka & Kangas 2018; myös Blessi ym. 2016). Näkökulmamme avaa siten näkymiä laitosten ja kaupungin toimintaan myös suhteessa kaupunkiympäristön omaksi kokemiseen ja ihmisten omaa elämäänsä koskeviin vaikuttamismahdollisuuksiin.

- **Aluetalous**
Tarkastelemme varsin suoraviivaisesti paikallisten taide- ja kulttuurilaitosten numeraalisesti todennettavissa olevia taloudellisia vaikutuksia. Lisäksi aluetalouteen liittyy myös laitosten epäsuorempi merkitys esimerkiksi kaupungin imagoon ja kaupunkilaisten käsitykseen jyvaskyläläisestä kulttuurikaupunki-identiteetistä.¹
- **Hyvinvointi**
Tässä tutkimuksessa ei käsitellä taiteen ja kulttuurin kliinisiä terveysvaikutuksia tai mahdollisesti sellaisia vaikutuksia synnyttäviä, täsmällisesti todennettavia syy-seuraussuhteita (esim. verenpaineen lasku tai nousu

¹ Laajemmassa viitekehyksessä kulttuurisisällöt liittyvät myös alueen tietopohjaisen osaamisen kehittämiseen, uusien verkostojen syntyyn ja sosiaaliseen koheesion vahvistumiseen. Tällaisiin vaikutuksiin on viitattu myös ”läikkymisenä” (*spillovers*), jotka voivat toteutua myös toiminnan odottamattomina vaikutuksina (ks. Sokka ym. 2017).

taiteen äärellä). Sen sijaan olemme kysyneet, miten kyselyyn vastanneet ihmiset näkevät taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan vaikuttavan omaan hyvinvointiinsa.² Hyvinvoinnin tärkeäksi osatekijäksi näemme yksilön omien resurssien ja hänen kohtaamiensa haasteiden tasapainon (Dodge ym. 2012, 229–230). Näin omat osallistumismahdollisuudet siihen, miten, milloin ja millaisia taide- ja kulttuurisisältöjä omaan elämään sisältyy, liittyvät hyvinvoinnin muodostumiseen.

- **Osallistuminen ja osallisuus**

Osallistuminen käsitetään siten, että se sisältää vaikuttamisen palveluiden suunnitteluun. Osallistuminen ja osallisuus ovat käsitteinä lähellä toisiaan. Osallisuus tarkoittaa mukana olemista ja se kytkeytyy päätätävältäan omaa elämää koskevista asioista. (ks. myös infolaatikko s. 32)

Osallisuus on mukana olemista, kuulumista johonkin ryhmään tai joukkoon. Osallisuus on osallistumista ja yhdessä tekemistä. Osallisuus on vaikuttamista yhteisiin asioihin. Osallisuus vahvistaa hyvinvointiamme.

Jyväskylän kaupungin osallisuusohjelma 2015

Tulkintakehyksessämme kaupunkilaisten hyvinvointi ja elämänlaatu liittyvät kaupungin imagon ja kaupunkilaisten identiteetin rakentumiseen ja edelleen aluetalouden kasvuun. Toisaalta kulttuurin kuluttamisen (niin kaupallisessa kuin ei-kaupallisessa mielessä) voidaan katsoa vaikuttavan myös kaupunkilaisten elämänlaatuun. Kytkökset eri vaikutusulottuvuuksien välillä ovat siten moninaiset: (alue)talous-, elinkeino- ja hyvinvointivaikutukset ovat saman kokonaisukehityksen olennaisia osia ja liittyvät kaikki kaupunkikehittämiseen (ml. imagon rakentaminen), kaupunkisuunnitteluun ja laajemmin kaupungin asukkaiden elinympäristöön.

Tutkimus rajautuu pääosin niihin taide- ja kulttuurilaitoksiin,³ jotka ovat mukana Jyväskylän kaupungin kulttuurilaitosten toimintaa kehittävän Jyväskylän Sydän -hankkeen tarkasteluissa. Nämä ovat pääasiassa Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksia, joilla on toimipiste keskusta-alueella.⁴ Kohteina ovat Jyväskylä Sinfonia, Jyväskylän kaupunginteatteri, Jyväskylän taidemuseo sekä Suomen käsityön museo. Kyselytutkimuksessamme oli mukana myös Alvar Aalto -museo,

2 Omakohtaisten kokemusten merkitystä on viime aikoina korostettu muun muassa kulttuurin arvoa (*cultural value*) käsittelevässä kansainvälisessä keskustelussa (ks. Crossick & Kaszynska 2016).

3 Taide- ja kulttuurilaitosten määrittelystä ks. esim. Ruusuvirta 2013.

4 Käytännössä kohdennuksen rajaaminen määriteltiin Jyväskylän kaupungin pientarjouspalvelussa julkaistussa, 18.10.2018 päivätyssä tarjouspyynnössä.

joka sijaintinsa lisäksi poikkeaa muista kohteena olevista laitoksista eikä se ole osa Jyväskylän sydän -hankkeessa hahmoteltavia tilaratkaisuita. Alvar Aalto -museo on kuitenkin olennainen – jopa leimallinen – osa kaupungin taidelaitoskenttää ja -tarjontaa ja sen potentiaalinen kävijäkunta on osittain sama kuin muilla tarkasteltavilla laitoksilla. Lisäksi Alvar Aalto -museon ja Keski-Suomen museon välisen yhteisen toiminnan kehittämällä (ml. uudet, yhteiset tilat) on tärkeä osa jyvaskyläisten taide- ja kulttuurilaitosten tuottamien vaikutusten kokonaisuudessa. Otammekin talousvaikutuksien kokonaistarkastelussa osittain huomioon myös Keski-Suomen museon.

Mainittujen laitosten ohella tarkastelemme myös kaupungin kirjastojen palveluita ja niiden roolia muiden laitosten rinnalla. Kirjastot käsittävät kunnan yleisen kirjastotoimen sekä kunnan osuuden muiden kuntien kanssa tai muulla tavoin järjestetystä yleisestä kirjastotoimesta (Ruusuvirta ym. 2013, 8). Käytännössä tämä tarkoittaa Jyväskylän kaupungin pääkirjastoa sekä kirjaston muita toimipisteitä. Tässä tutkimuksessa kirjastojen merkitys korostui aineiston keräämisessä, koska tavoitteena oli saada vastauksia monipuolisesti erilaisista taide- ja kulttuurilaitosten käyttäjäryhmistä – myös sellaisilta vastaajilta, jotka käyttävät vähän muita kulttuurilaitoksia kuin kirjastoja. Aiempien kävijätutkimusten perusteella tiedämme, että kirjastot tavoittavat muita laitoksia laajemmin erilaiset väestöryhmät.

Jyväskylän sydän -hankkeessa on mukana tässä tutkimuksessa tarkasteltavien taide- ja kulttuurilaitosten lisäksi myös kaksi muuta kulttuuritoimijaa: Jyväskylän kansalaisopisto sekä sen kuvataidekoulu. Näitä ei kuitenkaan otettu mukaan tutkimuksen aineistonkeruuseen, sillä niiden toimintaperiaate on erilainen kuin muiden taide- ja kulttuurilaitosten. Tutkimuksen aineistonkeruun kohteena olivat taide- ja kulttuurilaitosten *kävijät*, mutta kansalaisopiston ja kuvataidekoulun osalta puhutaan pääasiassa opetustilanteista ja oppilaista.

Tutkimuksemme on luonteeltaan keskeiset havainnot raportoiva, mutta myös jatkotutkimusta ja -selvityksiä alustava. Käsittelemme tässä raportissa varsin laajaa kirjaa erilaisia vaikutuksia ja teemme niiden osalta yleisiä huomioita. Tästä huolimatta jo nyt on tuotettu uutta ja eri taide- ja kulttuurilaitoksien suhteita uudella tavalla avaavaa tietoa. Tämän tutkimuksen erityisenä vahvuutena ja uutuusarvona voidaankin pitää useiden taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan keskinäistä vertailua. Arvoa näemme etenkin kehittämisen kannalta merkityksellisten kytkösten avaamisessa. Laajoissa toimintaulottuvuuksissa vaikutussuhteet toki ovat monimutkaisia ja niiden täsmällisemmässä selvittämisessä riittäisi tehtävää. Tutkimuksen tulokset viitoittavat mahdollisia perusteellisemmän jatkotutkimuksen aiheita eri vaikutuslottuvuuksien osalta.

JYVÄSKYLÄN KAUPUNGIN KULTTUURIPALVELUT JA KAUPUNKI- KESKUSTAN KEHITTÄMINEN

Kulttuuri ja taide osana Jyväskylän kehitystä

Taide- ja kulttuurilaitoksia koskevan tarkastelun pohjaksi muodostamme ensin yleiskuvan Jyväskylän kaupungista ja kaupunkiorganisaation tavoitteista kulttuuritoimintojen taustalla. Jyväskylän väkiluku vuonna 2018 oli 141 305 asukasta. Väkiluku on kasvanut tasaisesti: esimerkiksi vuonna 2018 väkiluvun kasvu edellisestä vuodesta oli 0,8 prosenttia. (Tilastokeskus 2019; Jyväskylän kaupunki 2019a.) Jyväskylä on korostuneesti korkeakoulujen ja opiskelijoiden kaupunki. Siellä toimivat Jyväskylän yliopisto (JY) ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu (JAMK), joissa on yhteensä hieman yli 23 000 opiskelijaa (Jyväskylän yliopisto 2019; JAMK 2019). Lisäksi kaupungissa toimii Humanistisen ammattikorkeakoulun (HUMAK) alueyksikkö, jossa voi opiskella järjestö- ja nuorisotyötä sekä kulttuurituotantoa.

Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä oli 35,9 prosenttia vuonna 2017. Työpaikoista 80,5 prosenttia on palveluissa. Jyväskylän työllisyysaste (65,8 prosenttia) on koko maan keskiarvoa matalampi, mutta viime vuosina työllisyysaste on ollut koko maan keskiarvoa vastaavassa nousussa. (Tilastokeskus 2019.) Vuonna 2018 tehdyssä 37 suomalaista kaupunkia koskeneessa mielikuvatutkimuksessa Jyväskylä oli kokonaisuutena neljänneksi paras, ja kaupungin vahvuuksiksi listattiin opiskelu- ja harrastusmahdollisuudet, hyvä kasvuympäristö lapsille sekä viihtyisä asuin ympäristö (Jyväskylän kaupunki 2019b).

Jyväskylän kaupunkiseudun, Jyväskylän kaupungin ja Jyväskylän kaupunkikeskustan vetovoimaisuutta ei kuitenkaan voida pitää automaattisena. On esimerkiksi esitetty, että muiden kuin Suomen kolmen suurimman kaupunkiseudun ulkopuolella, siis myös Jyväskylän seudulla, väestönkasvu saattaisi vuoteen 2040 mennessä kääntyä Tilastokeskuksen väestönkasvuennusteista poiketen jopa laskeväksi (MDI 2019). Lisäksi Jyväskylän kaupungin keskusta-alueen vetovoimasta on oltu huolissaan muun muassa siksi, että keskusta-alueen ulkopuolella olevat kaupan keskittymät vetävät kaupunkilaisia puoleensa (ks. Jyväskylän sydän 2019b, 4; Elävät kaupunkikeskustat 2019).

Kulttuuritoiminnot nähdään Jyväskylässä osana kaupungin ja kaupunkikeskustan vetovoiman kasvattamista. Jyväskylän keskusta-alueen kehittämistä katsotaankin monesta näkökulmasta niin, että kulttuuritoiminnot ja keskusta-alueen fyysisen kaupunkitilan suunnittelu yhdistyvät. Kaupungin keskustassa sijaitsevien kulttuuripalveluiden ja niiden toimitilojen kehittämisen taustalla vaikuttavat yleisesti seuraavat strategiat:

- keskustan kaupunkirakenteen strateginen suunnitelma (Meidän keskusta 2017)
- sekä Jyväskylän kaupunkistrategia (Kaupunkistrategia 2017).

Olennaisia, kehityssuuntia linjaavia viime vuosina laadittuja tarkempia suunnitelmia ovat myös:

- Kulttuurisuunnitelma (Jyväskylän kulttuurisuunnitelma 2017),
- Keskustavisio 2030 (Jyväskylän kaupungin keskustavisio 2018),
- sekä jossain määrin myös Hyvinvointisuunnitelma (Jyväskylän kaupungin hyvinvointisuunnitelma 2017⁵),
- Yhdenvertaisuussuunnitelma (Jyväskylän kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma 2017) ja
- Osallisuusohjelma (Jyväskylän kaupungin osallisuusohjelma 2015).

Jyväskylän kaupunkistrategiassa (2017) on neljä ”kärkeä”: *osallistuvat ja hyvinvoivat asukkaat, raikas ja kasvava elinvoima, resurssien viisas käyttö sekä liikuntapääkaupunki*. Näiden kärkien alla on edelleen listattu tavoitteita, joista osa koskee kulttuuria ja luovia toimialoja. Strategiassa todetaan muun muassa, että ”edistämme taiteen ja kulttuurin moni-ilmeisyyttä” sekä ”vahvistamme Jyväskylän vetovoimaisuutta kansainvälisenä kulttuuri-, tapahtuma- ja liikuntakaupunkina”. Lisäksi todetaan keskustan kehittämiseen ja kulttuuritoimintoihin liittyen astetta epäsuoremmin, että ”parannamme kaupunkikeskustan viihtyisyyttä ja elinvoimaa”. Lisäksi strategiassa tuodaan esille kaupunkilaisten hyvinvointia ja osallisuutta toteamalla muun muassa, että ”vahvistamme yhteisöllisyyttä, tuemme harrastustoimintaa ja vähennämme yksinäisyyttä” sekä ”tuemme asukkaiden osallistumista ja lisäämme vaikuttamisen mahdollisuuksia”.

Jyväskylän kaupungin kulttuurisuunnitelmassa (2017, 10) esitetään neljä strategista tulevaisuuden pääkehittämiskohdetta, joita ovat *palvelujen kohdentaminen, kulttuuritoimijoiden tilat ja niiden toiminnallinen kehittäminen, elinkeinopolitiikka sekä kulttuuri ammattina*. Kaikki pääkehittämiskohteet liittyvät tavalla tai toisella myös Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitosten kehittämiseen ja niiden aluevaikutuksiin. Palveluiden kohdentamisessa puhutaan kohderyhmistä, joita ovat erityisesti: kulttuuripalveluita vähän käyttävät, aktiiviset kulttuurin ja taiteen kuluttajat sekä lapset ja nuoret. Kulttuuri ammattina -kehittämiskohde tarkoittaa suunnitelmassa myös ammattimaisen ja harrastajavoimin tehdyn taiteen keskinäistä täydentävyyttä. Elinkeinopolitiikan osalta korostetaan esimerkiksi kulttuuritoimijoiden yritys yhteistyökanavien avaamista, puhutaan Jyväskylästä Alvar

5 Hyvinvointisuunnitelmaan liittyy myös suunnitelman *tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi ja listaus* -dokumentti.

Aalto -pääkaupunkina sekä painotetaan ruohonjuuritason kulttuuritoimijoiden toimintamahdollisuuksien parantamista tapahtumatuotannossa.

Kulttuurilaitosten toiminnallisuuden ja keskusta-alueen elinvoimaisuuden kannalta *kulttuuritoimijoiden tilat ja niiden kehittäminen* on kulttuurisuunnitelman pääkehittämiskohde. Tilojen kehittäminen on samalla teema, johon useat muista tavoitteista kytkeytyvät. Esimerkiksi erilaisten käyttäjäryhmien tarpeiden huomioon ottaminen, erilaisten ryhmien toimintamahdollisuuksien kehittäminen ja kaupungin elin- ja vetovoimaisuus voidaan saumatta ajatella osaksi kulttuurilaitosten tilojen kehittämistä. Kulttuurisuunnitelmassa (2017, 13–18) puhutaan periaatteiden ja tavoitteiden lisäksi laajoista ja kauaskantoisista toimenpiteistä, joihin kulttuuritoimintojen tilojen kehittämiseksi aiotaan ryhtyä. Yleisinä periaatteina ja tavoitteina esitetään muun muassa kaupunkikeskustan elävöittäminen ja kehittäminen kulttuurin keinoin. Esimerkiksi kulttuurialan kolmannen sektorin toimijoita pyritään huomioimaan toimitiloin. Lisäksi puhutaan muun muassa siitä, että kulttuuritiloissa tarjotaan elämyksellisiä ja kokemuksellisia kulttuuripalveluita tavoitellen positiivisia vaikutuksia kaupunkilaisten hyvinvointiin ja elämänlaatuun.

Kulttuurisuunnitelmassa (2017, 16) myös hahmotellaan kulttuuritilojen ja kulttuurilaitosten tulevaisuutta. Tärkeiksi seikoiksi nousevat esimerkiksi tilojen monikäyttöisyys, esteettömyys, avoimuus ja saavutettavuus. Kulttuuritoimintojen tilat ovat hahmotuksen mukaan yhteisöllisiä, kohtaamisen paikkoja, muunneltavia ja yhteistyöhön eri toimijoiden välillä kannustavia. Myös yleisötyön ja ”yleisölähtöisen tapahtumatuotannon” määrän tulisi kasvaa. Ylipäätään kulttuuripalveluiden yhteyteen pitäisi Jyväskylän kulttuurisuunnitelman mukaan muodostua kaupunkilaisille ja eri toimijoille tiloja, jotka mahdollistavat omaehtoisen toiminnan.

Kulttuurisuunnitelmassa luodaan siis kuvaa entistä moniulotteisemmista ja eri kulttuuritoimintojen muotoja yhdistävistä kulttuuritiloista. Isona linjana näyttäytyy avautuminen ainakin kahdella eri tavalla. Taide- ja kulttuurilaitosten toimitilat avautuvat konkreettisesti myös muiden kuin ensisijaisten taideorganisaatioiden käyttöön. Lisäksi taide- ja kulttuurilaitoksia ei nähdä erillisinä muusta kaupunkirakenteesta, vaan ne sulautuvat toiminnallisesti samaksi kokonaisuudeksi ympäröivän kaupunkitilan ja kaupunkikeskustan kanssa.

Jyväskylän kaupungin **hyvinvointisuunnitelma 2017–2020** (Jyväskylän kaupungin hyvinvointisuunnitelma 2017) kohdentaa osaltaan kaupungin strategisten tavoitteiden toimeenpanoa. Hyvinvointisuunnitelma vastaa etenkin tavoitteeseen kehittää kaupunkilaisten hyvinvointia ja osallisuutta. Kulttuuritoimi ja kulttuuripalvelut on suunnitelmassa kirjattu vastuutahoiksi etenkin koskien kulttuuri- ja harrastustoiminnan mahdollisuuksien tarjoamista kaikille lapsille, lapsiperheille ja nuorille sekä vammaisille ja toiminnallisen arjen mahdollistamisessa ikääntyneille. On kuitenkin selvää, että taide- ja kulttuuripalveluita voitaisiin hyvinkin kytkeä myös muihin hyvinvointisuunnitelman teemoihin ja koskien kaikkia ikäryhmiä sekä

muitakin erityisryhmiä kuin vammaisia. Vuonna 2017 toteutetussa kaupungin laajassa hyvinvointikertomuksessa nostettiin esiin viisi painopistettä, joihin kaikkiin nyt tutkittavien laitosten toiminta – osittain välillisesti ja osittain suoremmin – liittyy: yksinäisyyden vähentäminen, polarisaation/eriarvoistumisen loiventaminen, palvelujen saatavuus ja saavutettavuus, osallisuus ja aktiiviset asuinalueet sekä toiminnan vaikutusten arviointi ja mittaaminen.

Jyväskylän kaupungin **yhdenvertaisuussuunnitelmassa** (2016) on listattu tutkimuksen kohteena olevista laitoksista toimenpiteitä ja tavoitteita Jyväskylä Sinfoniale, museoille ja teatterille (sekä tietysti myös kirjastotoimelle). Yhdenvertaisuussuunnitelmassa kuvataan myös kaupunkilaisten näkemyksiä yhdenvertaisuuden ja osallisuuden kokemisesta. Näiltä osin museopalveluiden ja teatterin on koettu onnistuneen Jyväskylä Sinfoniaa paremmin. Tämän tutkimuksen teemojen osalta onkin merkilepantavaa Jyväskylä Sinfonian toimintaa koskeva linjaus, jonka mukaisesti ”yksi kehittämiskohde asiakaspalvelun yhdenvertaisuuden lisäämisessä on tavoitettavuus ja osallisuus.” (emt., 22) Teatteri taas toteaa tutkimuksen teemoja sivuten, että “[o]man alueensa suurin ammattiteatteri vahvistaa alueellista identiteettiä, lisää seutukunnan vetovoimaisuutta ja on valtakunnallisesti arvostettu taidelaitos.” (emt., 24).

Jyväskylän kaupunginvaltuusto on hyväksynyt vuonna 2015 **osallisuusohjelman** (Jyväskylän kaupungin osallisuusohjelma 2015). Sen tavoitteena on ”tuoda osallistumisen ja vaikuttamisen keinot jokaisen ulottuville sekä kannustaa käyttämään niitä.” Toisena tavoitteena on ”kehittää kaupunkiorganisaation toimintatapoja ja toimintakulttuuria entistä avoimemmiksi.” (emt., 3.) Kulttuurin toimialalta ohjelmassa tunnustetaan olemassa olevina toimintamuotoina lähinnä kulttuuriluotsitoiminta.

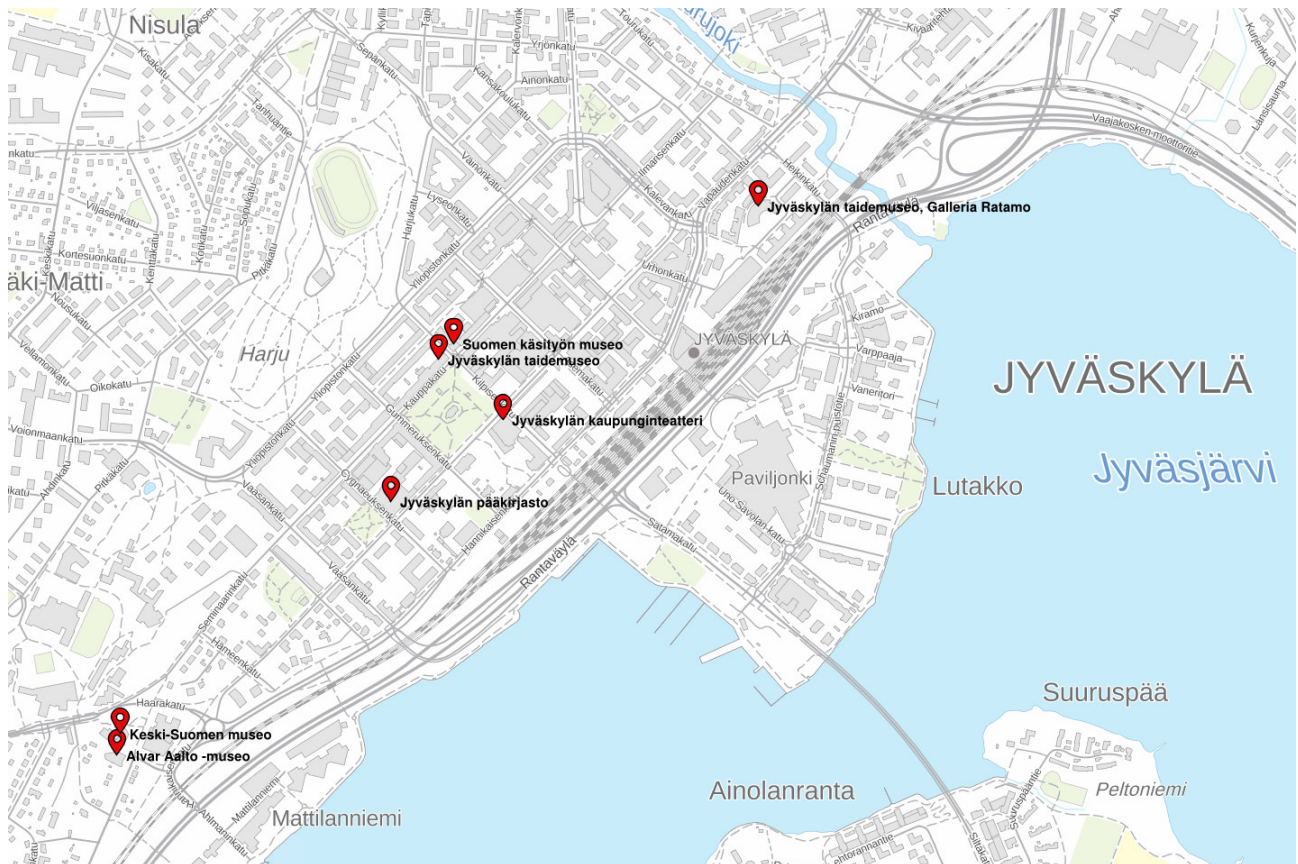
Jyväskylän kaupungin keskustavisiossa vuoteen 2030 (2018) esitetään neljä pääteemaa: *asuminen, kulttuuri, palvelut* ja *saavutettavuus*. Asuminen, palvelut ja saavutettavuus -teemoissa luodaan kuvaa tulevaisuuden kaupunkikeskustasta, jossa eri toiminnot ovat tasapainoisesti sekoittuneet monipuoliseksi, eläväksi ja houkuttelevaksi kokonaisuudeksi. Näissä hahmotuksissa korostuvat esimerkiksi uniikkien erikoiskauppojen, kokemuksellisuuden, työnteon uusien muotojen ja yhteisöllisyyden kaltaiset asiat. Kulttuuri-teemassa korostetaan sitä, että kulttuuri on keskustan tärkeimpiä vetovoimatekijöitä ja kulttuuritoiminnot houkuttelevat ihmisiä keskustaan. Kaupungin taide- ja kulttuurilaitokset mainitaan taiteen ja kulttuurin tiloina, joita voisi hyödyntää laajemminkin esimerkiksi osana tapahtumatuotantoja ja vahvistettaessa Jyväskylän asemaa tapahtumakaupunkina. Kulttuuri-teemassa visioidaan kaupunkitilan olevan vuonna 2030 alusta kulttuuritoiminnoille, kun kulttuuri ja taide kietoutuvat palveluihin ja kulttuurin tilat ovat joustavia, monikäyttöisiä ja avoimia. Näiden tavoitteiden on käytännössä mahdotonta nähdä toteutuvan, ellei niitä oteta tiiviiksi osaksi keskeisten laitosten tilojen ja toimintamuotojen kehittämistä.

Kulttuurisuunnitelmassa on alustavia hahmotelmia liittyen tämän tutkimushankkeen piirissä oleviin taide- ja kulttuurilaitoksiin, niiden tiloihin, lähiympäristöön

ja toiminnan kehittämiseen (Jyväskylän kulttuurisuunnitelma 2017, 16–17). *Ruusu-puiston museokeskittymä* mainitaan Alvar Aalto -museon ja Keski-Suomen museon yhteisenä sijaintipaikkana, jossa kahden museon välille rakennetaan yhdyskäytävä tai ”nivelesa” ja kokonaisuus profiloituu kulttuuriympäristöön ja arkkitehtuuriin. Tavoitteena mainitaan myös *musiikkisali* tai ”kansainvälisesti ainutlaatuinen älykäs ja soiva sali, joka hyödyntää tieteellistä tutkimusta ja nykyteknologiaa”. *Kaupunginteatteri* mainitaan myös, ja sen kehittämisessä korostetaan tilojen avoimempaa luonnetta teatteritoiminnan lisäksi. *Pääkirjasto*, *Jyväskylän taidemuseo* sekä *Suomen käsityön museo* mainitaan mahdollisena yhtenäisenä toimitilakokonaisuutena. Keskusta-alueen kulttuuritiloista nostetaan esille myös *Lyseokortteli*, mutta suunnitelmassa otetaan sen yhteydessä lähtökohdaksi sopivuus opetustoimintaan.

Kaupungin kulttuurilaitosten ja keskustan kaupunkitilan välinen toiminnallinen yhteys (ks. kuvio 2) on konkretisoitunut erityisesti *Jyväskylän sydän -hankkeessa* (Jyväskylän sydän 2019a). Hankkeessa keskeisiksi lähtökohdiksi mainitaan Keskustavisio 2030 sekä Kulttuurisuunnitelma. Jyväskylän sydän -hankkeessa pyritään ennakoimaan taidelaitosten toiminnan muutoksia lähitulevaisuudessa ja johtamaan mahdollisia ratkaisuja kulttuuri-toimintojen tilainvestointeihin. Jyväskylän sydän -hanke siis konkretisoi taide- ja kulttuurilaitosten sekä keskustan kehittämisestä tehtyjä strategioita. (Jyväskylän sydän 2019b, 5.)

KUVIO 2. Keskeiset Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitokset kartalla (nykyiset sijainnit).

Kulttuurisuunnitelmassa esille nostetut kohteet ovat esillä myös tarkasteluissa, joita on tehty Jyväskylän sydän -hankkeessa. Hankkeen väliraportissa (Jyväskylän sydän 2019b) esille nostettiin viisi erilaista skenaariota, joissa olemassa olevat kulttuuritoimitilat yhdistyvät uusiin tai remontoitaviin tiloihin eri tavoin. Eri skenaarioista oli väliraportissa ehditty pyytää kuntalaispalautetta, jonka mukaan suosituimmaksi vaihtoehdoksi nähtiin niin sanottu ”Hallintokortteli”-skenaario. Siinä teatteritalon ja kaupungintalon läheisyyteen rakennettaisiin uudisrakennus, johon sijoittuisivat musiikkisali, kaupunginkirjasto, Jyväskylän taidemuseo ja Suomen käsityön museo. Muissa vaihtoehdoissa hyödynnettäisiin esimerkiksi Lyseo-rakennusta, olemassa olevia tyhjiä keskustan liiketiloja, kaupunginkirjaston nykyistä pääkirjastorakennusta tai esimerkiksi rakennettaisiin erillinen musiikkisali Lutakon alueelle.

Tämä tutkimushanke sijoittuu siis osaksi laajempia kaupunkikeskustan kehittämissyrkimyksiä sekä erityisesti tausteiksi taide- ja kulttuurilaitosten tiloihin liittyville investointipäätöksille. Jyväskylän Sydän -hankkeen väliraportissa kuvatuissa kaikissa tilaskenaarioissa esitetään vähintäänkin joidenkin laitosten toimintojen sijoittamista lähekkäin tai samoihin tiloihin. Tässä tutkimushankkeessa olemme laitosten toimintojen suorien vaikutusten tarkastelemisen ohella analysoineet myös laitosten ”kävijäprofileita” sekä ”laitosprofileja”; sitä, miten kaupunkilaiset kokevat eri laitokset ja niiden palvelut ja millaisia eroja eri laitoksilla tässä mielessä on. Näin saamme tietoa eri laitosten tuottamista palveluista, niiden profileista ja siitä, millaiset kävijäprofiilit tukisivat parhaiten toisiaan tilanteessa, jossa palvelut sijaitsisivat lähekkäin, mahdollisesti jopa samoissa tiloissa.

Tarkasteltavat Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitokset

Jyväskylän kaupunki panostaa lukujen valossa kulttuuritoimintoihin kokoonsa nähden varsin tavanomaisesti. 24 kunnan kulttuuritoiminnan kustannuksia selvittäneen raportin (Renko & Ruusuvirta 2018, 29–30) mukaan Jyväskylän kaupungin kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannukset olivat vuonna 2016 yhteensä 23 878 000 euroa, ja 172 euroa asukasta kohden. Tutkittujen 24 kunnan joukossa asukaskohtainen nettokäyttökustannus oli keskimäärin 174,8 euroa. Jyväskylässä kustannuksista 91 prosenttia kohdistui kunnalliseen toimintaan ja 9 prosenttia yksityisille toimijoille. Taide- ja kulttuurilaitosten osuus kustannuksista muodosti valtaosan, noin 12 miljoonaa. Taide- ja kulttuurilaitosten merkitys kaupungin kulttuuritoiminnoissa on siis varsin keskeinen.

Tarkasteltavilla Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitoksilla on omat erityispiirteensä, jotka vaikuttavat niitä koskevien tietojen tarkasteluun ja tulkintaan. Nämä erityispiirteet liittyvät taiteenalojen ominaispiirteiden lisäksi esimerkiksi siihen, millainen asema laitoksilla on valtakunnallisesti ja miten niiden toimintaa on paikallisesti tuettu.

Alvar Aalto -museo

Vuonna 1966 perustettu Alvar Aalto -museo on yksi Alvar Aalto -säätien kohteista. Alvar Aalto -säätillä on neljä varsinaista kohdetta, joista museo sekä Muuratsalon koetalo sijaitsevat Jyväskylässä (Alvar Aalto -säätio 2019). Alvar Aalto -museo sijaitsee keskustan laitamilla osana niin sanottua Ruusupuiston museokokonaisuutta, jossa sen vieressä sijaitsee myös Keski-Suomen museon rakennus, ja näiden museorakennusten välille on suunnitteilla yhdyskäytävä (Keski-Suomen museo 2019). Vuonna 2018 Alvar Aalto -museon Jyväskylän kohteissa vieraili noin 19846 kävijää. Vaikka Alvar Aalto -museota ylläpidetään säätöpohjaisesti, se saa kuitenkin merkittävää kunnallista rahoitusta (vuosittain yli 400 000 euroa) (Museotilasto 2019).

Jyväskylä Sinfonia

Jyväskylä Sinfonia on perustettu vuonna 1955 ja kunnallinen orkesteri siitä tehtiin vuonna 1965. Orkesteri on toiminut välillä myös yritysmuotoisena. Jyväskylä Sinfoniassa soittaa 38 vakituista muusikkoa. Orkesterin konserttien täyttöaste on hyvin korkea, lähes 100 prosenttia. (SUOSIO 2019a.) Keskimäärin orkesterin kaikkien konserttien vuotuinen yleisömäärä on ollut noin 28 000 kuulijaa viimeisen viiden vuoden aikana (SUOSIO 2013; 2014; 2015; 2016; 2017). Tosin vuonna 2018 kuulijoita oli huomattavasti enemmän, noin 40 000, hieman tilastointitavan mukaan (SUOSIO 2018). Esityskertoja oli vuonna 2018 yhteensä 119, joista 16 vierailukonsertteja (SUOSIO 2018). Orkesterin toimintaa voimakkaasti rajoittava piirre on jo pitkään ollut varsinaisen konserttitilan puuttuminen: orkesteri soittaa muun muassa kaupunginteatterin, Jyväskylän Paviljongin ja Taulumäen kirkon tiloissa, hieman riippuen ohjelmistosta (Jyväskylä Sinfonia 2019).

Jyväskylän kaupunginteatteri

Jyväskylän kaupunginteatteri on perustettu vuonna 1961 ja nykyisessä Alvar Aallon suunnittelemassa teatterirakennuksessa se on toiminut vuodesta 1982. Teatteritalo on osa Aallon tekemää hallintokorttelisuunnitelmaa. (Jyväskylän kaupunginteatteri 2019.) Vuonna 2017 teatterissa oli 254 esityskertaa (TINFO 2017, 73). Aikaisempina vuosina katsojien kokonaismäärä on ollut keskimäärin hieman yli 56 000 katsojaa vuosittain (TINFO 2013; 2014; 2015; 2016; 2017; 2018). Teatterin toiminnan kannalta keskeinen kysymys on teatteritalon peruskorjaus: keväällä 2019 uutisoitiin suuren näyttämön näyttämötekniikan pettämisestä ja tästä johtuneesta esitysten peruuntumisesta (YLE 2019).

Jyväskylän taidemuseo

Jyväskylän taidemuseo on Keski-Suomen aluetaidemuseo, joka muutettiin vuonna 1998 Alvar Aalto -museon kuvataideosastosta itsenäiseksi taidemuseoksi (Jyväskylän taidemuseo 2018, 3–4). Museolla on kaksi toimipistettä: keskustassa entisisissä

pankin tiloissa sijaitseva Holvi sekä ydinkeskustan laidalla entisissä veturitalleissa toimiva Grafiikka- ja valokuvakeskus Ratamo ja sen yhteydessä Galleria Ratamo. Ratamoa taidemuseo ylläpitää yhdessä Luovan valokuvauksen keskus ry:n kanssa. (Jyväskylän taidemuseo 2019.) Taidemuseon kävijämäärä on ollut viimeisen viiden vuoden aikana keskimäärin noin 33 000 kävijää vuosittain, ja vuonna 2018 kävijämäärä oli hieman yli 38 000 (Museotilasto 2019).

Suomen käsityön museo

Suomen käsityön museo on toiminut Jyväskylässä vuodesta 1983. Alansa valtakunnallinen erikoismuseo se on ollut vuodesta 1992. Erikoismuseostatus tarkoittaa muun muassa sitä, että museo huolehtii alansa museokokoelmien rekisterien ylläpidosta ja erikoisalansa museoiden yhteistyöstä. Museon yhteydessä toimivat myös Kansallispuukeskus ja Konservointikeskus. (Suomen käsityön museo 2018, 7–8.) Suomen käsityön museo on valtakunnallisen erikoismuseon asemasta huolimatta osa Jyväskylän kaupungin museotoimea (Jyväskylän kaupungin museopalvelut 2012, 3). Kävijämäärä viimeisen viiden vuoden aikana on ollut keskimäärin noin 35 000 kävijää vuodessa (Museotilasto 2019). Museo sijaitsee keskeisen kävelykadun varrella ja sen yhteydessä toimii myös käsityöaiheinen museokauppa.

(Keski-Suomen museo)

Keski-Suomen museo ei ole mukana kävijäkyselyssämme, sillä sen päärakennus on remontoinnin vuoksi suljettuna. Keski-Suomen museo on kuitenkin merkittävä osa Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitosten kokonaisuutta. Keski-Suomen museon rakennus sijaitsee aivan Alvar Aalto-museon vieressä Ruusuipuiston alueella, ja näiden kahden museon välille on suunniteltu yhdyskäytävää, joka yhdistäisi museot yhdeksi kokonaisuudeksi alustavasti vuonna 2022 (Keski-Suomen museo 2019). Keski-Suomen museon rakennus aukeaa vuoden 2019 aikana uudelleen. Remontin ajan museokävijöitä ovat palvelleet muut pienemmät Keski-Suomen museon sivukohteet. Keski-Suomen museo on Jyväskylän kaupunginmuseo ja Keski-Suomen maakuntamuseo. Ennen pääasiallisen museorakennuksen tilapäistä sulkemista museon kohteissa vieraili keskimäärin yli 40 000 kävijää vuosittain. Vuonna 2017 kävijöiden määrä oli vain noin 12 500, ja nämä käynnit kohdistuivat muualle kuin Ruusuipuistoon (Museotilasto 2019).

TAULUKKO 1. *Museoiden, teatterin ja sinfoniaorkesterin kävijämäärät vuonna 2018⁶*

	Alvar Aalto -museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin- teatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsityön museo	Yhteensä
Kävijämäärä (laitosten oma ilmoitus)	19 846	41 170	60 000	38 214	35 027	194 257
Kävijämäärä (TINFO, SUOSIO, Museotilastot)	20 200	39 050	52 742	38 214	34 334	184 540

Jyväskylän kaupunginkirjasto

Kyselyssä ja tutkimuksessa tehtävässä tarkastelussa on mukana jossain määrin myös kaupunginkirjasto, vaikka sen osalta esimerkiksi rahankäyttöön liittyviä asioita ei kysytykään. Jyväskylän sydän -hankkeen toimitilataarkasteluissa mukana on vuonna 1980 rakennettu pääkirjasto, joka sijaitsee keskustassa muiden taide- ja kulttuurilaitosten läheisyydessä. Pääkirjasto on merkittävä kohde kulttuurilaitoksia ja niiden vetovoimaa tarkastellessa muun muassa siksi, että Jyväskylän kaupunginkirjastoissa tilastoitettiin vuonna 2018 lähes 1,2 miljoonaa fyysistä käyntiä kirjastojen toimipisteissä (Kirjastot 2019).

6 Taulukossa 1. on laitosten kaikkia käyntejä koskevat kävijätiedot sekä laitosten ilmoittamina että alakohtaisten tilastointien mukaisina. Kävijämäärissä on näin tarkastellen suhteellisen pieniä, ilmeisesti tilastointi- ja raportointitavoista johtuvia heittoja. Tässä raportissa kuvatuissa talousvaikutuslaskelmissa on tukeuduttu laitosten ilmoittamiin kävijätietoihin.

KULTTUURITOIMINTOJEN VAIKUTUKSIA

Taide- ja kulttuurilaitokset osana kaupunkien kulttuuritoimintoja

Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitosten vaikutuksia hahmotettaessa on tarkasteltava kulttuuritoimintoja osana kaupunkia ja kaupunkitilaa. Kaupunkien perusolemuksen kuuluvat muun muassa tiedon, hyödykkeiden ja vaikutteiden keskittyminen ja vaihtaminen. Kulttuuri, kulttuuritoiminnot ja kulttuurisisällöt ovat yksi osa ajatusten, tavaroiden ja ihmisten virtoja, jotka kulkevat kaupunkien kautta (esim. Scott 1997, 323). Näin kulttuuritoiminnot ovat selvästi olennainen osa kaupungeja, mutta kulttuurin rooli ja siitä puhuminen voivat saada monia muotoja. Viimeistään viimeisen kahden vuosikymmenen aikana kulttuuritoiminnot ja luovat toimialat on alettu nähdä korostuneen välineellisessä roolissa erityisesti kaupunkien ja alueiden kilpailukyvyyn, vetovoiman ja viihtyisyyden osa-alueina (esim. Evans 2009).

Luovuus ja kulttuuritoiminnot nostettiin kaupunkien vetovoiman ja taloudellisen kehityksen välineiksi vuosituhannen vaihteessa. Esimerkiksi Richard Floridan (2002) ja Charles Landryn (2000) kirjoituksissa korostettiin luovuutta, niin sanottua luovaa luokkaa ja luovia kaupungeja. Floridan ajatuksena oli kääntää perinteinen työpaikkojen ja työvoiman välinen vetovoima pääläelleen: osaava ja verotuloja alueelle tuova työvoima ei välttämättä muuttaisikaan kaupunkiin työpaikkoja tarjoavien yritysten ja muiden organisaatioiden perässä, vaan yritykset ja muut organisaatiot hakeutuisivat toimipisteineen sellaisiin kaupunkiin, joissa on osaavaa työvoimaa tarjolla. Tämä osaava työvoima, luova luokka, puolestaan haluaisi Floridan mukaan elää mielenkiintoista ja urbaania elämää kaupungeissa, joissa on tarjolla paljon mukavuuksia, palveluita ja suvaitseva, avoin ilmapiiri. Näin muun muassa kulttuuritoimintojen merkitys kaupunkien vetovoimalle olisi aivan keskeinen. Floridan ajatuksia ja koko luovuuden korostumista on sittemmin kritisoitu ja on päädytty vaihteleviin johtopäätöksiin siitä, kuinka tärkeä luovan luokan ja urbaanien kulttuuripitoisten houkutuksien merkitys itse asiassa on kaupunkien vetovoimalle (esim. Boschma 2009; Østbye ym. 2018). Johtopäätöksenä tästä keskustelusta on ollut se, että kulttuuritoiminnot on tunnustettu kaupunkien kilpailukyvyyn yhdeksi merkittäväksi osatekijäksi muiden osatekijöiden joukossa.

Puhuttaessa kulttuuritoimintojen merkityksestä kaupunkien kehitykselle ja uudistumiselle konkreettisenä esimerkkinä on jo pitkään nostettu esille Glasgow ja siellä vuonna 1990 järjestetty Euroopan kulttuuripääkaupunkivuosi, jonka avulla kaupunki muuttui taantuvasta ja harmaasta teollisuuspaikkakunnasta mielenkiintoiseksi kulttuuritoimintojen keskittymäksi (esim. Mooney 2004). Tällaisten esimerkkien yhteydessä kulttuuritoimintoihin panostaminen saattaa näyttäytyä ikään kuin automaattisena ”reseptinä”, jolla kaupungista voidaan tehdä menestyvä ja vetovoimainen.

Kulttuuri-investointien vauhdittamina tapahtuneiden ”menestystarinoiden” analysoinnissa huomio kiinnittyy kuitenkin usein siihen, että **jokaisen kaupungin on rakennettava kulttuurinen kiinnostavuutensa oman paikallisen kontekstinsa, historiansa ja paikallisten identiteettien ja yhteisöjen kautta** (esim. Bailey ym. 2004, 63–64; Blessi ym. 2012, 406; Kong 2009, 19–21).

Tällainen autenttisuuden edellytys avautuu tarkastelemalla kulttuurisisältöjen luomista arvoketjuna tai -verkkona kaupunkitilassa. Kulttuurituotteen tai -sisällön kuluttaminen kaupunkitilassa edellyttää sitä, että joku on luonut tai tuottanut kulttuurituotteen. Kulttuurisisältöjen tuottaminen, vaikkapa taiteen tekeminen, ei kuitenkaan tapahdu tyhjiössä. Taiteilija toimii osana paikallisia – ja myös kansallisia ja kansainvälisiä – verkostoja, yhteisöjä ja alakulttuureita, joiden osana on mahdollista kommunikoida ja inspiroitua muiden taiteen tekijöiden kanssa. Samalla kaikki nämä toiminnot tapahtuvat paikallisessa kaupunkitilassa, joka edesauttaa tai mahdollisesti jopa haittaa kaikkea tätä toimintaa. Voidaan siis huomata, että kulttuurin kuluttajan, vaikkapa taidemuseokävijän, eteen asetettu taideteos muodostuu osana alueellista ja paikallista kontekstia ja arvoverkkoa. (Pratt 2005, 33–34; Throsby 2010, 25; Ruokolainen 2017, 69.)

Taide- ja kulttuurilaitosten toiminnassa nämä kulttuuritoiminnan arvoverkon osa-alueet – tai niiden puute – ovat korostuneesti nähtävissä. Laitoksissa esitettävät ja esillä olevat kulttuurisisällöt tuottavat paikallisten ja muualle kiinnittyvien tuotannollisten verkostojen kulttuuritoimijat – siis kulttuurielämän ammattilaiset, osin myös harrastajat. Laitoksissa esillä olevia ja esitettäviä kulttuurisisältöjä kulutetaan ja koetaan yleisön toimesta. Laitokset siis ovat polttopisteitä, joissa yhdistyvät tuotannolliset verkostot ja laaja, kuluttava yleisö. Lisäksi laitokset toimivat suhteessa kaupungin muihin kulttuuritoimijoihin, niillä on joko yhteys alakulttuureihin ja kolmanteen sektoriin tai laitokset ovat erottautuneet niistä. Laitokset sijoittuvat kaupungin fyysiseen rakenteeseen. Ne toimivat tietyissä rakennuksissa ja osissa kaupunkia, joilla on vaikutus laitosten toimintaedellytyksiin. Ei siis ole yhdentekevää, millä tavoin ja mitä tavoitteita korostaen taide- ja kulttuurilaitoksien toimintaa ja toimitiloja pyritään kehittämään.

Jyväskylässä suunnitteilla olevat kulttuuritilojen kehittämistoimenpiteet eivät sinänsä ole kansainvälisesti tarkastellen mitenkään poikkeuksellisia. Niissä yhdistyy erilaisia kulttuuritoimintojen kaupunkitilallisia kehittämistyypppejä ja tavoitteenasetteluita, jotka ovat tuttuja kansainvälisestä tutkimuskirjallisuudesta. Esimerkiksi Yhdysvalloissa toteutetussa kaupunkikehittäjille ja -suunnittelijoille suunnatussa kyselytutkimuksessa on hahmotettu, millaisin eri tavoin kaupunkitila ja kulttuuritoiminnot kytkeytyvät toisiinsa kehittämistoimenpiteissä (Grodach & Loukaitou-Sideris 2007, 353). Kyseisessä tutkimuksessa on erotettu toisistaan kolme eri kehittämistyyppiä: (1) aluetalouteen ja yrityksiin keskittyvät strategiat, (2) osaajien houkutteluun liittyvät strategiat sekä (3) progressiiviset strategiat. Nämä strategiatyypit on

muodostettu pohjoisamerikkalaisessa kontekstissa, mutta niissä on silti nähtävissä yhtymäkohtia myös Jyväskylän kulttuuritoimintoihin. Grodachin ja Loukaitou-Sideriksen (2007) mukaan:

- *Aluetalouteen ja yrityksiin* liittyvissä strategioissa tavoitteena on matkailun aiheuttama talouskasvu, kaupungin imagon kehittäminen sekä yksityisen sektorin investointien lisääminen. Tällaisessa lähestymistavassa konkreettisia kulttuuriin liittyviä kehittämiskohteita ovat erilaiset ”lipulaivaprojektit”, näyttävät tapahtumat ja markkinointitoimenpiteet. Maantieteellisesti niissä toimitaan usein ydinkeskustoissa tai muutoin ensisijaisina ja laadukkaina pidetyissä osissa kaupunkia. Kohdeyleisönä tällaisissa strategioissa ovat esimerkiksi matkailijat, kokousmatkailijat sekä hyvin toimeentulevat kaupunkilaiset.
- *Osaajien houkutteluun* keskittyvissä strategioissa keskitytään talouskasvun aikaansaamiseen epäsuorasti niin, että muodostetaan kaupungista kulttuuritoimintojen avulla houkuttelevampi ja vetovoimaisempi paikka osaaville työntekijöille. Toimenpiteitä ovat tällöin esimerkiksi taiteen ja luovien alojen keskittymien kehittäminen maantieteellisen fokuksen ollessa esimerkiksi tiiviisti asutuissa osissa kaupunkia ja/tai historialtaan ja muilta ominaisuuksiltaan kiinnostavissa kaupunginosissa. Näissä strategioissa keskitytään sekä kaupungissa jo asuvien osaajien pitämiseen että uusien osaajien houkutteluun nimenomaan luovien alojen työvoiman lisäämiseksi.
- *Progressiivisissa strategioissa* tavoitellaan yhteisöjen kehittämistä, kulttuuriin liittyvää koulutusta ja saavutettavuuden lisäämistä sekä paikallisen kulttuurin tuotannon tukemista. Tällöin konkreettisina välineinä ovat esimerkiksi taiteeseen liittyvät koulutusprojektit ja yhteisölliset taidekeskukset. Maantieteellinen fokus on esimerkiksi joillain mittareilla huono-osaisiksi todetuissa lähiöissä ja kohdeyleisönä usein tavalla tai toisella syrjäytyneet tai muutoin huono-osaiset kaupunkilaiset.

Äärimmilleen yksinkertaistaen näissä kolmessa strategiatyypissä on kysymys siitä, että keskitytään (1) kulttuurin kuluttajien palvelemiseen korkealaatuisilla, näyttävillä ja/tai myyvillä kulttuuripalveluilla ja -tuotteilla, (2) luovuutta ja korkeaa osaamista vaativien alojen osaajien elämänlaadun lisäämiseen kiinnostavien urbaanien ympäristöjen luomisen kautta tai (3) kulttuuristen ruohonjuurten ja yhteisöllisesti tuotetun kulttuurin tukemiseen, myös niin sanotusti rosoisissa ja autenttisissa ympäristöissä.

Jyväskylän kaupunkikeskustan sekä kaupungin taide- ja kulttuurilaitosten kehittämisessä on piirteitä kaikista yllä kuvatuista strategioista. Juuri tämä avaa käsillä oleviin kehitystoimiin poikkeuksellisia kaupunkikehityksen mahdollisuuksia.

Aiemmassa tutkimuksessa on todettu, että suurten linjojen ja tavoitteiden kopiointi ei vielä johda suotuisaan kehitykseen, vaan olennaista on tunnistaa paikallinen toimintakehys ja suunnata kehitystoimet paikallisten tarpeiden ja vaatimusten mukaisiksi. Tällöin usein myös havaitaan, että eri tavoitteet voivat käytännössä olla vaikeasti toisiinsa sovitettavissa, kun eri toimijat painottavat erilaisia kehitystoiveita. Tilanne korostaa eri osapuolien kuulemista ja yhteisesti tasapainottavan keskustelun merkeissä luotua näkemystä toimintalinjoista päätettäessä. (vrt. Pratt 2010; Novy & Colomb 2012.) Jyväskylän strategisessa kehittämisessä on pyritty kuulemaan kansalaisia ja myös Jyväskylän Sydän -hankkeen eri vaiheissa on toivottu näkemyksiä eri tahoilta sekä käyty avointa ja laajapohjaista keskustelua. Tämä luo mahdollisuuksia jatkotoimille, joissa edellä kuvattuja strategisen kehittämisen kolmea tyyppiä voitaisiin edistää rinnakkain.

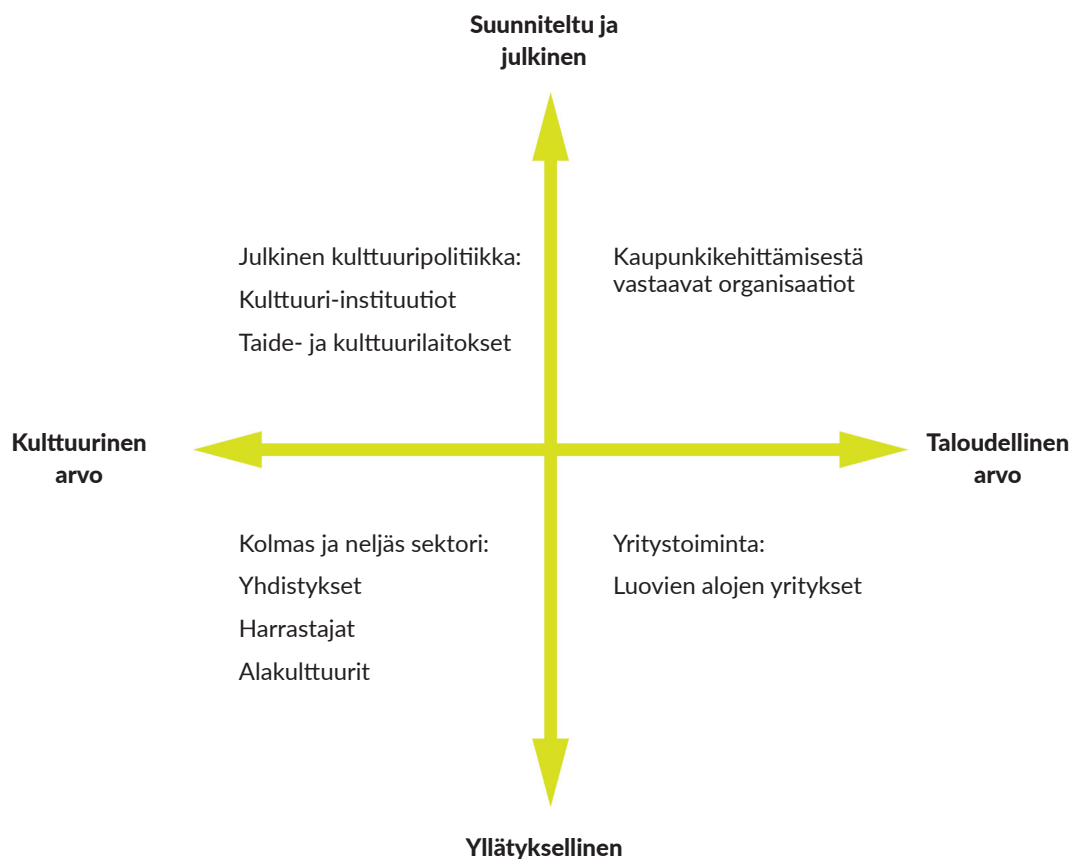
Luovuutta kaupunkiympäristöissä tutkittaessa on osoitettu välittävän tason ja avoimien kaupunki- ja kulttuuritilojen tärkeys. Ylätason kehittämistavoitteiden ja paikallisesti tärkeän ruohonjuuritason toiminnan välille tarvitaan yhteyttä luovia rakenteita, jotka tukevat erilaisten kulttuuri-ilmaisun muotojen kohtaamisia (vrt. Cohendet ym. 2011). Tällaiset rakenteet voivat olla esimerkiksi yhteistyöhön kannustavia hankkeita – kuten Jyväskylän Sydän – ja toimintamuotoja mutta myös fyysisiä tiloja, joissa eri lähtökohdista tulevat ja eri tavoin toimivat toimijat voivat tehdä yhteistyötä ja saada vaikutteita toisiltaan (Grandadam ym. 2012, 2–3). Ylipäätään avoimen ja inspiroivan kaupunkitilan on todettu houkuttelevan luovien alojen osaajia ja vaikuttavan kulttuurisisältöjen tuottamiseen (esim. Leslie & Brail 2011, 2914–2915).

Taide- ja kulttuurilaitokset ovat usein merkittäviä ja erityisesti näkyvimpiä osia kaupunkien kulttuuritoiminnoista. Esimerkiksi museot houkuttelevat omalta osaltaan kävijöitä alueelle ja niillä on merkittävä matkailullinen rooli, mutta samalla ne voivat myös rikastaa paikallisten asukkaiden elämää (Tohmo 2009, 123). Kansainvälisinä houkuttimina toimivat julkisivumaiset ja brändätyt, niin sanotut supertähtimuseot (Frey 2003, 49) ovat vain pieni osa kirjavasta museokentästä, vaikka viime vuosina sellaisista on keskusteltu myös Suomessa. Esimerkiksi Amos Rex (Amos Rex 2019) sekä paljon keskustelua herättänyt Helsingin Guggenheim-museosuunnitelma (Helsingin kaupunki 2016) voidaan mieltää tällaisiksi supertähtimuseoiksi. Ylipäätään museoiden osalta on tullut esiin voimakas yleisöjen houkuttelu erilaisen kiertävien ”kassamagneettien” eli nimekkäiden taiteilijoiden teoksia esittelevien näyttelyiden muodossa. Samalla erilaiset museoiden ”franchising”-tyyppiset järjestelyt ovat yleistyneet. (Heilbrun & Gray 2001, 204–209.)

Oleennaista taide- ja kulttuurilaitoksia tarkastellessa on huomata, että vaikka laitokset asemansa, tehtäviensä ja etenkin julkisten menojen osuutensa myötä muodostavat huomattavan ja ehkä myös näkyvimmän osan kaupungin kulttuuritoimintoja, ne ovat silti vain osa kaupungin kulttuuritoiminnoista. Alueen tai kaupungin kulttuuritoiminnot saavat tyypillisesti useita muotoja. Monimuotoisuus on pelkistettävissä neljään pääasialliseen toimijaryhmään ja näille toimijaryhmille ominaisiin tavoitteisiin (Ruokolainen 2017, 340–341). Alueen tai kaupungin kulttuuritoimintojen voidaan tiivistää jakautuvan kulttuurista arvoa tai taloudellista arvoa korostaviin toimintoihin sekä julkisten organisaatioiden suunnitelmalliseen toimintaan ja ruohonjuuritason yllätykselliseen, niin sanotusti emergenttiin, toimintaan. Näiden toiminnan logiikkaa kuvaavien ulottuvuuksien avulla voidaan muodostaa kuvion 3. mukainen kulttuuritoimintojen nelikenttä.

KUVIO 3. *Kulttuuritoiminnan muodot kaupungissa (Ruokolainen 2017, 340–341).*

Julkisesti rahoitetut taide- ja kulttuurilaitokset ovat julkisen kulttuuripolitiikan piirissä olevia organisaatioita, joiden toimintalogiikkaan kuuluu kulttuurisen arvon ylläpitäminen. Näiden instituutioiden ja organisaatioiden asema julkisen kulttuurituen piirissä on verraten vakaa. Suomalaisen kulttuuripolitiikan pitkien linjojen mukaisesti (esim. Heiskanen 1994; Kangas 1999) tällaisten organisaatioiden ja instituutioiden olennaisia tavoitteita ovat esimerkiksi sivistyksen, koulutuksen ja hyvinvoinnin edistäminen. Samalla voidaan kuitenkin ajatella, että niiden toiminta ei aina ole ollut suoranaisesti kulttuurin sisältöjä tai toimintatapoja uudistavaa (vrt. Saukkonen 2014).

Kulttuurinen arvo korostuu myös kolmannen ja niin sanotun neljännen sektorin toiminnassa. Ne toimivat kuitenkin enemmän omilla ehdoillaan, jopa kokonaan julkisten kulttuuripoliittisten toimenpiteiden ulkopuolella. Erilaisten alakulttuurien, vapaaehtoistoimintaan perustuvien yhdistysten, tai sosiaalisen median alustojen kautta organisoituvien yhteenliittymien kulttuuritoiminta voi näyttäytyä vakiintuneita laitoksia yllätyksellisempänä ja niin sanotusti emergenttinä. Tällainen ”ruohonjuuritason” kulttuuritoiminta voidaankin nähdä kaupungin kulttuuritoimintojen joukossa myös kulttuurisisältöjen ja toimintatapojen uudistumisen lähteenä.

”Luovien alojen” yritysten toiminta on samalla tavoin julkisen kulttuuripolitiikan suoran kontrollin ulkopuolella kuin monet alakulttuurien muodot. Yritystoiminnassa korostuvat kulttuurin taloudellinen arvo ja taloudellisen voiton tavoittelu.

Neljäntenä kaupungin kulttuuritoiminnan muotona voidaan nähdä kaupungin (aluetaloudellisesta) kehittämisestä vastaavien julkisten kehittäjäorganisaatioiden toiminta. Ne toteuttavat esimerkiksi kaupunkimarkkinointityötä ja pyrkivät edistämään yritysten toimintaedellytyksiä tai ylipäätään luomaan edellä kuvattujen kolmen muun kulttuuritoimijoiden ryhmien välille yhteyksiä, jotka tukisivat kaupunkikulttuurin kehittymistä ja edelleen epäsuorasti kaupungin kulttuurin talouden kasvua. Tämä neljäs kulttuuritoiminnan muoto ei sinänsä tuota kulttuurisisältöjä, mutta sen piirissä pyritään hyödyntämään muiden tuottamia kulttuurisisältöjä.

Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitoksia on tässä tutkimushankkeessa tarkasteltu nimenomaan yhtenä osana kaupungin kulttuuritoimintoja. Siksi esille tuodaan laitosten keskinäisen yhteistyön lisäksi myös sitä, miten laitosten toimintaan ja mahdollisiin uusiin kulttuuritoiminnan tiloihin voisi integroida muita toimijoita, kuten yhdistyksiä, järjestöjä, harrastajia, paikallisia alakulttuuritoimijoita ja pohditaan vähintäänkin epäsuorasti mahdollisuuksia uusien kulttuuritilojen avaamisesta myös varsinaisia laitoksia laajemmalle toimijajoukolle.

(Alue)taloudelliset vaikutukset

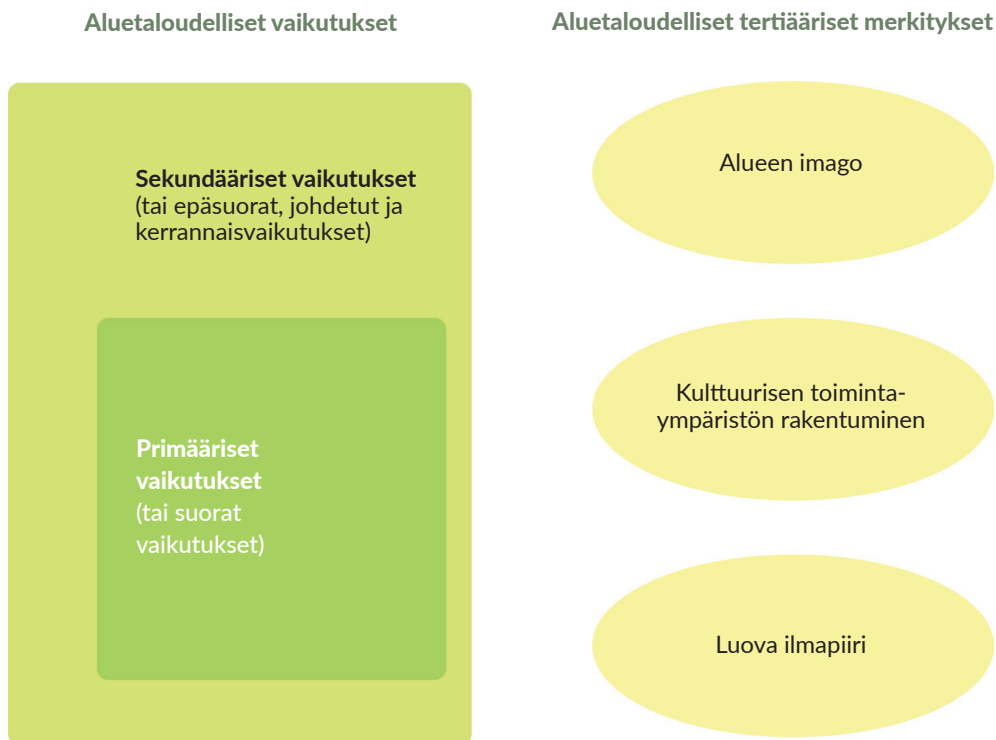
Kulttuuritoimintojen, siis myös taide- ja kulttuurilaitosten, aluetaloudelliset vaikutukset voivat olla varsin laajat alkaen vaikkapa laitoksen lippuluukulta päättyen esimerkiksi alueen asuntomarkkinoiden kasvuun. Kulttuuritoimintojen aluetaloudelliset vaikutukset jakautuvat primäärisiin (tai suoriin) ja sekundäärisiin (tai epäsuoriin) vaikutuksiin ja niiden lisäksi voidaan vielä erottaa laajemmat tertiääriset aluetaloudelliset merkitykset (Kainulainen 2005, 95–96; Ruokolainen 2017, 88–90).

Suorat tai primääriset vaikutukset koostuvat yksinkertaisesti johonkin kulttuuritoimintoon liittyvästä kulutuksesta, hankinnoista ja investoinneista. Sekundääristen tai epäsuorien talousvaikutusten määrittely voidaan tehdä laajalla tai suppealla tavalla. Niillä tarkoitetaan suppeasti joko kulttuuritoimintojen yleisön paikkakunnalle kohdistamaa kulutusta tai laajemmin myös paikallistalouden kokonaisrahämäärän kasvua ja kulttuuritoimintoihin kulutettujen ja investoitujen rahojen säteilyvaikutuksia paikalliseen talouteen. Ensin mainitulla tavalla puhutaan siis epäsuorista vaikutuksista ja edelleen johdetuista vaikutuksista tai kerrannaisvaikutuksista. Jälkimmäisellä tavalla sekä epäsuorat että muut talouteen kohdistuvat kerrannaisvaikutukset käsitetään osaksi sekundääristen vaikutusten kokonaisuutta. (ks. esim. Cantell 1994, 38–40; Ilmonen ym. 1995, 80–81; Kainulainen 2005, 95–98; Seaman 2003, 224–225; Snowball 2008, 47–73.) Usein taloustieteelliset vaikutustutkimukset rajoittuvat suhteellisen selkeästi hahmotettavissa oleviin lyhyen aikavälin vaikutuksiin (Seaman 2003, 225).

Tässä tutkimuksessa keskityimme talousvaikutusten osalta erityisesti taide- ja kulttuurilaitoskävijöiden kulutukseen paikkakunnalla. Tällöin primäärisiin vaikutuksiin luetaan esimerkiksi taide- tai kulttuurilaitoksen pääsylippujen ostaminen. Sekundäärisiin vaikutuksiin luetaan muu kävijöiden kulutus, esimerkiksi illallinen ravintolassa vaikkapa teatterissa tai konsertissa käynnin yhteydessä. Edelleen laajempaa sekundääristä vaikutusta on se, että teatterikävijä lisää alueen kokonaistuloa kulutuksellaan ja näin saa aikaan myös muun kulutuksen kasvua alueella, esimerkiksi niin, että ravintoloitsijalla tai teatterin henkilökunnalla on kulttuuriin ja sen oheistoimintoihin kuluttamisen seurauksena enemmän rahaa kulutettavanaan aluetaloudessa.

Varsinaisten laskettavissa olevien ja määrällistettävien talousvaikutusten lisäksi puhutaan tertiäärisistä aluetaloudellisista merkityksistä. Niillä tarkoitetaan esimerkiksi alueen tai kaupungin imagon muuttumista kulttuuritoimintojen seurauksena, kulttuuritoimintoja edistävän kulttuuri-ilmapiirin kehittymistä ja kulttuuritoimintojen keskittymien muodostumista (Kainulainen 2005, 98–99). Näillä on epäsuorasti hahmotettavissa oleva merkitys sille, että kulttuuritoiminnot saavat aikaan aluetalouden kasvua. Kuviossa 4 on tiivistettynä eri aluetaloudelliset vaikutukset ja merkitykset.

KUVIO 4. Kulttuuritoimintojen aluetaloudelliset vaikutukset ja merkitykset (Ruokolainen 2017, 90; Kainulainen 2005).

Aluetaloudellisiin merkityksiin kuuluu *alueen imago*. Yleisesti imago voidaan määritellä esimerkiksi ”tietoisesti annettuna kuvana” sekä samanaikaisesti ”mieliin luotuna käsityksenä tai vaikutelmana”, jolloin imagon käsitteeseen liittyy kahtiajakaisuus: imago on visuaalinen ja viestinnällinen ja samaan aikaan myös ihmismielen sisäinen asia (Karvonen 1999; Zimmerbauerin 2008, 24 mukaan). Esimerkiksi alueen tai kaupungin kehittämisestä vastaavat toimijat pyrkivät toimenpiteillään luomaan kaupungista tietynlaisen *kuvan* ja tätä toimintaa seuraavat ihmiset muodostavat osittain näiden toimenpiteiden perusteella tietynlaisen oman *mielikuvansa* kaupungista (ks. myös Äikäs 2004, 56–59). Aluetaloudellista kehittämistyötä tehdessä tavoitteena on ymmärrettävästi luoda kaupungista kuva, joka houkuttelee asukkaita, osajia, yrityksiä ja investointeja.

Alueen tai kaupungin imagon lisäksi tutkimuskirjallisuudessa on puhuttu myös esimerkiksi maineesta. Se voidaan käsittää imagoa laajemmaksi, pysyvämmäksi ja hitaammin muuttuvaksi käsitykseksi siitä, mitä esimerkiksi jokin alue on ja miten se toimii suhteessa sitä tarkkaileviin toimijoihin (vrt. esim. Halonen 2016, 58–64). Tässä tutkimuksessa Jyväskylän ulkoista (ja asukkaille muodostuvaa sisäistä) kuvaa tarkastellaan kuitenkin varsin suoraviivaisesti juurikin imagon, eli kuvan, muodostumisen

kautta. Imagon yhteydessä voidaan puhua tarkemmin alueen (ulkoisesta) imagosta ja myös asukkaille muodostuvasta (alueen sisäisestä) identiteetistä (ks. Zimmerbauer 2008, 24–30). Taidelaitos voi siis esimerkiksi vaikuttaa kaupungista muodostuvaan ulkoiseen kuvaan ja samalla myös kaupunkilaisten käsityksiin siitä, millaisessa kaupungissa he asuvat ja millaisia jopa he itse kaupunkilaisina ovat.

Alueella (tai kaupungilla) voi olla tietynlaiseksi muodostunut imago ja edelleen myös esimerkiksi *kulttuuri-imago*. Kulttuuri-imago on aluekehittämistä ajatellen yksinkertaisesti kaupungin kokonaisimagon osa, jolla voidaan luoda esimerkiksi omaleimaista ja tiettyjä kohderyhmiä puhuttelevaa imagollista kilpailuetua muihin kaupunkeihin nähden. Kulttuuri-imago voi tulla esille monin tavoin, esimerkiksi jonkin kulttuurisen teeman, kulttuuriperinnön ja historiallisten kulttuurikohteiden vaalimisen tai vaikkapa monipuolisen kaupunkikulttuurin ja elävyyden kautta. (Kainulainen 2005, 284–286.) Yksittäinen taide- ja kulttuurilaitos voi ilmentää kulttuuri-imagon muodostumista ajatellen jotain taiteen alaa tai teemaa, ja se voi myös olla areena kaupunkikulttuurille tai esimerkiksi fyysinen kulttuuriperinnön osa.

Aluetaloudellisten vaikutusten ja merkitysten lisäksi kulttuurin aluetaloudellista ulottuvuutta havainnollistaa ja kokoaa yhteen (alueen) kulttuuripääoman käsite (Throsby 2001). Taloustieteellisenä käsitteenä se poikkeaa Bourdieaun (1984) tunnetuksi tekemästä (yksilön ja yhteisöjen) kulttuuripääoman sosiologisesti virityneestä käsitteestä.

Kaupungin kulttuuripääoma voidaan hahmottaa ensinnäkin aineellisena ja aineettomana kulttuuripääomana. Aineellinen kulttuuripääoma konkretisoituu esimerkiksi kulttuurirakennuksina, kulttuuritiloina, kulttuuriympäristöinä tai fyysisinä taideteoksina, ja aineeton kulttuuripääoma voi puolestaan tarkoittaa tavalla tai toisella kaupunkiin liittyviä tai siellä tehtäviä aineettomia taideteoksia, kulttuuri-ilmapiiiriä ja laajemmin esimerkiksi kaupungin imagoa. (Throsby 2001, 46.) Usein aineellinen ja aineeton kulttuuripääoma liittyvät erottamattomalla tavalla yhteen. Alueen tai kaupungin kulttuuripääoma on yksi pääoman muoto siinä mielessä, että sitä voidaan kehittää kolmella varsin yksinkertaiselta kuulostavalla tavalla: luomalla uutta pääomaa, hyödyntämällä tehokkaammin olemassa olevaa pääomaa tai kunnostamalla, kierrättämällä ja keksimällä uutta käyttöä jo olemassa olevalle pääomalle (Throsby 2010, 133).

Kulttuuritoimintojen aluetaloudellisia vaikutuksia tarkastellessa olennaista on huomata, että alueen kulttuuripääoma koostuu kulttuurisesta ja taloudellisesta arvosta ja niiden tasapainosta. Kulttuurista arvoa ovat taiteen ja kulttuuritoiminnan sisällöt, esimerkiksi taideteokset, taiteen tekeminen, sekä laajemmin kulttuuriperinnön, oppimisen ja sivistyksen kaltaiset seikat. Tästä kulttuurisen arvon varannosta voidaan johtaa taloudellista arvoa muodostamalla kulttuurisisällöistä palveluita ja tuotteita, joista maksetaan markkinoilla. (Throsby 2001, 51–54.) Tällainen arvонуonti on yhä yleisempää, puhutaan esimerkiksi niin sanotusta symbolitaloudesta,

jossa merkityksien muodostaminen on yksi tuotannon muoto (esim. Lash & Urry 1994; Mato 2009; Kainulainen 2005). Olennaista tähän liittyen on **taloudellisen arvon täydellinen riippuvaisuus kulttuurisesta arvosta: ilman kulttuurisen arvon uusintamista taloudellinen arvo lakkaa olemasta tai ainakaan ei voida muodostaa uutta taloudellista arvoa**. Tästä seuraa se, että kiivainkaan kulttuurin taloudellisen merkityksen puolestapuhuja ei voi unohtaa kulttuurista arvoa, koska kaupunkien ja alueiden kulttuurin talous pohjautuu lopulta aina kulttuurin tukemiseen ja kulttuurin ”ruohonjuurten” uusiutumiseen. Toisaalta kiivaimmankaan taiteen ja kulttuurin sisältöjen puolestapuhujan on vaikeata kieltää taiteen ja kulttuurin merkitystä myös kaupunkien ja alueiden taloudesta puhuttaessa.

Hyvinvointivaikutukset ja osallisuus

Aiemmassa tutkimuksessa on todettu, että Suomessa *kunnallisten kulttuuripalveluiden* nähdään tukevan moniarvoisuutta ja ehkäisevän sosiaalisten ongelmien syntyä. Samoin on todettu, että Suomessa yleinen yksilöllinen kulttuurin harrastamisen motiivi on niin fyysisen kuin psyykkisenkin hyvinvoinnin ylläpitäminen. (Sokka ym. 2014, 47, 71.) Myös kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu kulttuuripalveluiden merkitys hyvinvoinnin synnyttämisessä (esim. Stern ym. 2017; Jeannotte 2017, 19; Wheatley & Bickerton 2017). Tällöin tarkastelu usein koskee hyvinvointia melko laajasti ymmärrettynä, jolloin tarkastelu ulottuu myös elämänlaadun kaltaisiin käsitteisiin.

Kulttuurin hyvinvointivaikutuksia koskeva tutkimus voidaan jakaa pelkästään vaikutusten osalta ainakin kolmeen kokonaisuuteen, joissa korostuvat kulttuurin (1) sosiaalinen ja yhteisöllinen luonne, (2) hyvinvointi- ja elämänlaatu sekä (3) fyysinen ja koettu terveys. (Nummelin 2011, 2.) Erityisesti aluekontekstissa hyvinvointivaikutuksia mitattaessa on käytetty esimerkiksi elintason, hyvinvoinnin (*welfare*), paikan laadun, elämänlaadun ja hyvinvoinnin (*well-being*) käsitteitä, kuitenkin niin, että elämänlaatu ja hyvinvointi (*well-being*) näyttäytyvät näistä kaikkein kattavimpina käsitteinä (Hanell 2018, 15–18).

Hyvinvointia voidaan tarkastella esimerkiksi elintason, elämäntavan ja elämänlaadun näkökulmasta. Elintasonnäkökulmassa korostuvat konkreettiset seikat, kuten tulot, asuminen, koulutus ja terveys. Elämäntapanäkökulmassa keskitytään toimintoihin, esimerkiksi työntekoon, opiskeluun ja harrastuksiin. Elämänlaatonäkökulmassa korostuu puolestaan kokemuksellinen, subjektiivinen ulottuvuus hyvinvointiin. (Erikson & Uusitalo 1987; Nummelinin 2011, 2 mukaan.)

Kulttuurikokemusten vaikutuksilla, myös hyvinvointivaikutuksilla, on lisäksi ajallinen ulottuvuus, joka sekin voidaan pelkistää kolmeen vaiheeseen (Carnwath & Brown 2014, 91–93). Ensinnäkin kulttuurikokemuksen aikana on havaittavissa välittömiä reaktioita, kuten tunteita, tunteita ja olotiloja. Toiseksi kulttuurikokemuksen

jälkeisinä tunteina ja päivinä voidaan tietoisesti kokea ja havaita erilaisia koettuja vaikutuksia, esimerkiksi merkityksellisyyden tunnetta, sosiaalista yhteenkuuluvuutta tai esteettistä nautintoa. Kolmanneksi kulttuurikokemuksella tai kokemuksilla voi olla vuosien mittaan kumuloituvia ja viiveellä esille tulevia vaikutuksia esimerkiksi terveyteen, koettuun hyvinvointiin, kulttuurisen kapasiteetin lisääntymiseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen.

Tässä tutkimushankkeessa taide- ja kulttuurilaitoksia tarkastellaan osana jaettavaa ja yhteistä kaupunkitilaa. Lisäksi tutkimuksessa tuomme esille hyvinvointiin ja elämänlaatuun liittyvää kulttuurilaitosten kävijöiden kokema vaikutusta. Tällöin kyse on yksinkertaisesti siitä, miten aineistomme vastaajat ovat nähneet taide- ja kulttuurilaitosten merkityksen hyvinvointinsa kannalta. Varsinaisten terveydellisten vaikutusten tarkastelu rajautuu tästä tutkimuksesta pois.

Hyvinvoinnin ohella tässä tutkimushankkeessa on kiinnitetty erityistä huomiota osallisuuteen, jonka olemme ymmärtäneet kaupunkikehityksen yhteydessä hyvinvointia tukevaksi osa-alueeksi. Näkemyksen taustalla on ajatus hyvinvoinnista lyhyesti määriteltynä yksilön omien resurssien ja hänen kohtaamiensa haasteiden tasapainotilana (Dodge ym. 2012, 229–230): osallistuminen omien taide- ja kulttuurikokemusten määrittelyyn sisältää tällöin potentiaalia lisätä hyvinvointia sekä sisältöjen kokemisen (taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutukset) että toimintaympäristöön vaikuttamisen kautta.

Mistä osallistumisessa on kysymys?

Osallistumisen tematiikka kytkeytyy kaupungin taide- ja kulttuuripalveluihin useista suunnista. Yksi keskeinen toiminnan kehys on lainsäädäntö. Perustuslaissa (14 §) asetetaan julkisen vallan tehtäväksi *edistää yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttaa häntä itseään koskevaan päätöksentekoon*. Kuntalaissa (22 §) todetaan, että *”Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan.”*

Suoremmin taide- ja kulttuurisisältöihin liittyvinä sektorilakeina osallistumisen kehittämiseen velvoittavat niin laki yleisistä kirjastoista (1492/2016) kuin laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019). Kirjastolain tavoitteena (2 §) on muun muassa *edistää väestön yhdenmukaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin sekä aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta*. Edelleen laissa annetaan kunnan tehtäväksi (5 §) *kuulla asukkaitaan yleisiä kirjastoja koskevissa keskeisissä päätöksissä* ja kirjaston tehtäväksi (6 §), muiden tehtävien ohella, *edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua*.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta linjaa monia asioita, jotka liittyvät suoraan käsillä olevan tutkimuksen aihepiiriin. Lain tavoitepykälässä (2 §) kulttuuritoimintaan yhdistyvät niin osallistuminen, hyvinvointi kuin elinvoimakin.

Tämän lain tavoitteena on:

1. *tukea ihmisten mahdollisuuksia luovaan ilmaisuun ja toimintaan sekä kulttuurin ja taiteen tekemiseen ja kokemiseen;*
2. *edistää kaikkien väestöryhmien yhdenvertaisia mahdollisuuksia ja osallistumista kulttuuriin, taiteeseen ja sivistykseen;*
3. *vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä osallisuutta ja yhteisöllisyyttä kulttuurin ja taiteen keinoin;*
4. *luoda edellytyksiä paikallisen ja alueellisen elinvoiman kehittymiselle ja sitä tukevalle luovalle toiminnalle kulttuurin ja taiteen keinoin.*

Tavoitteiden toteuttamisen lähtökohtina ovat demokratia, asukaslähtöisyys, tasa-arvo, kestävä kehitys sekä kulttuurinen moninaisuus ja vuoropuhelu.

Tämän tutkimuksen keskeiset teemat yhdistyvät siinä, kuinka laki kuntien kulttuuritoiminnasta määrittää kunnan tehtäväksi (3 §) *edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa*. Laissa on myös erikseen kuntalaisten osallistamista koskeva pykälä (5 §), jossa määrätään – kuntalain raamin mukaisesti –, että *kunnan asukkailla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan kulttuuritoimintaan ja sitä koskevan päätöksenteon valmisteluun*.

Tutkimuksen kohteena olevat museot, teatteri ja orkesteri ovat lainsäädännön suhteen keskenään erilaisessa asemassa: museoiden toimintaa kehystää museolaki, joka on kirjastolain ja kuntien kulttuuritoimintaa koskevan lain tavoin vastikään

uudistettu (314/2019). Myös museolain tavoitepykälässä (1 §) mainitaan keskeisesti osallisuus: tavoitteena on *ylläpitää ja vahvistaa yksilöiden ja yhteisöjen ymmärrystä ja osallisuutta kulttuurista, historiasta ja ympäristöstä*. Samoin tuodaan esiin tavoite *edistää sivistystä, hyvinvointia, yhdenvertaisuutta ja demokratiaa*.

Teattereiden ja orkesterin toimintaa ohjaa 1990-luvulta peräisin oleva orkesteri- ja teatterilaki (1992). Laissa ei mainita lainkaan termejä osallisuus tai osallistuminen. Tavoitteeksi määritellään sen sijaan taiteellisista lähtökohdista tuottaa teatteri- ja orkesteripalveluja ja edistää niiden alueellista saatavuutta sekä saavutettavuutta eri väestöryhmille. Vaikka osallistumista ja osallisuutta ei 90-luvun laissa mainita, on saavutettavuus niiden lähikäsite ja saavutettavuuden parantamisen edellytyksenä on myös osallistumisen ja osallisuuden edellytysten parantaminen:

”Saavutettavuutta lisää myös osallistumisen ja ymmärtämisen tukeminen sekä tiedon ja elämysten tarjoaminen eri aistien välityksellä. [...] Osallisuus tarkoittaa osallistumista itselle tärkeään ja merkitykselliseen toimintaan. Hyvä saavutettavuus on osallisuuden kokemisen edellytys.” (Lahtinen ym. 2017.)

Muiden lakien henkeä mukaillen ja tässä tutkimuksessa esitettyjen kaupunkikehitystä koskevien tutkimusten pohjalta katsomme, että myös orkesteri- ja teatteritoiminnassa on syytä pohtia vakavasti, mitä osallistumisen tematiikka ja hyvinvoinnin edistäminen voisivat tarkoittaa.

Osallisuus ja osallistuminen kulttuuriin on myös kansallisesti nostettu yhdeksi kulttuuripolitiikan kolmesta painopistealasta (Kulttuuripolitiikan strategia 2025). Käsitteenä osallistumiseen liittyy monia näkökulmia ja käytännössä siihen viitataan eri tavoin, jolloin esimerkiksi teatteri- tai orkesterikäynti voidaan tulkita osallistumiseksi. Kulttuuriosallistumisen merkityksiä käsitelleen tutkimuksen raportissa esitetiin seuraava kuvio, joka selventää osallistumisen erilaisia tasoja (Virolainen 2015, 97):

KUVIO 5. *Osallistumisen tasot (Virolainen 2015, 97).*

Huomaamme, että kunta-, kirjasto, ja kulttuuritoimintalaeissa viittaukset osallistumiseen ja osallisuuteen ulottuvat kuvion kahdelle ylimmälle portaalle. Kyse on palvelujen saatavuuden ja käyntien lisäksi osallistumisesta palveluiden suunnitteluun sekä päätäntävaltaa edellyttävään osallisuuden kokemukseen. Tavoitteena on, että kaupunkilainen voisi todeta olevansa toimija.

Kuva on periaatteessa selvä, mutta sitä on silti helpompi ajatella teoriassa kuin toteuttaa käytännössä. Kuinka osallistumista ja osallisuutta voitaisiin kehittää kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksissa? Entä miten se liittyy hyvinvointiin?

Käytännössä erilaiset aihepiirit ja kysymyksenasettelut vaikuttavat siihen, kuka ja millä asteella sisältöihin kykenee vaikuttamaan. Tämä ei vähennä osallistumisen ja osallisuuden tärkeyttä. Se kuitenkin korostaa asiantuntijatiedon luonteen ymmärtämistä (alan korkeakoulutettu asiantuntija – kokemusasiantuntija) ja vuorovaikutuksen rakenteita. Esimerkiksi taide- ja kulttuurilaitoksilla on oman alansa sisältöihin liittyviä vastuita, joita ei voi ratkaista ilman alan syvällistä tuntemusta. Silti osallistumista tukevia käytäntöjä on mahdollista kehittää ja löytää palveluiden tuotantoprosesseista paikkoja, joissa kannattaa kuunnella muidenkin kuin tietyn taiteenalan ammattilaisten näkemyksiä.

Osallistumista käsittelevässä tutkimuskirjallisuudessa viitataan usein Sherry Arnsteinin (1969) ”tikapuumalliin”, jossa tikapuiden kahdeksan pienen alimmalla tasolla osallistuminen on näennäistä ja ylimmällä kansalaisten päätäntävalta toteutuu täydellisenä. Malli on melko yksiulotteinen ja hierarkkinen. Eräs tikapuumallia kehittyneempi tapa hahmottaa osallistumisen eri tasoja ja ulottuvuuksia on ”osallistumisen kehä” (*wheel of participation*, ks. Davidson 1998). Siinä osallistumisen ulottuvuudet (*information-consultation-participation in decision making-empowerment*) esitetään toisiinsa vaikuttavina ja kukin erilaisia mahdollisia menetelmiä ja valintoja sisältävinä. Tällainen ajattelu mahdollistaa sen pohdinnan, missä kohtaa ja miten erilaisia näkemyksiä voidaan sisällyttää palveluiden kehittämiseen eri vaiheissaan.

Davidsonin kehää soveltamalla on muun muassa tarkasteltu WHO:n *Healthy Cities* -ohjelman toimenpiteitä eri kaupungeissa (Dooris & Heritage 2011). Tähän tutkimukseen sovellettuna kyse on jo sinänsä hyvinvointiin positiivisesti vaikuttaviksi nähtyjen taide- ja kulttuuripalveluiden kehittämisestä vastaamaan yhä vahvemmin sitä, miten kaupunkilaiset niihin haluaisivat (ja ylipäänsä pystyisivät) elämässään osallistumaan (vrt. Dodge ym. 2012).

Hyvinvoiva kaupunki luo ja kehittää fyysisiä ja sosiaalisia toimintaympäristöjä, jotka tukevat hyvinvointia. Hyvinvoiva kaupunki edistää keinoja, jotka tukevat ihmisiä elämänsä hallinnassa osana yhteisöä. (WHO 1998, 13, suomenos kirjoittajien.)⁷

7 A healthy city is one that is continually creating and improving those physical and social environments and expanding those community resources which enable people to mutually support each other in performing all the functions of life and developing to their maximum potential. (WHO 1998, 13)

Myös Jyväskylän kaupunginvaltuuston hyväksymässä osallisuusohjelmassa osallisuus määritellään yhteisiin asioihin vaikuttamisen kautta. Lisäksi siinäkin tunnustetaan osallisuuden ja hyvinvoinnin välinen yhteys. Tällä tavalla ymmärretty osallisuus koskee syvällisesti sitä, miten kaupunkia kehitetään ja se ulottuu jokaiseen kaupunkiorganisaation osaan, myös (ja etenkin) taide- ja kulttuurilaitoksiin.

Osallisuus on mukana olemista, kuulumista johonkin ryhmään tai joukkoon. Osallisuus on osallistumista ja yhdessä tekemistä. Osallisuus on vaikuttamista yhteisiin asioihin. Osallisuus vahvistaa hyvinvointiamme. (Jyväskylän kaupungin osallisuusohjelma 2015)

Tutkimusten ja tilastojen mukaan kuntalaiset kokevat kuntien kulttuuri- ja liikuntapalvelut tärkeiksi ja niitä myös käytetään runsaasti. Aiemmassa tutkimuksessa on kuitenkin myös esitetty, että olemassa olevat palvelut eivät tavoita edes aktiivisten kuluttajien joukossa tasa-arvoisesti erilaisia ryhmiä. Erilaisten taustatekijöiden, kuten sukupuolen, iän, asuinpaikan, koulutuksen, tulojen ja elämäntilanteen on todettu vaikuttavan kulttuuripalveluiden käyttöön ja osallistumismahdollisuuksien kokemiseen. Palveluiden käyttöaktiivisuuden ja osallistumismahdollisuuksien välillä on havaittu isojakin eroja eivätkä palvelut aina vastaa saatavuudeltaan, laadultaan tai sisällöltään kaikkien kuntalaisten tarpeisiin. Varsinkin koulutustaustan on todettu olevan tärkeä selittävä tekijä kulttuurin (ja myös liikunnan) harrastamisessa. Tiivistäen: Korkeakoulutus lisää erilaisiin kulttuuripalveluihin osallistumista. (Sokka ym. 2014; Kangas ym. 2018.)

Kärjistettynä kulttuuritilaisuuksissa käyminen on naisten, korkeasti koulutettujen, hyvätuloisten ja lapsettomien kotitalouksien harrastus. Aiemman tutkimuksen mukaan kaikkein heikoimmin palveluiden organisointi vastaa lapsiperheiden tarpeisiin ja nuorempien ikäluokkien toiveisiin. Alle 40-vuotiaat olivat kaikkein tyytymättömiä palveluiden laatuun ja sisältöön sekä kulttuuripalveluiden kattavuuteen. Kaiken kaikkiaan ihmisten tulot vaikuttavat merkittävästi vapaa-ajanpalveluiden käyttöön ja kulttuurin harrastamiseen. Suosituimmat kulttuuriharrastukset (kirjastoissa käyminen, kirjojen lukeminen) ovat samalla myös kaikkein tasa-arvoisimpia harrastusmuotoja. Ne ovat käyttäjälle maksuttomia ja niitä on mahdollista harrastaa omien aikataulujen mukaan lähellä omaa kotia. (Sokka ym. 2014, 69-70; myös esim. Piekkola ym. 2013.)

Esteitä osallistumiselle voivat olla palveluiden epäsopiva ajankohta ja aukioloajat, palveluiden hinnat voivat olla potentiaalisille käyttäjille liian korkeat, palveluiden sijainti huono suhteessa käyttäjien asuinpaikkaan ja muuhun asiointiin, eikä palveluista välttämättä tiedetä informaation puutteen vuoksi (Kangas ym. 2018, 71-75). Kulttuuripalveluiden käyttämisen motivaation tai sen puutteen lisäksi esteet

liittyvät siis usein fyysisiin, taloudellisiin, sosiaalisiin tai psykologisiin esteisiin (vrt. Unesco 2012, 36–37).

Osana julkista tilaa taidelaitoksia voidaan tarkastella myös kaupungin kokoa-
vina ja yhdistävinä voimina, jotka tuottavat hyvinvointia ja vahvistavat kaupunki-
kehitystä tukevia verkostoja. Julkinen tila on paikka, jossa kaupungin vetovoimaa
vahvistavat kulttuuriarvot osaltaan toteutuvat. Julkisen tilan näkökulmasta taide- ja
kulttuurilaitosten toiminta liittyykin selvästi myös saavutettavuuden ja yhteisöl-
lisyyden kaltaisiin tekijöihin. Julkinen tila myös kytkee kaupunkilaisten yhteistä
toimintaa mahdollistavien tilojen kehittämisen laitosten talousvaikutusten tarkas-
teluun. Samalla julkinen tila kuitenkin toimii taloudellisesta näkökulmasta usein
toisin kuin yksityisen liiketoiminnan tavoitteiden määrittämä toiminta. (esim. Patti
& Polyák 2017, 7.)

Laitosten toiminnan, yhteisen kaupunkitilan ja kaupunkilaisten arkielämän
kietoutumisessa toisiinsa on kansainvälisessä tutkimuksessa nähty suuria kaupunki-
kehityksen mahdollisuuksia. Periaatteessa laitosten ja kaupunkilaisten yhteistoi-
minta voi kiihdyttää uudistusprosesseja, mikäli palveluita kyetään kehittämään
eri käyttäjäryhmien paikallisia tarpeita vastaaviksi. (esim. Baioni 2017, 204–205.)
Myös aluetaloudellisten vaikutusten tutkimuksessa on todettu, että kaupunkilaisten
omat mahdollisuudet palveluiden käyttöön ovat tärkeä syy myönteiseen suhtautu-
miseen niitä kohtaan (Tohmo 2007, 31; 2017, 13). Aiemman tutkimuksen mukaan
ainakin Suomessa kuntalaiset ovat myös kiinnostuneita osallistumaan palveluiden
kehitykseen (Sokka & Kangas 2018).

Havaittujen esteiden perusteella **palveluiden tarjonnan toimivuus vaatii jat-
kuvaa vuoropuhelua palvelujen tuottajien ja käyttäjien välillä. Näin luodaan edel-
lytyksiä kulttuuripalvelujen suuntaamiselle sekä niiden muotojen ja sisältöjen
uudistamiselle** (Kangas ym. 2018, 24). Myös taide- ja kulttuurilaitosten toimintaa
on mahdollista kehittää vuorovaikutteisempaan suuntaan (ks. Luonila & Johans-
son 2016), jolloin ne kytkeytyvät yhä useampien kaupunkilaisten elämänpiiriin ja
vahvistavat yhteisen, julkisen kaupunkitilan kokemusta. Aiemmin on paikallistettu
myös useita kulttuuripalveluiden välillisten vaikutusten syntyminen esteitä. Niidenkin
poistamisessa korostuvat sellaiset pysyvät yhteistyörakenteet, joiden kautta uudet aja-
tukset ja sisällöt välittyvät hallinnon eri tasoille ja johtavat myös toimintaan, mielel-
lään vieläpä poikkihallinnollisesti ja sektoreiden välisesti (ks. esim. Sokka ym. 2017).

Ennalta tiedämme, että osallistuminen toteutuu usein normatiivisesti ja jää
vajaaksi, jos lähtökohdat linjataan pelkästään asiantuntijoiden määrittämien kehitys-
projektien kautta ja virkakoneiston suunnasta (Ansell & Alison 2007, 555–557; Warren
2009). Pysyvämpää osallistumista tavoiteltaessa se kytkeytyy pysyvästi palvelutuotan-
non eri vaiheisiin, aina suunnittelusta valmisteluun, päätöksentekoon ja seurantaan
asti. Näin ymmärrettynä aukeaa myös edellä esitetty osallistumisen ja hyvinvoinnin
välinen yhteys: kyse on yksittäisten ihmisten kyvyistä ja mahdollisuuksista osallistua

oman elämänsä rakentamiseen ja suuntaamiseen (Dodge ym. 2012). Italiaalaisten tutkijoiden (Blessi ym. 2016) tekemä vertailu kahden hieman yli 100 000 asukkaan kaupungin välillä antaa selviä viitteitä siitä, kuinka monipuoliset kulttuurisisällöt ja osallistumista korostava toimintakulttuuri vahvistavat kulttuurin ja asukkaiden kokeman hyvinvoinnin välistä yhteyttä. Tuon tutkimuksen tulosten perusteella myös **Jyväskylässä kulttuuripalveluiden hyvinvointivaikutukset todennäköisesti syvennyvät edistämällä kaupunkilaisten mahdollisuuksia osallistua käyttämiensä palveluiden kehittämiseen.**

TUTKIMUSMENETELMÄT

Vaikutustutkimuksien menetelmiä

Seuraavaksi käymme läpi vaikutustutkimuksien menetelmiä ja sen jälkeen kuvaamme tämän tutkimuksen yhteydessä tekemämme aineistonkeruun ja -analyysin. Pääpaino on aluetaloudellisten vaikutustutkimuksien menetelmissä, mutta käsittelemme myös sitä, miten viime vuosina tehdyissä tutkimuksissa ja selvityksissä on pyritty laajentamaan käsittelyä myös muihin kuin taloudellisiin vaikutuksiin.

Suomessa kulttuuritoimintojen (alue)talousvaikutuksia – ja vaikutuksia myös yleisemmin – on pyritty selvittämään monilla tavoilla, joista nyt käydään lyhyesti läpi muutamia esimerkkejä: niin sanottu pohjoismainen menetelmä, panos-tuotosmalli, CGE-mallinnus, FEET-menetelmä sekä tapahtumien laskennallinen aluevaikutusmalli (ks. Herranen & Karttunen 2016, 46–48). Menetelmien lyhyen esittelyn avulla tuomme esille käsillä olevan tutkimushankkeen toimenpiteiden ja menetelmien etuja ja rajoitteita.

Pohjoismainen menetelmä koostuu niin sanotuista tulo- ja menomenetelmistä. Menomenetelmä tarkoittaa käytännössä yleisökyselyitä, joilla selvitetään matkailijoiden tai kävijöiden kuluttamaa rahamäärää alueella. Tulomenetelmä puolestaan tarkoittaa yrityskyselyiden toteuttamista ja alueen yrittäjien saaman tulonlisäyksen selvittämistä. Pohjoismaisen menetelmän eri puolet lisäävät tulosten luotettavuutta, sillä ideaalitulanteessa niiden avulla selville saatujen rahamäärien tulisi olla yhtä suuria (Tohmo 2002, 46). Usein käytetään kuitenkin vain menomenetelmää johtuen siitä, että yleisön rahankäytöstä on suhteellisen vaivatonta kysyä esimerkiksi muun tapahtumakäyntipalautteen keräämisen yhteydessä (Herranen & Karttunen 2016, 46).

Kulttuuritoimintojen aluetalousvaikutuksia voidaan selvittää tarkemmin **panos-tuotos-analyysillä**. Panos-tuotos-analyysin avulla voidaan tuottaa tietoa toimialojen keskinäisistä riippuvuuksista sekä aluetalouden rakenteesta. Sillä tarkastellaan kulttuuri-investointien ja kulttuurin kulutuksen aikaansaaman kysynnän kohdistumista aluetalouteen toimialoittain ja lasketaan kulttuuritoimintojen aikaansaamaa kasvua aluetaloudessa. (Tohmo 2002, 82; Kainulainen 2005, 103–104.) Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että lasketaan kulttuuritoimintoihin liittyvien rahavirtojen – esimerkiksi taidelaitosten tekemien ostojen tai kulttuuritapahtumien kävijöiden kulutuksen – vaikutuksia alueen toimialoihin Tilastokeskuksen tarjoamien aluetalouden rakennetta kuvaavien panos-tuotos-taulukoiden avulla muodostaen kokonaiskuva siitä, miten kulttuuritoiminnot vaikuttavat aluetalouteen ja työmarkkinoihin.

CGE-mallit eli yleisen tasapainon mallit (*computable general equilibrium*) ovat makro- ja mikroalousteoriaan sekä soveltavan matematiikan ja tilastotieteen

laskenta- ja estimointimenetelmiin perustuvia talouden numeerisia kuvauksia. Suomessa CGE-mallinnusta on käytetty kulttuurin aluetalousvaikutuksien laskemiseen esimerkiksi Seinäjoen tapahtumaklusterin aluetalousvaikutuksia mallinnettaessa. (Ruokolainen ym. 2016.) CGE-mallinnuksessa otetaan huomioon panos-tuotos-laskentaa monisyisemmin systeeminen aluetalouksien dynamiikka ja vuotovaikutukset, siis eri toimialojen ja alueiden väliset monimutkaiset kytkökset ja se, että johonkin kohteeseen sijoitetut rahamäärät siirtyvät esimerkiksi muualta pendelöivän henkilökunnan, muualla sijaitsevien palveluntuottajien tai muualle kohdistuvien investointien ja kulutuksen mukana pois alueelta (Dwyer ym. 2006, 60–61).

Yksinkertaisempia vaihtoehtoja varsinaiselle yksityiskohtaiselle panos-tuotos-aulukoiden tai aluetaloudellisten mallinnojen avulla tehtävälle analyysille ovat yleisemmät **kerroinvaikutusanalyysit**, joissa selvitetään esimerkiksi aikaisempiin tutkimuksiin ja niissä käytettyihin kerroimiin tukeutuen kulttuuritoimintojen kerrannaisvaikutuksia aluetalouteen (vrt. esim. Piekkola 2013).

Puhtaasti taloustieteen näkökulmasta aluetalousvaikutuksia tarkastelevien tutkimusten lisäksi on tunnistettavissa joukko tutkimuksia, joissa yhdistyvät ”koviin” lukujen laskeminen ja laajempien laadullisten merkitysten tarkastelu. Esimerkiksi Ilmonen ym. (1995) yhdistivät eräitä suomalaisia festivaaleja koskeneessa tutkimuksessaan laadullisen haastatteluaineiston keruun aluetaloustieteen menetelmiin. Turun 2011 Euroopan kulttuuripääkaupunkivuodesta tehty selvitysten kokonaisuus on myös esimerkki siitä, miten yhden kulttuuri-ilmiön vaikutuksia voidaan lähestyä useammasta näkökulmasta. Turun kulttuuripääkaupunkivuoden vaikutuksia on selvitetty niin määrällisin kuin laadullisinkin menetelmin, jolloin toimenpiteiden vaikutukset näyttäytyvät paitsi talouden tunnuslukuina, myös paikallisten toimijoiden, asukkaiden ja kävijöiden tapahtumille antamina merkityksinä (Oikarinen 2012; Koponen & Lehtonen 2012). Samalla tavoin moniin menetelmiin ja näkökulmiin on tukeuduttu esimerkiksi Helsingissä järjestettyjen Eurovision -laulukilpailujen vaikutuksia selvittäessä (Laakso & Kilpeläinen 2008).

Itä-Suomessa festivaalien vaikutuksia tarkasteltaessa kehitetty **FEET-malli** (*Finnish Event Evaluation Tool*) on esimerkki siitä, miten yhteen vaikutusselvitykseen on otettu mukaan useita vaikutusulottuvuuksia mahdollisimman systemaattisella tavalla (Pasanen ym. 2009, 120–121). Ensinnäkin FEET-työkalussa selvitetään sekä paikallisten että ulkopaikkakuntalaisten tapahtumakävijöiden profiileja ja motiiveja, toiseksi keskitytään taloudellisten vaikutusten arviointiin ja kolmanneksi selvitetään sosiokulttuurisia vaikutuksia. Taloudellisten vaikutusten selvittäminen tarkoittaa FEET-työkalussa Pohjoismaisen mallin menomenetelmää ja tulomenetelmän kevennettyä versiota niin, että kulttuuritoiminnan kulut ja paikallisten toimijoiden kokemukset taloudellisista vaikutuksista selvitetään. Panos-tuotos-menetelmästä poiketen FEET-työkalun mukaisessa taloudellisten vaikutusten arvioimisessa ei käytetä kerroimia, vaan raportoidaan kuvailevasti alueelle kohdistuneet kävijöiden kulutus ja

kulttuuritoimijoiden/tapahtumien kulut. Sosiokulttuurisia vaikutuksia työkalussa selvitetään paikallisten asukkaiden, yrittäjien, politiikkatoimijoiden ja tapahtumajärjestäjien näkökulmasta (emt.). Tässä tutkimushankkeessa käsiteltävä vaikutusulottuvuuksien kokonaisuus muistuttaa tavoitteiltaan jossain määrin FEET-työkalua, vaikka tutkimuskohteena ovatkin tapahtumien sijasta taide- ja kulttuurilaitokset.

Vaikutuksia selvitetään usein rajallisin voimavaroin ja niissä valitaan joko syventyminen esimerkiksi taloudellisiin vaikutuksiin varsin syvällisesti tai laajempi erilaisten vaikutusulottuvuuksien tarkastelu niin, että yksittäisiin ulottuvuuksiin ei paneuduta erityisen syvällisesti. Tässä tutkimuksessa korostuu väistämättä yleiskuvan luominen eri vaikutusulottuvuuksista. On kuitenkin huomioitava, että tämä tutkimus ei ole puhtaasti vaikutuksia selvittävä, sillä vaikutuksia koskevan tiedon lisäksi tuotetaan myös aikaisempaa tarkempi kuva paikallisten taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan yhteyksistä, esimerkiksi laitos- ja kävijäprofiilien muodossa. Lisäksi olemme selvittäneet käyttäjien ja kaupunkilaisten kokemuksia ja näkemyksiä laitosten toiminnasta.

Vaikutustutkimuksien tekeminen ei ole ongelmatonta. Kenties keskeisimpänä kritiikkinä on nostettu esiin vaikutustutkimusten motiivi ja tarkoitus. On puhuttu niin sanotusta defensiivisestä instrumentalismista, jolla tarkoitetaan esimerkiksi olemassa olevien kulttuuripalveluiden rahoituksen puolustelemisen tai kulttuuri-investointien poliittisessa päätöksenteossa tapahtuvan ”markkinoimisen” kaltaisia seikkoja (esim. Belfiore 2012). Ongelmaksi defensiivisessä instrumentalismissa nousee oikeiden asioiden puolustaminen väärillä argumenteilla ja perusteilla: kulttuuritoimintojen merkitys typistetään usein instrumentaalisii seikkoihin, esimerkiksi taloudelliseen arvonlisäykseen ja työpaikkoihin, tai hieman syvemmin perustellen esimerkiksi hyvinvointivaikutuksiin.

Tässä tutkimuksessa defensiivisen instrumentalismin ongelma pyritään ohittamaan kahdella tavalla. Ensinnäkin kulttuurin vaikutuksia tarkastellaan monin tavoin ja monen ”ulottuvuuden” osalta, kuten edellä kuvattiin. Toiseksi tässä tutkimuksessa vaikutusten tarkasteleminen ei palvele niinkään kulttuurin tuen perustelemista, vaan tulosten avulla luodaan perustaa kulttuuritoimintojen tulevaisuutta koskeville suunnitelmille. Tämä tapahtuu esimerkiksi analysoimalla, *miten* taide- ja kulttuurilaitosten palveluita käytetään ja *miten* laitokset voisivat tukea toisiaan ja tietysti kuntalaisten kulttuuriharrastuksia. Tutkimuksessamme on siis tarkasteltu pelkkien ”kuinka paljon” -kysymysten ohella ”miten” -kysymyksiä, tai ainakin luotu jälkimmäisiin kysymyksiin vastaamiselle tietopohjaa.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Hankkeen pääasiallinen aineistonkeruumenetelmä oli kysely. Lisäksi haastattelimme mukana olleiden taide- ja kulttuurilaitosten johtajia (ks. liite 2). Tässä raportissa emme viittaa suoraan luottamuksellisesti tekemiimme haastatteluihin, vaan haastattelut olivat varsinaista kyselyyn perustuvaa analyysia taustoittavia ja kyselyn laitosten todellisuudesta antamaa kuvaa varmistavia. Toteuttamamme kysely kohdistui käytännöllisistä syistä pääosin taide- ja kulttuurilaitosten kävijöille, mutta pyrimme tavoittamaan myös sellaisia vastaajia, jotka eivät olleet käyttäneet laitosten palveluita. Kartoitimme kyselyllä laitospalveluiden osalta muun muassa kävijäprofileja laitoksittain, tyytyväisyyttä laitosten kulttuuripalveluihin, kävijöiden kulutusta ja koettuja hyvinvointivaikutuksia. Tutkimuksessa pyrittiin lisäksi havainnoimaan laitosten toiminnan ulkopuolelle jäävien, ”ei-kävijöinä” profiloituvien, kaupunkilaisten näkemyksiä. Erityisesti kirjastojen kautta kyselyä jakamalla tavoiteltiin ”ei-kävijöiden” osalta mahdollisimman laajapohjaista vastaajajoukkoa.

Kyselyaineisto antaa kuvan laitoksiin liittyvistä rahavirroista kävijöiden kulutuksen osalta. Lisäksi kyselyaineisto tuo esille laitoksissa kävijöiden taustaa, kulttuurin kuluttamiseen liittyvää käyttäytymistä ja tähän liittyen esimerkiksi palveluihin liittyviä kehittämiskohteita. Kyselyn avulla saatiin myös kuva siitä, miten vastaajat kokevat taide- ja kulttuurilaitosten vaikutuksen omaan hyvinvointiinsa. Kyselyaineisto on kerätty niin, että se mahdollistaa myös syvemmän aluetaloustieteellisen analyysin. Kokonaisuutena hankkeen aluetaloutta käsittelevässä analyysissä päästään varsin laajalti käsiksi primäärisiin (kulutus kulttuurilaitoksissa) ja sekundäärisiin talousvaikutuksiin, ja analyysin perusteella voidaan pohtia taide- ja kulttuurilaitosten roolia osana kaupunkikehitystä varsin yksityiskohtaisesti. Talousvaikutusten osalta suoritimme yksinkertaisen aluetalouteen kohdistuvien rahavirtojen tarkastelun koskien kävijöiden kulutusta. Lisäksi teimme myös erillisen panos-tuotos-analyysin laitosten ostomenojen ja kävijöiden kulutuksen kerroinvaikutuksista.

Kysely koostui määrällisistä kysymyksistä (monivalinnat ja esimerkiksi rahankäyttöä koskevat summat) sekä avoimista, laadullisista kysymyksistä. Tämän lisäksi mukana oli yksi kysymyssarja, jossa vastaajat saattoivat itse määritellä käyntikohteita ja -määriä. Laadullisilla avokysymyksillä pyrittiin (1) tuottamaan tietoa määrällisten kävijäprofilien tueksi, esimerkiksi pyytämällä vastaajia kuvailemaan itseään suhteessa kulttuuriin, (2) avaamaan käyntikohteiden ominaisuuksia, esimerkiksi kysymällä miksi vastaaja oli tullut kohteeseen sekä (3) tuottamaan kulttuuripalveluiden kehittämisehdotuksia kysymällä, miten kulttuurikohteissa käymisestä voisi tehdä houkuttelevampaa tai mitä kulttuuripalveluihin liittyvää kaupungissa tarvitaan. Yleisesti ottaen pyrimme tuottamaan laadullisilla kysymyksillä tietoa, jota voidaan käyttää kulttuuripalveluiden kehittämisessä ja visioimisessa.

Kyselylomake (liite 1) koostui lyhyen saatetekstin lisäksi kuudesta osiosta:

1. *Taide- ja kulttuurikohteissa käynti* kartoitti käynntejä sekä ennalta määritellyissä laitoksissa että kävijän itse ilmoittamissa kulttuurikohteissa. Osion tarkoituksena oli muodostaa kokonaiskuva laitoksien ja kävijöiden profileista ja löytää eri kulttuuritoimintojen ja -palveluiden sekä niitä käyttävien kävijäjoukkojen yhteyksiä ja samankaltaisuuksia.
2. *Viimeisintä käyntiä koskevat tiedot* avasi erityisesti kävijöiden rahankäyttöä yhdessä kulttuurikohteessa yhdellä käyntikerralla, mutta sen avulla pyrittiin avaamaan myös laitosten yhteyttä kaupunkikeskustassa tapahtuvaan ajanviettoon ja kulttuurin kuluttamiseen sosiaalisena toimintana. Tähän osioon eivät vastanneet sellaiset henkilöt, jotka eivät olleet käyneet 12 kuukauden sisällä missään määritellyissä viidessä taide- tai kulttuurilaitoksessa.
3. *Kokemus taide- ja kulttuurilaitoksista* toi esille vastaajan viimeisimmän käyntikohteen toiminnallisuutta, kulttuurisisältöjä, vastaajan kokemia hyvinvointivaikutuksia sekä kyseisen kohteen koettua vaikutusta kaupungin imagoon. Ne vastaajat, jotka eivät olleet käyneet missään mainituista laitoksista 12 kuukauden sisällä, kertoivat tässä kohdassa yleisen kokemuksensa mainituista Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitoksista kokonaisuutena.
4. *Näkemyks Jyväskylän kaupunginkirjastosta* kartoitti vastaajien näkemyksiä ja kokemuksia kirjastojen rooleista/tehtävistä. Tämän osion tarkoituksena oli pohtia kirjaston roolia osana taide- ja kulttuurilaitosten kokonaisuutta ja esimerkiksi osana avointa kaupunkitilaa. Tämä osio oli tarkoitettu kaikille vastaajille.
5. *Kehittämisehdotukset Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksille* -osiossa esitettiin muutamia Jyväskylän sydän -hankkeeseen ja kaupungin kulttuuritilojen kehittämiseen liittyviä väittämiä. Tämän osion tarkoituksena oli tiivistää kansalaisten mielipiteitä suhteessa mahdollisiin taide- ja kulttuurilaitoksia koskeviin kehittämistoimenpiteisiin.
6. Lopuksi kysyttiin vielä vastaajien *taustatietoja*. Yhdessä ensimmäisen osion kanssa taustatietokysymyksillä pyrittiin luomaan kuva eri laitosten kävijäprofileista.

Sähköinen kyselylomake oli auki 1.3.–31.5.2019. Aktiivinen tiedotus kyselystä aloitettiin vasta 4. maaliskuuta. Paperiset vastauslomakkeet olivat esillä kyselyn kohteena olevissa laitoksissa sekä kaupunginkirjaston toimipisteissä 25.3.–30.4. Jokaisen laitoksen tiloissa oli kyselyä markkinoiva juliste, paperisia lomakkeita ja infolehtisiä, joissa oli QR-koodi sähköiseen lomakkeeseen. Paperisia vastauslomakkeita ja muuta materiaalia oli myös toukokuun toisen viikon alusta toukokuun loppuun tarjolla Visit Jyväskylän matkailuinfopisteellä.

Sähköisestä kyselylomakkeesta viestittiin ensisijaisesti taide- ja kulttuuri-
laitosten sekä Jyväskylän kaupungin omien viestintäkanavien kautta, esimerkiksi
uutiskirjeissä ja sosiaalisessa mediassa. Lisäksi tiedotettiin Jyväskylän yliopiston, yli-
oppilaskunnan ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun opiskelijoiden tiedotuskanavissa.
Sähköisestä kyselylomakkeesta jaettiin tietoa myös mainituilla infolehtisillä taide- ja
kulttuurilaitosten tilojen ulkopuolella. Lehtisiä oli tarjolla esimerkiksi Jyväskylän
yliopiston tiloissa, paikallisissa kahviloissa sekä Matkakeskuksen turisti-infopisteellä.
Lisäksi Jyväskylän kaupungin kulttuuripalvelut kohdisti toukokuussa maksettua Face-
book-mainontaa jyvaskyläläisille ja Jyväskylässä vieraileville. Kysely oli esillä myös
Cuporen omissa sosiaalisen median kanavissa, Visit Jyväskylän sosiaalisen median
kanavissa, Matkailun parhaaksi -ryhmässä Facebookissa, sekä jyvaskyläläisten kult-
tuurinharrastajien Facebook-ryhmissä.

Erityisinä aineistonkeruutoimenpiteinä lehtisiä ja/tai kyselylomakkeita jaet-
tiin myös Jyväskylän päivillä avoimessa tilaisuudessa pääkirjastolla 23.3.2019 sekä
Yläkaupungin yö -tapahtumassa 18.5.2019. Kaikkiaan Yläkaupungin yö -tapahtu-
massa levitettiin noin 600 lehtistä. Kyselyn ensimmäistä versiota myös pilotoitiin
maaliskuussa Jyväskylän sydän -hankkeen yleisötilaisuuden yhteydessä pääkirjastolla.

Kokonaisuutena kyselyn markkinoinnissa pyrittiin siihen, että vastaajajoukon
ja aineistonkeruun ytimen muodostaisivat laitosten omien tapahtumien ja viestinnän
kautta saatavat vastaajat ja vastaukset. Lisäksi tehtiin yleistä kaikille kaupunkilaisille
kohdennettua markkinointia. Tämän vastapainona aineistoa kerättiin kohdenne-
tusti matkailijoita korostavissa kanavissa. Olennainen osa kyselyssä oli myös kävijöi-
den ja ”ei-kävijöiden” välisen tasapainon hakeminen, eli myös sellaisten henkilöiden
tavoittaminen, jotka eivät käy mainituissa, tämän tutkimuksen keskiöön asetetuissa,
laitoksissa. Osittain tästä syystä varsinaisten taidelaitosten lisäksi mukana aineiston-
keruun paikkoina olivat kaupunginkirjaston toimipisteet.

Yhteensä vastauksia saatiin 834. Suuressa osassa kysymyksistä vastaajat vasta-
sivat viimeisintä taide- tai kulttuurilaitoskäyntiään koskien. Tiettyyn taide- ja kult-
tuurilaitokseen yksilöityviä vastauksia ja ei-kävijöiden vastauksia saatiin yhteensä
823, sillä osa paperilomakkeella vastanneista oli merkinnyt virheellisesti vastauksensa
koskemaan useita laitoksia. Vastaukset jakautuivat laitoksittain varsin tasaisesti vii-
meisimpien käyntien (ja vastausten) osalta. Taulukossa 2. on esitetty vastaajamäärä
kokonaisuudessaan ja laitoksittain. Paperilomakkeiden osalta vastausprosentti oli
varsin alhainen: niitä oli jaossa 1250 (1000 suomenkielistä ja 250 englanninkielistä),
joista palautui 139. Lehtisiä oli jaossa yhteensä useampi tuhat.

TAULUKKO 2. *Vastaajamäärät laitoksittain.*

	Alvar Aalto -museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin- teatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsityön museo	Ei- kävijät	Yhteensä
Vastaaja- määrä	41	108	243	250	119	62	823 (834)
Osuus vastaajista (%)	4,9	13	29,2	30	14,3	7,4	100

Valtaosa (87 prosenttia) asuinpaikkansa ilmoittaneista vastaajista asui Jyväskylässä (taulukko 3). Tältä osin aineisto on todennäköisesti vinoutunut niin, että paikallisten vastaajien osuus kyselyssä on korkeampi kuin se kaikkien kävijöiden joukossa olisi. Tätä vinoutumaa on pyritty korjaamaan erityisesti taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa tukeutumalla laitosten omiin arvioihin kävijöiden jakautumisesta Jyväskylässä ja muualla asuviin.

TAULUKKO 3. *Vastaajien kotipaikka.*

	Jyväskylä	Keski-Suomi	Muu Suomi	Ulkomaat
Vastaajamäärä	676	65	35	2
Osuus asuinpaik- kansa ilmoittaneista vastaajista (%)	86,9	8,4	4,5	0,3

Vastaajien mediaani-ikä oli 68 vuotta. Vastaajien koulutustausta painottuu korkeakoulutukseen. Vastaajista 48,4 prosenttia ilmoitti ylimmäksi suorittamukseen koulutukseksi yliopiston ja 21,4 prosenttia ammattikorkeakoulun. Suurin yksittäinen vastaajien joukko ammatin tai aseman mukaan koostui eläkeläisistä, joita oli 23,6 prosenttia vastaajista. 36,8 prosenttia vastaajista asui kotitalouksissa/perheissä, joissa oli alle 18-vuotiaita lapsia.

Vastaajista 80,9 prosenttia oli naisia, 16,8 prosenttia miehiä ja 2,3 prosenttia oli valinnut vaihtoehdon ”muu/en halua vastata”. Vastaajien joukossa miehet ovat kyselyssä tavallista enemmän aliedustettuna, vaikka kulttuurin kuluttamista koskevissa kyselyissä useimmiten painottuukin naisvastaajien osuus. Esimerkiksi Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n yleisökyselyssä vuonna 2015 naisten osuus oli 71 prosenttia (SUOSIO 2015, 51), ja vuonna 2018 toistetussa sinfoniaorkestereiden kyselyssä naisvastaajien osuus oli noin 75 prosenttia (Partanen ym. 2018, 17).

JYVÄSKYLÄN TAIDE- JA KULTTUURILAITOSTEN VAIKUTUKSET JA MERKITYKSET

Taide- ja kulttuurilaitosten oma toiminta ja aluetalous

Laitosten vaikutusten tarkastelu aloitetaan talousvaikutuksista. Laitosten aluetaloudellista vaikutusta ja merkitystä tarkastellaan kolmella tapaa. *Ensimmäkin* käsitellään lyhyesti laitosten omaa taloudellista toimintaa tarkastelemalla laitosten menoja, jotka itsessään vaikuttavat aluetalouteen. *Toiseksi* tarkastellaan kuvailevasti laitokävijöiden kulutuksen rahavirtoja ja niiden kohdistumista Jyväskylään ja kaupungin keskustaani. *Kolmanneksi* suoritetaan panos-tuotos-analyysi laitosten ostomenoihin ja laitoksissa käyntien yhteydessä tapahtuvaan kulutukseen perustuen. **Panos-tuotos-analyysin tuloksena esitetään laitosten aluetaloudelliset vaikutukset kokonaisuudessaan.**

Jyväskylän taidelaitosten Jyväskylään kohdistuvat henkilöstömenot olivat yhteensä noin 7,9 miljoonaa euroa ja kiinteistömenot noin 3,5 miljoonaa euroa (taulukko 4) koskien vuotta 2018 ja perustuen laitosten omiin ilmoituksiin menoista ja niiden kohdistumisesta alueellisesti. Siten taidelaitosten välitön taloudellinen vaikutus Jyväskylän talouteen henkilöstö- ja kiinteistömenojen osalta oli noin 11,4 miljoonaa euroa. Muualle Keski-Suomeen taidelaitosten henkilöstömenoista kohdistui noin 650 000 euroa. Kiinteistömenoja ei kohdistunut Jyväskylän ulkopuolelle.

TAULUKKO 4. *Jyväskylän taidelaitosten henkilöstö-, kiinteistö- ja muut menot koskien vuotta 2018.*

Taidelaitos	Jyväskylä			Muu Keski-Suomi			Yhteensä €
	Henkilöstömenot	Kiinteistömenot	Muut menot	Henkilöstömenot	Kiinteistömenot	Muut menot	
Alvar Aalto museo	539 229	336 567	342 799				1 218 595
Jyväskylä Sinfonia	1 745 760	277 643	344 149	329 745			2 697 297
Jyväskylän kaupungin-teatteri	3 576 458	1 319 986	779 014	20 000			5 695 458
Jyväskylän Taidemuseo	559 527	415 142	70 600	48 788		32 500	1 126 557
Suomen käsityön museo	591 922	430 039	42 700	129 100		20 100	1 213 861
Keski-Suomen museo	889 148	737 343	77 500	121 940		27 200	1 853 131
Yhteensä €	7 902 044	3 516 720	1 656 762	649 573		79 800	13 804 899

Tarkastelemme vielä myöhemmin laitosten omien menojen, erityisesti muiden ostomenojen vaikutuksia aluetalouteen erillisen panos-tuotos-analyysin avulla. Ensinnäkin kuvaamme kuitenkin laitospöytäkirjojen yhteydessä tapahtuvan kulutuksen rahavirtoja aluetaloudessa.

Laitoskävijöiden kulutus

Kulut

Kyselyssä pyydettiin laitoksissa käyneitä vastaajia arvioimaan rahankäyttöään laitospöytäkirjojen yhteydessä. Laitoksissa käyneiden vastaajien kulutuksen yleiskuvan saamme tarkastelemalla kaikkien kävijöiden, jyvaskyläläisten sekä Jyvaskylän ulkopuolelta tulleiden kävijöiden kävijäkohtaisen kokonaiskulutuksen mediaaneja laitoksittain (taulukko 5). Kyselyyn vastanneet muualta tulleet laitospöytäkirjojen kuluttavat enemmän rahaa kyseessä olevissa laitoksissa kuin Jyvaskylässä asuvat.⁸ Jyvaskylä Sinfonian konserteissa ja kaupunginteatterissa käyntien yhteydessä kulutetaan kaikkiaan enemmän rahaa kuin museokäynneillä. Kuitenkin Suomen käsityön museon Jyvaskylän ulkopuolelta tulevien kävijöiden kulutus on varsin runsasta. Tätä selittänee käsityön museon asema valtakunnallisena erikoismuseona, jolla on myös omaan erityisalaansa erikoistunut museokauppa.

TAULUKKO 5. Kaikkien kävijöiden, Jyvaskylässä asuvien sekä Jyvaskylän ulkopuolelta tulleiden kävijöiden kävijäkohtainen kokonaiskulutus laitoksittain (luvut mediaaneja).

	Alvar Aalto -museo	Jyvaskylä Sinfonia	Jyvaskylän kaupungin- teatteri	Jyvaskylän taidemuseo	Suomen käsi- työn museo	Kaikki laitokset
Rahankäyttö yhteensä	16 €	45 €	47 €	20 €	30 €	37 €
Jyvaskyläläiset	13 €	43 €	45 €	15 €	22 €	35 €
Muualta tulleet	40 €	-	65 €	43 €	78 €	62 €

⁸ Jyvaskylä Sinfonian osalta Jyvaskylän ulkopuolella asuvien, rahankäyttöä koskevaan kysymykseen vastanneiden vastaajien määrä ei ollut riittävä kävijäkohtaisen mediaanikulutuksen esittämiseksi.

Laitoskävijöiden kulutuksesta luomme yleiskuvaa myös toisesta näkökulmasta tarkastelemalla pääsylippuihin käytettyjen summien ja muun rahankäytön mediaaneja laitoksittain kaikkien kävijöiden osalta (taulukko 6). Museoissa käydään usein ilmaiseksi tai mahdollisesti myös museokortilla. Kulutuksen *mediaaniluvuilla* tarkastellen museokävijöiden pääsylippuihin käyttämä rahamäärä on taulukossa siksnolla euroa. Tätä havaintoa tukevat museotilastojen ja laitosten toimintakertomusten tiedot siitä, että valtaosa kävijöistä hyödyntää erilaisia vapaan sisäänkäynnin päiviä, ilmaislippuja tai muita vastaavia (vrt. Museotilasto 2019). Jyväskylä Sinfonia ja kaupunginteatteri ovat museoihin nähden erilaisella logiikalla toimivia esittävien taiteiden laitoksia, joiden tuottamat kulttuurisisällöt vaativat enemmän taloudellisia investointeja. Tämä näkyy pääsylippujen hinnoissa. Sinfonian ja teatterin osalta erilaisten ilmaisjärjestelyiden osuus kävijämäärästä on museoita pienempi.

TAULUKKO 6. *Kävijäkohtainen kulutus laitoksittain, pääsyliput ja muu kulutus (luvut mediaaneja).*

	Alvar Aalto -museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin- teatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsi- työn museo	Kaikki laitokset
Pääsyliput kohteeseen	0 €	25 €	27 €	0 €	0 €	15 €
Muu rahankäyttö yhteensä	10 €	12 €	16 €	10 €	16 €	13 €

Muun rahankäytön osalta Suomen käsityön museon oheispalvelut, mitä ilmeisimmin museokauppa, lisäävät kävijöiden rahankäyttöä verrattuna muihin museoihin ja myös Sinfoniaan nähden. Selkeätä syytä Sinfonian ja teatterin väliseen eroon muussa rahankäytössä on vaikea esittää. Yksi mahdollinen selitys voi olla, että Sinfonian konserttien vaihtelevat esityspaikat vaikuttavat muuhun kulutukseen niin, että se on pienempi kuin pääosin omassa rakennuksessaan toimivalla teatterilla.

Kävijöiden kulutusta voidaan tarkastella myös muutamien taustamuuttujien (sukupuoli, ikä, ammatti tai asema) ja eräiden muiden muuttujien (lasten määrä, käyntiseura) kautta taulukon 7. mukaisesti. Miehet kuluttavat laitoksissa hieman enemmän rahaa kuin naiset. Lisäksi 50–70-vuotiaiden vastaajien merkitys rahankäyttäjinä korostuu ja puolison tai perheen kanssa käytetään enemmän rahaa kuin esimerkiksi tuttavien kanssa tai yksin laitoksissa vierailtaessa.

TAULUKKO 7. *Kävijöiden kulutus taustamuuttujittain (luvut mediaaneja).*

Kaikki laitokset			
Miehet	45 €	Yksin vierailleet	30 €
Naiset	36 €	Puolison tai perheen kanssa	49 €
10-19 -vuotiaat	13 €	Ystävien/tuttavien kanssa	40 €
20-29 -vuotiaat	20 €		
30-39 -vuotiaat	29 €	Lapsiperheet	35 €
40-49 -vuotiaat	33 €		
50-59 vuotiaat	44 €		
60-69-vuotiaat	48 €		
70-v tai vanhemmat	45 €		
Eläkeläiset	43 €		

Rahavirrat Jyväskylässä

Rahavirtoja suhteessa kaupunkiin tarkastelimme kahdella tavalla (taulukko 8). Ensinnäkin laskimme vastaajien laitoksissa käyttämän rahamäärän kokonaisuudessaan. Näin saadaan kokonaiskuva siitä, minkä suuruisia rahasummia laitosten toimintaan liittyvässä kulutuksessa liikkuu. Tällä kaikkien kävijöiden kulutukseen liittyvällä kokonaisrahämäärällä on aluetaloudellista merkitystä siinä mielessä, että ilman olemassa olevia laitoksia suuri osa tästä rahankäytöstä kohdistuisi toisiin kohteisiin, jotka saattaisivat sijaita myös jossain muussa kaupungissa. Jyväskyläläisten kulttuurin kuluttajien kysyntä saattaisi siten kohdistua jonkin toisen kaupungin kulttuuripalveluihin, jos kaupungissa ei olisi lainkaan nyt tarkasteltavia taide- ja kulttuurilaitoksia. Toiseksi tarkastelimme erityisesti sitä, minkä verran kaupungin ulkopuolelta suuntautuu kulutuksen muodossa rahavirtoja aluetalouteen. Näin meneteltäessä keskityimme ainoastaan Jyväskylän ulkopuolelta tulevien vastaajien rahankäyttöön laitospäätien yhteydessä. Tuloksena saadaan käsitys ”ylimääräisestä”, kaupungin ulkopuolelta tulevasta rahasta, jota ei aluetaloudessa ilman laitoksia välttämättä lainkaan liikkuisi. Taulukkoon 8. on tiivistetty nämä kulutukseen liittyvät rahavirrat.

TAULUKKO 8. *Kävijöiden kulutuksen rahavirrat laitoksittain ja kokonaisuudessaan.*

	Alvar Aalto -museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin- teatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsityön museo	Yhteensä
Muualta tulleiden kävijöiden osuus	70 %	16 %	31 %	33 %	46 %	
Rahavirta muualta Jyväskylään	555 688 €	625 784 €	1 209 000 €	535 951 €	1 256 769 €	4 183 192 €
Rahavirta yhteensä	633 087 €	2 095 553 €	3 072 000 €	920 002 €	1 663 432 €	8 384 075 €

Kaupungin ulkopuolelta tulevat rahavirrat laskettiin yksinkertaisesti siten, että jokaisen laitoksen kokonaiskävijämäärä kerrottiin muualta tulleiden kävijöiden osuudella. Näin saatu muualta tulleiden kävijämäärä kerrottiin kyselystä peräisin olevalla muualta tulleiden kävijöiden laitoskohtaisella mediaanikulutuksella saaden selville laitoskohtainen kulutuksen rahavirta. Tämän jälkeen laitoskohtaiset kulutuksen rahavirrat laskettiin yhteen. Tällä tavoin laskettuna vuotuinen laitoksien kautta muualta kaupunkiin kanavoituva rahavirta on noin **4,2 miljoonaa euroa**.

Kokonaisuudessaan Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitoksissa käymisen yhteydessä käytetty rahamäärä laskettiin siten, että edellä laskettuun muualta tulleiden kulutukseen laitoksittain lisättiin jyväskyläläisten kävijöiden kulutus. Jyväskyläläisten kulutus laskettiin kertomalla laitoskohtaisesti kokonaiskävijämäärä jyväskyläläisten kävijöiden ilmoitetulla osuudella ja kyselystä saadulla jyväskyläläisten laitoskohtaisella kulutuksen mediaaniluvulla. Lopuksi laskettiin laitoskohtaiset rahavirrat yhteen.

Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitoksissa käyntien yhteydessä käytetään vuotuisesti rahaa yhteensä noin **8,4 miljoonaa euroa**. (Keski-Suomen museo ei ole mukana tässä laskelmassa.)

Laitoskäyntien vaikutus keskustan vetovoimaan

Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitoksiin tullaan usein erityisesti, niihin ei niinkään poiketa muun asioinnin lomassa (ks. taulukko 18 sivulla 70 tässä raportissa). Kaikista vastaajista 63,4 prosenttia ilmoitti saapuneensa paikalle erityisesti kyseistä laitospaikkaa varten. Lisäksi vastaajista 14,2 prosenttia oli sitä mieltä, että laitosvierailu

oli *yksi* tärkeimmistä syistä. Poikkeuksena tästä on Suomen käsityön museo, jonne vain 31 prosenttia vastaajista saapui erityisesti.

Selvitimme taide- ja kulttuurilaitosten merkitystä keskustan vetovoimalle tarkastelemalla laitospäyntien tärkeyttä keskustaan saapumiselle sekä niihin liittyvää kulutusta. Käytimme vastaajien ilmoittamaa asuinpaikan postinumeroa ja luokittelua, jossa Jyväskylä on jaettu kantakaupunkiin (postinumerot 40100–40720), lähiöihin (kaupunginosat 02–08) sekä muuhun Jyväskylään (kaupunginosat 09–14). Laitosten kävijäkunnasta noin puolet tulee käymään niihin keskustan ulkopuolelta jostain muusta Jyväskylän kaupunginosasta. Näistä Jyväskylän muissa kaupunginosissa kuin keskustassa asuvista vastaajista tuli keskustaan erityisesti taidelaitospäyntiä varten 64,5 prosenttia. Laitoksilla on siis selvä vaikutus siihen, että laitospäyntijät liikkuvat ja viettävät aikaa keskustassa.

Laitosten merkitys keskustan vetovoimalle näkyy myös jyväskyläläisten kävijöiden rahankäytössä. Taulukon 9. luvut on laskettu samalla tavoin kuin edellä taulukossa 8. mediaanikulutuksista laitoksittain kertoen kävijämäärillä. Ainoastaan kävijöiden alueluokitus on muutettu koskemaan keskustan ulkopuolella asuvia jyväskyläläisiä. Näin laskien keskustan ulkopuolella asuvat jyväskyläläiset käyttivät taidelaitospäyntien yhteydessä vuotuisesti noin 3,1 miljoonaa euroa. Tämä rahankäyttö voidaan painottaa niin sanotusti ensisijaisuuskertoimella eli tiedolla siitä, tuliko kävijä ensisijaisesti taidelaitospäyntille vai liittyikö taidelaitokseen saapumiseen myös muita syitä tai sattuma. Näinkin painottaen taidelaitospäyntien yhteydessä keskustassa kulutettu rahasumma kaikkien laitosten osalta on noin 2,4 miljoonaa euroa.

TAULUKKO 9. Keskustan ulkopuolelta tulevien jyvaskyläläisten kävijöiden rahankäyttö laitoksissa.

	Alvar Aalto -museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin- teatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsi- työn museo	Yhteensä
Keskustan ulkopuolella asuvien käyttämä rahamäärä laitoksessa (€/kävijä, mediaani)	10 €	48 €	47 €	17 €	33 €	37 €
Keskustan ulkopuolella asuvien keskustaan tuoma rahamäärä	37 211 €	1 078 128 €	1 323 144 €	281 637 €	371 703 €	3 091 824 €
Keskustan ulkopuolella asuvien käyttämä rahamäärä laitoksessa painotettuna ensisijaisuuskertoimella	10 €	42 €	42 €	12 €	18 €	29 €
Keskustan ulkopuolella asuvien kokonaisuudessaan keskustaan tuoma rahamäärä ensisijaisuuskertoimella	37 211 €	943 362 €	1 182 384 €	198 803 €	197 115 €	2 403 319 €

Tutkittujen laitosten merkitys kaupunkikeskustan vetovoimalle on näin tarkastellen selvästi havaittava: ne houkuttelevat keskustan ulkopuolella asuvia jyvaskyläläisiä viettämään aikaa keskustassa ja käyttämään siellä rahaa.

Keskustan vetovoiman kannalta laitoksien toiminnassa olisi myös kehitettävää, sillä laitoksissa käymisen yhteydessä ei vietetä kovin pitkää aikaa. Suurin osa (72 prosenttia) kävijöistä viettää aikaa kaikkiaan 1–3 tuntia käynnillään taide- tai kulttuurilaitoksessa. Yhtenä taloutta ja keskustan vetovoimaa koskevana kehittämisskohteena voitaisiin nähdä laitosten oheispalveluiden tai muun keskustan palvelutarjonnan lisääminen tai laadun parantaminen siten, että kävijät myös pysyisivät keskusta-alueella pidempään sinne tultuaan.

Panos-tuotos-analyysi ja aluetaloudelliset vaikutukset

Kulutusta koskeva analyysi

Jyväskylän taidelaitosten kävijöiden vierailuun liittyvät menot ja laitosten omat ostot aiheuttavat eri tuotteiden kysynnän lisääntymistä aluetasolla. Tämä puolestaan vaikuttaa koko tuotantoketjuun, koska ostettujen hyödykkeiden ja palveluiden tuotantoon tarvitaan erilaisia panoksia välituotteina. Seuraavaksi arvioimme näiden ostojen suorat, epäsuorat ja kokonaisvaikutukset Keski-Suomessa eri toimialoilla alueellisella panos-tuotosanalyysillä.

Jyväskylän taidelaitosten kävijöiden vierailuun liittyvän kulutuksen alueellisten vaikutusten analysointi perustuu Keski-Suomen panos-tuotostaulukoihin, jotka koskevat vuotta 2014. Laskennassa on käytetty Keski-Suomen alueellisten panos-tuotostaulukoiden eri toimialojen kertoimia: toimialojen panoskertoimia, käänteismatriisiin kertoimia ja peruspanosten kertoimia.

Ulkomaisten turistien matkailumenoja voidaan pitää vientityyppisinä tuloina alueelle ja koko maalle. Jyväskylän taidelaitosten kävijöissä on Alvar Aalto -museota lukuun ottamatta melko vähän ulkomaalaisia (taulukko 10). Alvar Aalto -museon kävijöistä yli puolet on ulkomaalaisia. Muiden tarkasteluissa mukana olevien taidelaitosten kävijäkunnasta enemmistö asuu Keski-Suomessa osuuden vaihdellessa Suomen käsityön museon 69 prosentista Jyväskylän kaupunginteatterin 94 prosenttiin ja Jyväskylä Sinfonian 96 prosenttiin.

TAULUKKO 10. *Jyväskylän taidelaitosten kävijämäärät ja kävijöiden kotipaikka (%)*.

	Alvar Aalto -museo ⁹	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin- teatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsityön museo
Jyväskylä	-	84,5	69	67	54
Keski-Suomi	30	12	25	12	15
Muu Suomi	15	3	5	17	25
Ulkomaat	55	0,5	1	4	6
Yhteensä (n)	19 846	41 170	60 000	38 214	35 027

Lähde: Jyväskylän taidelaitosten arviot kävijämääristä ja kävijöiden kotiseudusta

Taidelaitosten taloudellista vaikuttavuutta laskettaessa hyödynsimme kyselylomakkeen kysymystä siitä, saapuiko vastaaja paikalle erityisesti kyseistä taide- tai kulttuurilaitoskäyntiä varten. Jos taidelaitoksessa käynti oli matkan tärkein syy, niin vaikutus otettiin huomioon 100 prosenttisesti. Vastaavasti jos kyseessä oli yksi tärkeimmistä syistä, niin vaikutukset huomioitiin 75 prosenttisesti. Kun taidelaitoksessa vierailu oli yksi saapumiseen vaikuttanut asia, vaikutukset huomioitiin 50 prosenttisesti. Jos taidelaitoksessa vierailulla oli vain vähäinen merkitys matkan toteuttamiselle, niin vaikutukset huomioitiin 25 prosenttisesti.

Taulukossa 11. on esitetty esimerkkilaskelma Jyväskylän taidemuseon kävijöiden rahankäytön taloudellisten vaikutusten laskemisesta. Laskelmissa otettiin huomioon

9 Museo ei erotellut Jyväskylässä ja muualla Keski-Suomessa asuvia kävijöitä

kävijöiden kotipaikka, taidelaitoksen merkitys matkan syynä ja toimialakohtainen keskiarvokulutus. Tarkastelussa on mukana kävijöiden rahankäyttö Keski-Suomen tietyillä toimialoilla Tilastokeskuksen toimialaluokituksen (TOL 2008) mukaisesti (45–47 Tukku- ja vähittäiskauppa, moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus, 49–53 Kuljetus ja varastointi, 55–56 Majoitus- ja ravitsemistoiminta). Yleisökyselyn perusteella yli puolelle (57,5 %) taidemuseossa käyneistä vastaajista museokäynti oli matkan tärkein syy.

TAULUKKO 11. *Esimerkkilaskelma vaikutuksista. Muuttujina kävijöiden kotipaikka, laitoksen merkitys käynnin syynä (100%) ja sektorikohtainen keskimääräinen kulutus.*

Taidemuseon kävijöiden kotipaikka	Taidemuseon arvio		Yleisökyselyn tietoja			
	Kävijöitä %	Kävijöitä n	Tärkein syy vastaajista 57,5 %	Sektorit 45-47 ka=14,39 €	Sektorit 49-53 ka=18,14 €	Sektorit 55-56 ka=23,53 €
Jyväskylä	67	25 603	14 722	211 849	267 056	659 101
Keski-Suomi	12	4 586	2 637	37 943	4 7831	118 048
Muu Suomi	17	6 496	3 735	53 753	6 7760	167 235
Ulkomaat	4	1 529	879	12 648	15 944	39 349
Yhteensä	100	38 214	21 793	316 193	398 591	983 733

Lähde: Kirjoittajien omat laskelmat

Jyväskylän taidemuseon 38 214 kävijästä 67 prosenttia asui Jyväskylässä. Kun vastaajista 57,5 prosentille museossa käynti oli matkan tärkein syy, Jyväskylässä asuvia ja käyntiä tärkeimpänä matkan syynä pitäviä taidemuseon vierailijoita on 14 722 henkilöä vuodessa. Kyselyn perusteella taidelaitoksessa vierailuun liitettävä rahankäyttö majoitus- ja ravitsemistoiminnan toimialalla oli keskimäärin 23,53 euroa kävijää kohden. Siten jyväskyläläisten taidemuseossa kävijöiden rahankäyttö yhteensä on 659 101 euroa niiden kävijöiden osalta, jotka pitivät taidelaitoksen käyntiä matkan tärkeimpänä syynä.

Vastaavalla tavalla kaikkien laitosten tiedot läpi käyden olemme koonneet taulukkoon 12. Jyväskylän taidelaitosten kävijöiden rahankäytön tuotanto- ja työllisyysvaikutukset. Kävijöitä Jyväskylän taidelaitoksissa oli yhteensä 194 257 henkilöä.

Alueellisen panos-tuotosanalyysin perusteella Jyväskylässä ja muualla Keski-Suomessa asuvien, tutkimuksen kohteena olevissa laitoksissa kävijöiden vierailuun liitettävän rahankäytön tuotantovaikutukset kerrannaisvaikutuksineen eri toimialoille Keski-Suomessa olivat yhteensä 12,2 miljoonaa euroa. Jyväskylässä ja muualla Keski-Suomessa asuvien Jyväskylän taidelaitoksissa kävijöiden vierailuun

liitettävä rahankäyttö vaikutti Keski-Suomen eri toimialojen työllisyyteen noin 123 henkilötyövuoden verran.

Keski-Suomen ulkopuolella asuvien Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitoksissa vierailuun liitettävä rahankäyttö aiheutti noin 23 henkilötyövuoden suuruisen työllisyysvaikutuksen Keski-Suomen maakunnassa. Keski-Suomen maakunnan ulkopuolella asuvien Jyväskylän taidelaitoksissa kävijöiden vierailuun liitettävän rahankäytön tuotantovaikutukset tarkasteluissa mukana olevilla toimialoilla olivat yhteensä 2 287 205 euroa.

Kaikkiaan tutkimuksen kohteena olevissa laitoksissa vierailuun liittyvä rahankäyttö aiheutti näin laskettuna yhteensä noin 146 henkilötyövuoden vaikutuksen eri toimialojen työllisyyteen. Rahankäytön tuotantovaikutukset kerrannaisvaikutuksineen Keski-Suomessa olivat yhteensä noin 14,5 miljoonaa euroa. (Keski-Suomen museo ei ole mukana tässä laskelmassa.)

TAULUKKO 12. *Jyväskylän taidelaitoksissa kävijöiden rahankäytön taloudelliset vaikutukset.*

Asuinpaikka ja vaikutukset	Alvar Aalto -museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin-teatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsityön museo	Yhteensä
Jyväskylässä asuvat						
Tuotantovaikutukset yhteensä €	-	3 116 357	3 309 403	2 298 186	882 602	9 606 548
Työllisyysvaikutukset (henkilötyövuotta)	-	31,4	33,5	23,3	9,0	97,2
Muulla Keski-Suomessa asuvat						
Tuotantovaikutukset yhteensä €	253 404	442 560	1 266 943	411 615	245 169	2 619 690
Työllisyysvaikutukset (henkilötyövuotta)	2,6	4,5	12,1	4,1	2,5	25,7
Muulla Suomessa asuvat						
Tuotantovaikutukset yhteensä €	126 704	110 641	239 812	582 121	411 612	1 470 890
Työllisyysvaikutukset (henkilötyövuotta)	1,4	1,1	2,4	5,9	4,2	15,0
Ulkomaalaiset						
Tuotantovaikutukset yhteensä €	494 800	19 656	51 119	146 227	104 513	816 315
Työllisyysvaikutukset (henkilötyövuotta)	4,8	0,2	0,5	1,4	1,0	7,9
Tuotanto Keski-Suomessa (miljoonaa €)						3 235,2
Työlliset Keski-Suomessa (henkeä)						34 328,4

Ulkomaalaiset kävijät muodostavat todellisen vientitulon Keski-Suomeen. Myös kotimaan matkailumenot ovat kuitenkin eräänlainen vientitulo alueelle. Kotimaan matkailuun sisältyy maan (alueen) asukkaita, jotka matkustavat maan (alueen) alueella tavanomaisen ympäristönsä ulkopuolelle (United Nations & World Tourism Organization 1994).

Athanasopoulos ym. (2014) esittävät, että kotimaisten matkailijoiden kysyntään on kirjallisuudessa kiinnitetty vain vähän huomiota (katso Allen ym. 2009 ja Athanasopoulos & Hyndman 2008). Kotimaan matkailu on kuitenkin tärkeää, koska ulkomaisia turisteja houkuttelevat palvelut rakennetaan ja testataan usein kotimaisen kysynnän perusteella. Kotimaan matkailu voi myös myötävaikuttaa enemmän alueen matkailuun liittyvään teollisuuteen kuin ulkomainen matkailu (Athanasopoulos ym.

2014; Crouch & Ritchie 1999). Lisäksi kotimainen kulutus voi korvata muualle suuntautuvan matkailun kulutusta.

On todettu, että kotimaan matkailu on erittäin tärkeä tekijä Suomen taloudessa ja sen osuus koko turismiin liitettävästä taloudesta on noin puolet (Konttinen, 2005). Vuonna 2014 kotimaan matkailumenot olivat Keski-Suomessa noin kolme kertaa suuremmat kuin ulkomaisten turistien menot.

Kyselyyn vastanneiden joukossa oli Keski-Suomen ulkopuolella asuvia sen verran vähän, että käytimme panos-tuotos-analyysissä koko yleisökyselyn kävijöiden kulurakennetta analyysin pohjana. Koska muualta tulevat käyttävät paikallisia enemmän rahaa, kaikkien kävijöiden kulurakenteen käyttö aliarvioi Keski-Suomen ulkopuolella asuvien kulutuksen määrää. Keski-Suomen museo oli remontissa kyselyn toteuttamisen aikaan, joten emme saaneet kerättyä kävijöiden rahankäyttöön liittyviä lukuja museolta. Alvar Aalto -museo puolestaan yhdisti kävijöiden kotipaikka-arviossaan Jyväskylässä ja muualla Keski-Suomessa asuvat samaan ryhmään. Lisäksi Jyväskylän kaupunginteatterin keskimääräistä toimialoittaista kulutusta arvioitaessa poistimme yhden poikkeavan havainnon.

Keski-Suomen asukkaiden vierailu oman maakuntansa kulttuurilaitoksissa voi korvata heidän maakunnan ulkopuolelle tai ulkomaille suuntautuvia matkojaan. Lisäksi maakunnan kulttuurilaitokset on alun perin ehkä rakennettu kotimaista kysyntää varten. Siksi laskimme tässä tutkimuksessa myös Keski-Suomen asukkaiden Jyväskylän taidelaitoksissa käyntiin liitettävän rahankäytön taloudelliset vaikutukset eri toimialoilla alueellisella tasolla. Näillä vaikutuksilla on huomattava, jopa suurempi vaikutus alueelliseen tuotantoon ja työllisyyteen kuin Keski-Suomen ulkopuolelta tulevien kävijöiden rahankäytöllä.

Jyväskylän taidelaitosten ostomenojen analyysi

Taidelaitosten muut menot pystytään kohtuullisen luotettavasti kohdistamaan eri toimialoille, joten alueelliset panos-tuotoslaskelmamme perustuvat taidelaitosten muiden menojen välittömiin ja kerrannaisvaikutuksiin eri toimialoilla. Taidelaitosten muut menot Jyväskylästä olivat noin 1,66 miljoonaa euroa ja muualta Keski-Suomesta noin 79 800 euroa. Jyväskylän taidelaitosten ostomenot toimialoittain eriteltyinä saimme vain Jyväskylän taidemuseolta, Keski-Suomen museolta ja Suomen käsityön museolta.

Myös Jyväskylän taidelaitosten muiden menojen (ostomenojen) alueellisten vaikutusten analysointi perustuu Keski-Suomen vuoden 2014 panos-tuotostaulukoihin. Arvioimme taidelaitosten (Jyväskylän taidemuseo, Keski-Suomen museo ja Suomen käsityön museo) ostomenojen suorat, epäsuorat ja kokonaisvaikutukset eri toimialoilla (45–47 Tukku- ja vähittäiskauppa, moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus, 49–53 Kuljetus ja varastointi, 55–56 Majoitus- ja ravitsemistoiminta, 58–63 Kustannustoiminta, audiovisuaalinen toiminta, televiestintä

ja tietojenkäsittelypalvelu, 69–75 Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta sekä 90–96 Taiteet, viihde ja virkistys; muu palvelutoiminta) alueellisella panos-tuotosanalyysillä.

Taulukossa 13 on esitetty analyysin keskeiset tulokset. Jyväskylän taidelaitosten tässä tutkimuksessa tarkasteltavien ostomenojen taloudelliset vaikutukset ovat melko pieniä, sillä vaikutukset työllisyyteen olivat 3,6 henkilötyövuotta tuotantovaikutusten ollessa yhteensä 0,364 miljoonaa euroa. Vaikutusten pienuuteen omalta osaltaan vaikuttaa se, että tarkasteluissa on aineistojen saantiin liittyvien ongelmien vuoksi vain kolmen taidelaitoksen tiedot.

TAULUKKO 13. *Jyväskylän taidelaitosten ostomenojen taloudelliset vaikutukset.*

Vaikutukset	Jyväskylän taidemuseo	Keski-Suomen museo	Suomen käsityön museo	Yhteensä
Jyväskylässä				
Tuotantovaikutukset yhteensä €	98 326	105 575	54 149	258 050
Työllisyysvaikutukset (henkilötyövuotta)	1,02	1,06	0,47	2,6
Muulla Keski-Suomessa				
Tuotantovaikutukset yhteensä €	45 233	38 319	22 428	105 980
Työllisyysvaikutukset (henkilötyövuotta)	0,48	0,3	0,18	1,0

Yhteenvedo Jyväskylän taidelaitosten taloudellisista vaikutuksista Jyväskylässä ja Keski-Suomessa

Tarkasteluissa mukana olevien toimialojen yhteenlaskettu työllisyys vuonna 2014 oli 34 328 henkilöä. **Jyväskylän taidelaitosten ostomenot ja yleisön taidelaitoksissa vierailuun liitettävä rahankäyttö vaikuttivat Keski-Suomen työllisyyteen yhteensä noin 149 henkilötyövuoden verran.** Työllisyysvaikutus tarkasteltavilla toimialoilla on kuitenkin hieman yllä esitettyä alhaisempi, sillä laskelmissa on mukana myös kerrannaisvaikutuksia muille toimialoille.

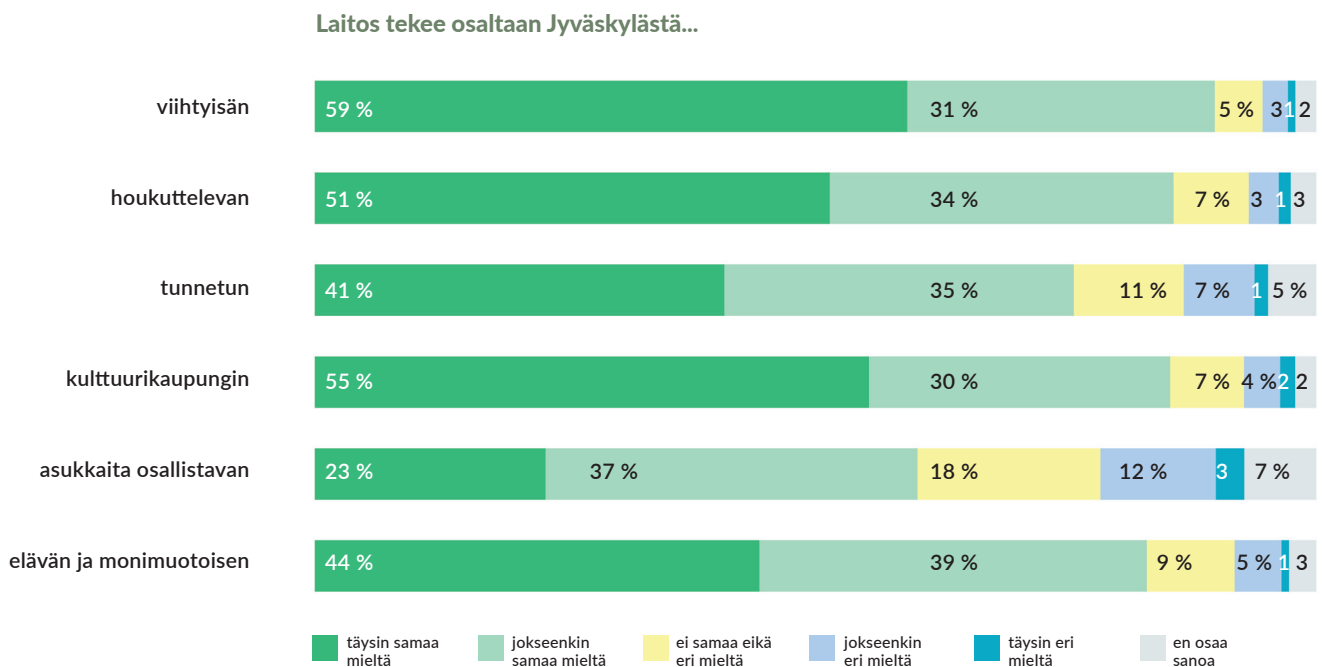
Tarkasteluissa mukana olevien toimialojen yhteenlaskettu tuotanto Keski-Suomessa vuonna 2014 oli 3 235 miljoonaa euroa. **Jyväskylän taidelaitosten ostomenojen ja yleisön taidelaitoksissa vierailuun liitettävän rahankäytön tuotantovaikutukset tarkasteluissa mukana olevilla toimialoilla olivat yhteensä 14,9 miljoonaa euroa (0,46 % toimialojen tuotannosta Keski-Suomessa).**

Imago

Talousvaikutukset eivät Jyväskylän taidelaitosten osaltakaan tyhjenny pelkästään rahamäärillä mitattaviin primäärisiin ja sekundäärisiin aluetalousvaikutuksiin. Niiden lisäksi selvitimme kyselyn avulla myös laajempia alueellisia merkityksiä, joita taidelaitoksilla on. Kaupunkikehitykseen liittyvien merkityksien osalta keskityttiin tarkastelemaan laitosten merkitystä kaupungin ulkoiselle imagolle ja kaupungin sisäiselle, kaupunkilaisten kokemalle identiteetille. Merkitystä kaupungin imagoon tai erityisemmin sen kulttuuri-imagoon tarkasteltiin sekä jyvaskyläläisten vastaajien että muualla asuvien vastaajien kokemuksen kautta.

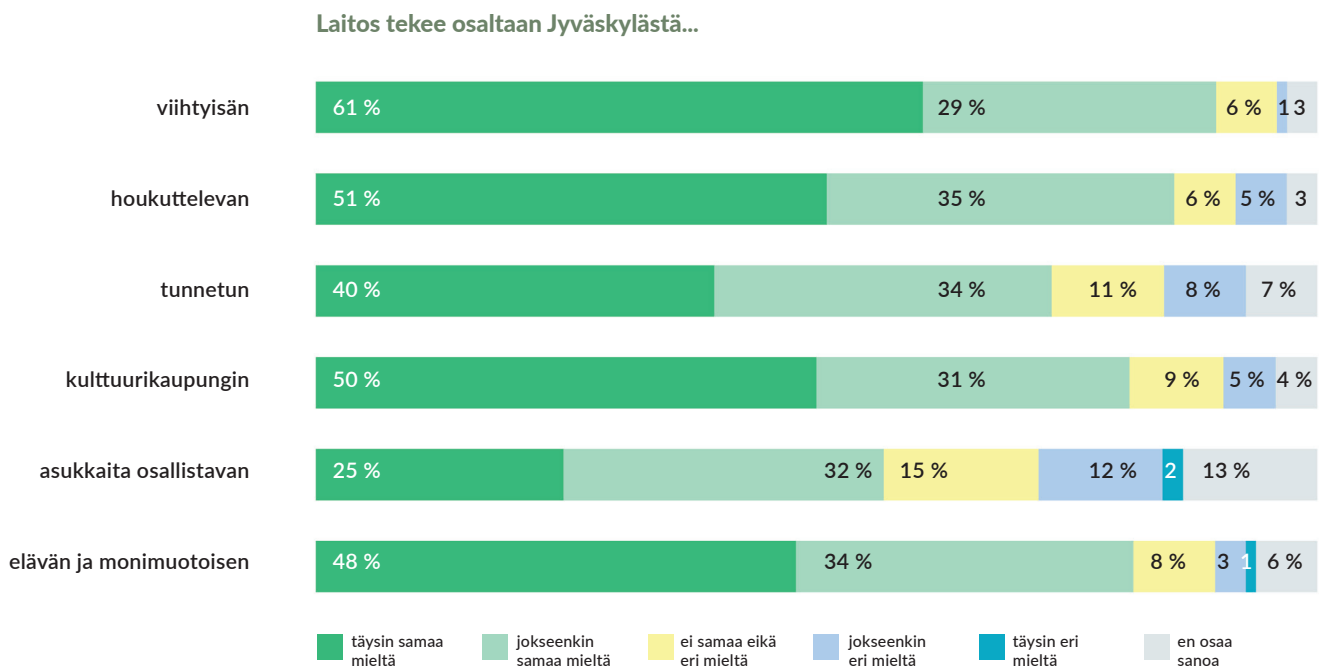
Taide- ja kulttuurilaitosten vaikutus jyvaskyläläisten kokemaan kaupunki-identiteettiin on kyselyn vastausten perusteella voimakkaan positiivinen. Kaikkein voimakkaimmin Jyväskylässä asuvat vastaajat kokivat taide- ja kulttuurilaitosten tekevän kaupungin viihtyisäksi (täysin samaa mieltä tai samaa mieltä 90 prosenttia vastaajista). Myös muut imagoa koskevat väittämät herättivät korostuneen myötsukaisia reaktioita kaupunkilaisissa. Jyvaskyläläiset vastaajat olivat pääosin samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että laitokset tekevät kaupungista houkuttelevan (85 %), tunnetun (76 %), kulttuurikaupungin (85 %) sekä elävän ja monimuotoisen (83 %). (Kuvio 6).

KUVIO 6. Imagoa ja identiteettiä koskevat väittämät jyvaskyläläisten kokemina.

Tilannetta voidaan tarkastella myös muualla kuin Jyväskylässä asuvien vastaajien kautta (kuvio 7). Tällöin nähdään Jyväskylän kaupungin ulkoisen imagon muotoutuminen muualta tulevien kävijöiden näkökulmasta. Näitä vastaajia oli yhteensä 102, joista Keski-Suomen ulkopuolelta tosin ainoastaan 37. Keski-Suomen ulkopuolella asuvien vastaajien vähäinen määrä tarkoittaa sitä, että Jyväskylän ulkopuolelta kaupungin imagoa tarkastelevia vastaajia koskevissa tuloksissa painottuu oikeastaan ”kotimaakunnan” keskustaungungissa vierailevien vastaajien ääni. Ehkä tästä johtuen jyväskyläläisten ja muualla asuvien välillä ei ole suuria eroja minkään imagoväittämän kohdalla. Ainoat pienet erot voidaan havaita siinä, että Jyväskylässä asuvien vastaajien joukosta löytyy hieman enemmän sellaisia erityisen kriittisiä vastaajia, jotka olivat useiden väittämien kanssa täysin eri mieltä.

KUVIO 7. *Imagoa ja identiteettiä koskevat väittämät Jyväskylän ulkopuolella asuvien vastaajien kokemana.*

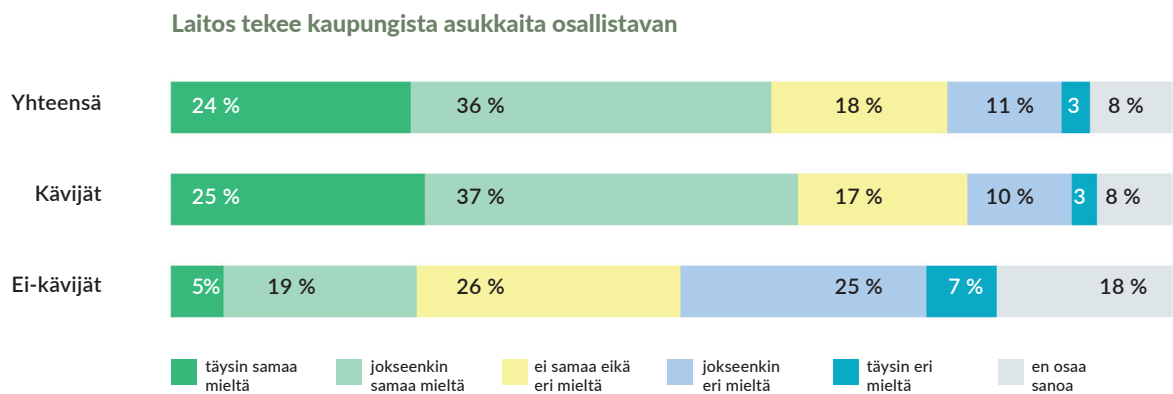

Lukuja voidaan suhteuttaa esimerkiksi Kuntaliiton 40 kunnan (niin sanotut Arttu2-kunnat) asukkaille vuonna 2017 suuntaamaan kyselyyn, jossa 68 prosenttia jyväskyläläisistä vastaajista arvioi kaupungin sijoittuvan melko tai erittäin hyvin kuntien välisessä kilpailussa siitä, missä on ”hyvä asua ja elää” (Kuntaliitto 2017). Suoraa vertailua ei kyseisen tutkimuksen lukuihin voi tehdä, mutta näyttäisi siltä, että taide- ja kulttuurilaitokset eivät missään tapauksessa ainakaan heikennä kaupunkilaisten kokemusta kaupungistaan.

Ainoastaan väittämä ”Laitos tekee Jyväskylätä asukkaita osallistavan” herätti jossain määrin negatiivisia näkemyksiä kyselyn vastaajissa. Sen osalta yhteensä 40 prosenttia kaikista vastaajista joko ei ilmaissut positiivista kantaa tai ei osannut vastata väittämään (kuvio 8). 15 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämän kanssa. Varsin suuri osa vastaajista ei siis joko tiennyt laitosten osallistavasta roolista riittävästi vastatakseen tai koki, että laitokset eivät tee kaupungista osallistavaa. Tämänkin väittämän osalta suurin osa (60 prosenttia) vastaajista oli toki samaa tai täysin samaa mieltä, mutta osallisuus aihealueena ikään kuin vaatisi osallisuuden kokemusta suuremmalta vastaajajoukolta. Ylipäätään samaa tai täysin samaa mieltä olevien vastaajien osuus on tämän osallisuutta tarkasteltavan väittämän osalta huomattavasti pienempi kuin muissa imagoa koskevilla väittämissä.

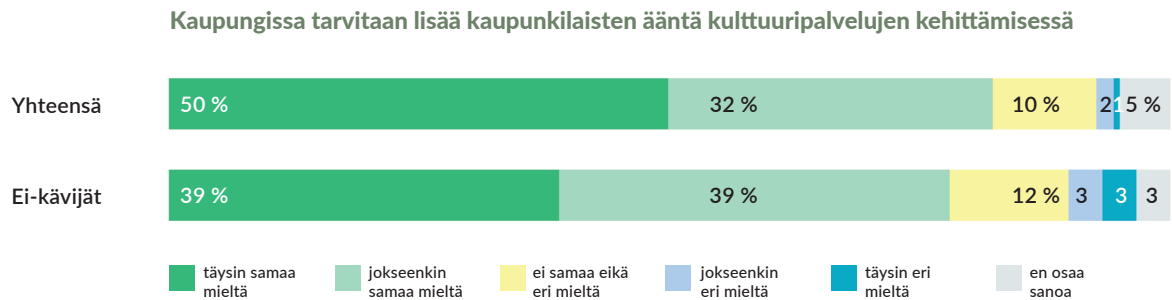
Ne vastaajat, jotka eivät olleet käyneet missään tutkituista laitoksista viimeisen 12 kuukauden aikana, suhtautuivat huomattavan kriittisesti väittämään siitä, että laitos tekee kaupungista asukkaita osallistavan (kuvio 8). Vain noin 24 prosenttia laitoksissa käymättömistä vastaajista oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä tämän väittämän suhteen. Lisäksi 18 prosenttia näistä vastaajista ei osannut vastata kysymykseen lainkaan.

KUVIO 8. *Laitos tekee kaupungista asukkaita osallistavan.*

Osallistavuutta koskevan väittämän jakaumat ovat kaikkien vastaajien osalta varsin samankaltaisia verrattuna Kuntaliiton kuntalaiskyselyyn, jossa 58,8 prosenttia jyvaskyläläisistä vastaajista ”kykeni hoitamaan asioitaan kunnan kanssa” melko tai erittäin hyvin (Kuntaliitto 2017). Näyttää selvältä, että kaupunkilaisten osallistumismahdollisuuksien parantamiseen kannattaa edelleen kiinnittää huomiota. Kyselyvastauksista pyrkimykseen saadaan positiivista tukea, sillä valtaosa vastaajista toivoi ”lisää kaupunkilaisten ääntä kulttuuripalveluiden kehittämiseen” (kuvio 9).

KUVIO 9. Kaupungissa tarvitaan lisää kaupunkilaisten ääntä kulttuuripalveluiden kehittämisessä.

Kaupungin imagoa ja identiteettiä tarkastellessa päädytään pohtimaan laitosten toiminnan tavoitteita ja laitosten rooleja osana kaupungin kehitystä (vrt. Grodach & Loukaitou-Sideris 2007). Laitokset voidaan liittää käyntikohteina matkailun edistämiseen, imagollisina julkisivuina tietoisiin markkinointitoimenpiteisiin ja kaupunkikeskustan elävöittäjinä esimerkiksi yritystoiminnan kasvattamiseen. Tällöin imagon osalta korostuisivat ainakin houkuttelevuus ja tunnettuus. Toisaalta laitoksien rooli kaupunkikehityksessä näkyy myös siinä, miten ne auttavat luomaan viihtyisän, elävän ja monimuotoisen sekä asukkaita osallistavan elinympäristön. Jälkimmäisellä tavalla ajatellen laitokset eivät ole niinkään julkisivumaisia kulttuurin kuluttamisen paikkoja ja kaupungin imagon ”mainostauluja”, vaan osa kaupunkilaisten elinympäristöä ja kaupunkitilaa, joka antaa kaupunkilaisille mahdollisuuksia toteuttaa itseään ja johon he voivat vaikuttaa.

Imagoa koskevissa jakaumissa näkyy korostuneesti jyväskyläläisten oma kokemus kaupungistaan ja sen taide- ja kulttuurilaitoksista, sillä valtaosa (noin 87 prosenttia) kyselyyn vastanneista asuu Jyväskylässä. Esitetyissä jakaumissa on siis kyse enemmän kaupunkilaisten oman kaupunki-identiteetin muodostumisesta taide- ja kulttuurilaitosten kautta kuin kaupungin ulkoisesta imagosta. Kaupungin vetovoimaisuuden kannalta siellä jo asuvien positiivinen kokemus kotikaupungistaan on kuitenkin tärkeä, sillä sitä kautta muodostuu niin sanottua pitovoimaa vetovoiman lisäksi. Riittävän hyväksi koetusta kaupungista ja sen kulttuuritoimintojen ääreltä ei välttämättä haluta hakeutua muualle.

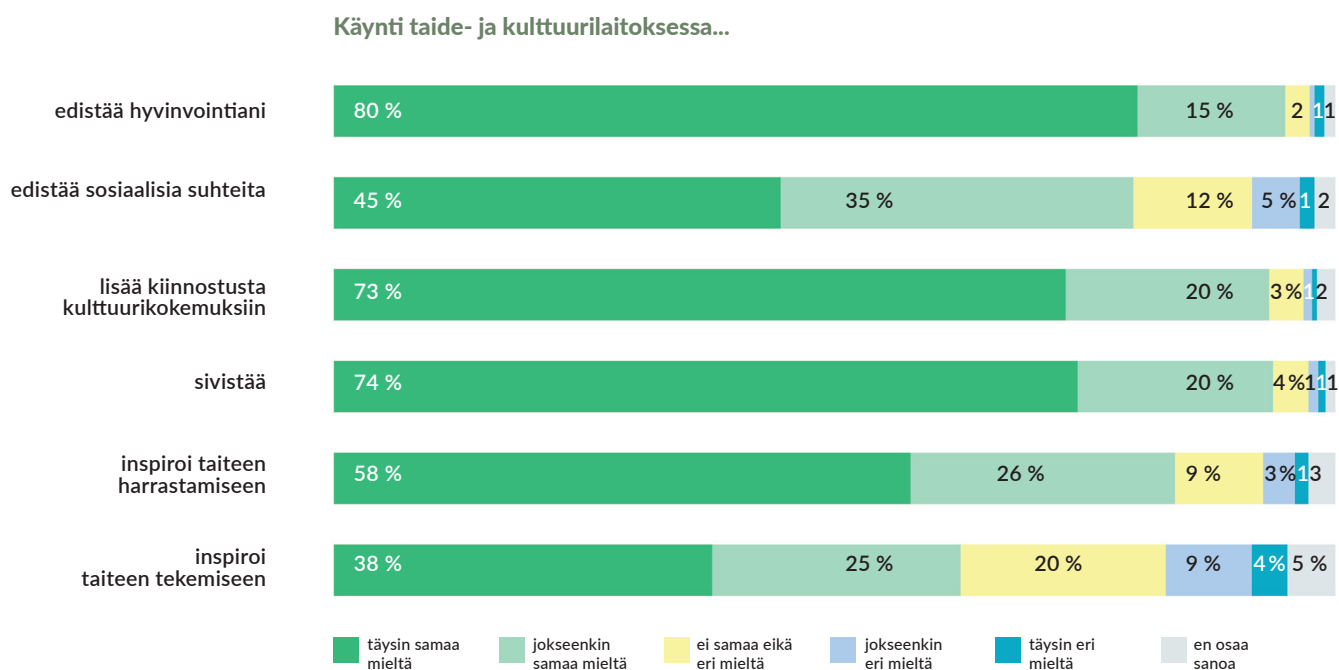
Hyvinvointivaikutukset

Kysyimme myös erityisesti hyvinvointia koskevia kysymyksiä. Taidelaitoksissa käymisen koetut hyvinvointivaikutukset tulevat esille suoraan hyvinvointia koskevien väittämien jakaumia tarkastelemalla, sekä laitoksissa kävijöiden osalta että ei-kävijöiden osalta. Hyvinvointivaikutukset tulevat esille myös tarkastelemalla sitä, kenen kanssa laitoksissa käydään ja kuinka käynnit yhdistetään esimerkiksi itsensä sivistämiseen. Kuten edellä on todettu, hyvinvointi kytkeytyy myös osallisuuden kokemukseen.

Siksi on syytä tarkastella tässä yhteydessä myös, kuinka vastaajat kokevat laitosten toiminnan koskettavan kaupunkilaisia.

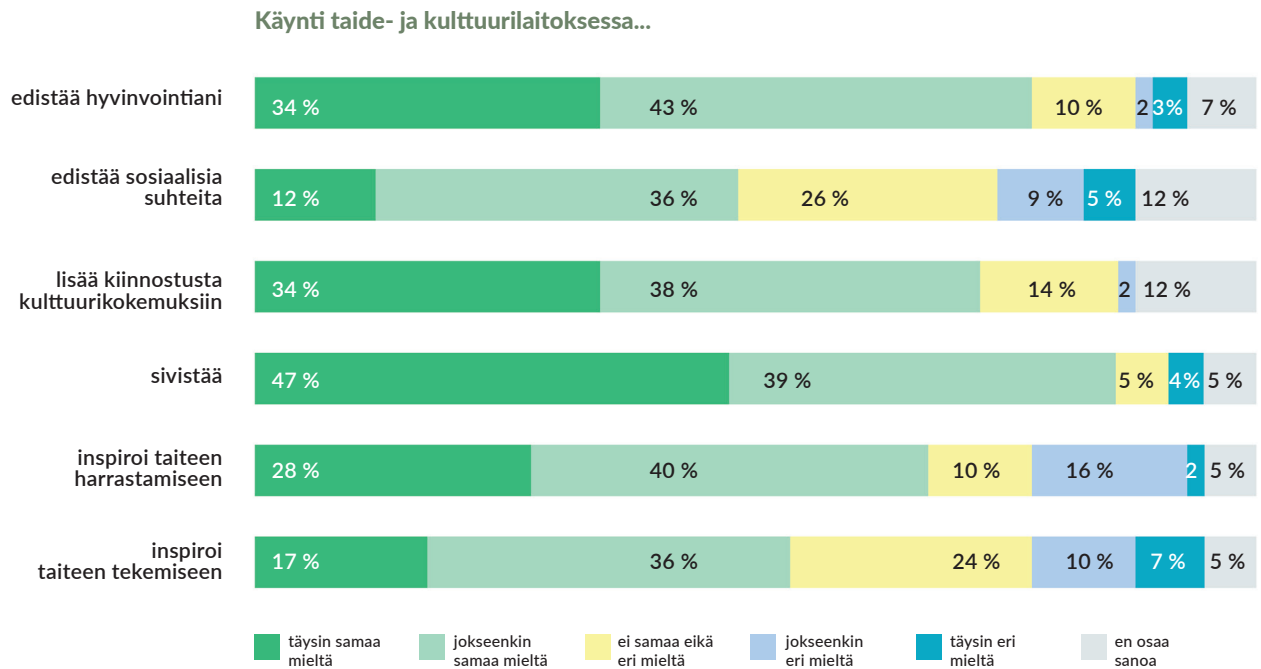
Taide- ja kulttuurilaitosten koettu vaikutus vastaajien hyvinvointiin nousee vastauksista vahvasti esiin (kuvio 10). Yhteensä peräti 95 prosenttia kaikista vastaajista oli jokseenkin tai täysin sitä mieltä, että laitoksissa käynti edistää heidän hyvinvointiaan. Täysin samaa mieltä oli 80 prosenttia vastaajista. Kaikkien vastaajien osalta oltiin myös hyvin samanmielisiä siitä, että laitoksissa käyminen sivistää ja lisää kiinnostusta kulttuurikokemuksiin. Hieman vähemmän oltiin sitä mieltä, että laitoksissa käyminen inspiroi taiteen harrastamiseen tai tekemiseen.

KUVIO 10. Koettuja hyvinvointivaikutuksia koskevat väittämät kaikkien vastaajien osalta.

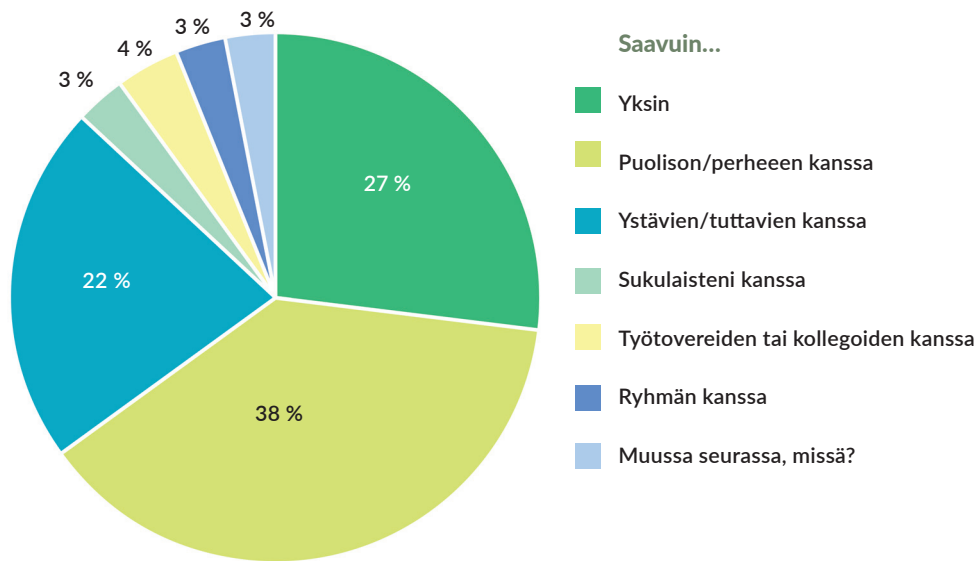

Myös niiden vastaajien joukossa, jotka eivät olleet käyneet kuluneen 12 kuukauden aikana missään tutkituista laitoksista, oli varsin myönteinen käsitys niiden hyvinvointivaikutuksista (kuvio 11). Yhteensä 77 prosenttia ei-kävijöistä oli jokseenkin tai täysin sitä mieltä, että laitoksissa käyminen edistää – tai pikemminkin edistäisi – heidän hyvinvointiaan, jos he siellä kävisivät. Joko ei-kävijät ovat tietoisia yleisellä tasolla kulttuurin ja taiteen vaikutuksesta omaan hyvinvointiinsa, he pitävät taide- ja kulttuurilaitoksia potentiaalisesti omaa hyvinvointiaan lisäävinä tai he ovat vastatesaan saattaneet pohtia yli vuoden takaista taide- tai kulttuurilaitoskäyntiään, joka on rajautunut tässä tutkimuksessa käsitellyn ajanjakson ulkopuolelle. Joka tapauksessa, sekä laitoksissa kävijät että niissä viimeisen vuoden aikana käymättömät tunnistavat laitosten merkityksen omalle hyvinvoinnilleen.

KUVIO II. Koettuja hyvinvointivaikutuksia koskevat väittämät ei-kävijöiden osalta.

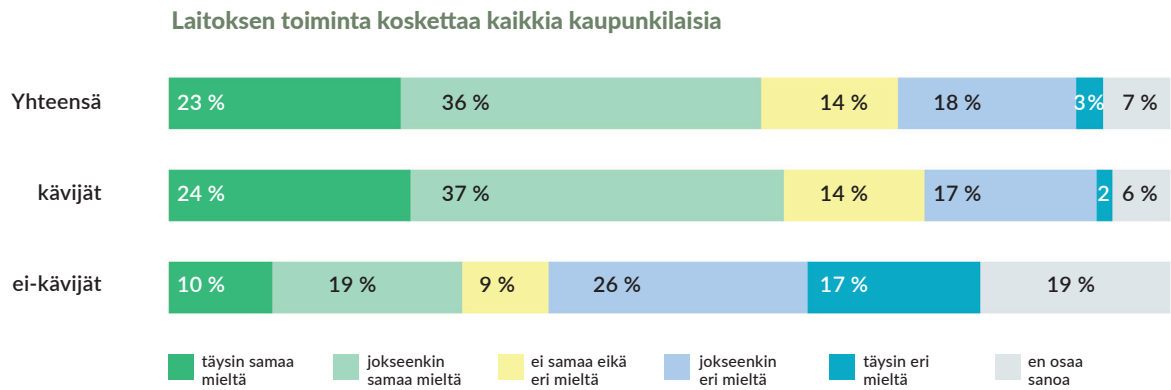
Kaikista vastaajista 80 prosenttia oli samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että taide- tai kulttuurilaitoksessa käynti edistää sosiaalisia suhteita (kuvio 10 edellä). Täysin samaa mieltä väittämän kanssa oli 45 prosenttia vastaajista. Tätä kävijöiden kokemusta tukee tieto siitä, että ainoastaan 27 prosenttia vastaajista saapui laitokseen yksin (kuvio 12 alla). Suurin osa vastaajista (38 prosenttia) saapui perheensä tai puolisonsa kanssa ja 22 prosenttia puolestaan ystävien/tuttavien seurassa. Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitoksissa käyminen on siis varsin sosiaalista toimintaa. Voidaan toki ajatella, että myös yksin saapuville kävijöille kulttuuripalveluilla on sosiaalista merkitystä, sillä kulttuurisisältöjen tuottaminen ja niiden kokeminen on luonteeltaan kollektiivista toimintaa itsessään (esim. Throsby 1999, 83–86). Tässäkin suhteessa laitoksissa käymättömät vastaajat erottuivat sillä, että heistä vain hieman alle puolet koki taidelaitoksissa käymisen edistävän sosiaalisia suhteitaan.

KUVIO 12. *Taide- ja kulttuurilaitoskäynnillä mukana ollut seura.*

Hyvinvointivaikutuksia voidaan tarkastella myös laitosten toiminnan ja kaupunkilaisten osallisuuden ja osallistumisen kautta, sillä kokemus osallisuudesta on merkittävä osa hyvinvoinnin kokemuksesta. Aikaisemmin kaupungin imagon käsittelyn yhteydessä esiteltä tieto (kuvio 8 edellä) siitä, että 40 prosenttia vastaajista ei osannut vastata kysymykseen koskien laitosten osallistavaa merkitystä kaupungissa tai oli eri mieltä asiasta, monimutkaistaa kuvaa laitosten vaikutuksesta kaupunkilaisten hyvinvointiin. Jatkotutkimuksen tehtäväksi jää täsmällisemmin selvittää, millaisiin eri hyvinvoinnin ulottuvuuksiin käyntiin välittömänä mielikuvana ja kokemuksena liitettävät hyvinvointivaikutukset ja toisaalta osallistumismahdollisuuksien syventämisen kautta kehittyvät hyvinvointivaikutukset kytkeytyvät.

Joka tapauksessa vain hieman yli puolet (59 prosenttia) kaikista vastaajista oli samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että laitosten toiminta koskettaa kaikkia kaupunkilaisia (kuvio 13). Mikäli jopa 40 prosenttia kaupunkilaisista todella jää jossain määrin toiminnan ulkokehälle, laitosten toimintaa kehittämällä voisi potentiaalisesti lisätä hyvinvoinnin kokemusta koko kaupungin tasolla (vrt. Blessi ym. 2016).

KUVIO 13. *Laitosten toiminta koskettaa kaikkia kaupunkilaisia.*

Kaiken kaikkiaan laitosten koettu vaikutus hyvinvointiin on vahva niin vatsanneiden laitoksissa kävijöiden kuin laitoksissa käymättömienkin osalta. Toisaalta kaupunkilaisten osallisuuden kautta katsoen laitosten toiminta ei kutsu kaikkia asukkaita puoleensa, eikä laitosten kaikkia mahdollisia hyvinvointivaikutuksia näin ehkä saada lunastettua. Seuraavaksi tarkastelemme laitosten toimintaa ja ominaispiirteitä. Samalla saamme esiin ainakin joitakin seikkoja, jotka saattavat vaikuttaa osallisuuden kokemuksiin ja konkreettiseen halukkuuteen käyttää laitosten tarjoamia kulttuuripalveluita (erityisesti kuvio 14 jäljempänä).

Laitokset ja niiden kävijät

Erilaisten vaikutusten arvioimisen lisäksi voimme verrata kyselyn perusteella laitosten toimintaa ja laitoksien yleisöjä toisiinsa. Tarkoituksena ei ole arvottaa laitosten toimintaa suhteessa toisiin laitoksiin, vaan löytää laitosten ja niiden kävijäkuntien väliltä yhteneväisyyksiä, joita voidaan hyödyntää esimerkiksi toimitilojen ja laitosten toiminnan kehittämisessä. Tarkastelemme laitoksia ja niiden kävijöitä käyntitiheyksien, kävijäkuntien yhteneväisyyksien, vakiokävijöiden osuuksien sekä kävijäkuntia kuvaavien muutamien taustamuuttujien kautta. Lisäksi tuomme tiiviisti esille vastaajien kokemuksia laitosten ja niiden tilojen ominaisuuksista.

Laitokset eroavat varsin selkeästi toisistaan siinä, kuinka usein niissä käydään (taulukko 14). Alvar Aalto -museo ja erityisesti Jyväskylä Sinfonia¹⁰ näyttäytyvät lai-

¹⁰ Sinfonian konserttien täyttöaste on hyvin korkea, joten kävijäkunnan kasvattaminen näyttää nykyisissä olosuhteissa vaikealta.

toksina, jossa merkittävä osa vastaajista ei ole käynyt viimeisen vuoden aikana tai ei lainkaan. Kaupunginkirjasto puolestaan profiloituu paikkana, jossa vierailaan usein. Lähes puolet vastaajista käytti kirjaston palveluita useasti kuukaudessa. Johonkin tähän väliin sijoittuvat kaupunginteatteri, taidemuseo ja Suomen käsityön museo. Niissä käydään pääasiassa muutaman kuukauden välein tai vähintään kerran vuodessa. Näissä laitoksissa vain noin neljännes vastaajista käy harvemmin kuin kerran vuodessa tai ei lainkaan.

TAULUKKO 14. *Vastaajien käynnit taide- ja kulttuurilaitoksissa viimeisen 12 kk aikana.*

	Alvar Aalto -museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin- teatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsityön museo	Jyväskylän kaupungin- kirjasto
Useasti kuukaudessa	1 %	5 %	2 %	6 %	3 %	46 %
Noin kerran kuussa	2 %	3 %	6 %	10 %	9 %	19 %
Muutaman kuukauden välein	8 %	9 %	20 %	22 %	19 %	16 %
Puolen vuoden välein	9 %	6 %	23 %	17 %	17 %	8 %
Kerran vuodessa	33 %	16 %	24 %	21 %	28 %	6 %
Harvemmin / en lainkaan	47 %	61 %	23 %	24 %	25 %	6 %

Taulukon 15. avulla yhdistetään vastaajan tuorein taidelaitoskäynti siihen, kuinka usein vastaaja ylipäätään käy Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksissa. Näin voidaan tarkastella ensinnäkin, kuinka säännöllisesti laitoksissa käydään. Toiseksi voidaan tarkastella, kuinka paljon laitosten kävijäkunnissa on rinnakkaisuutta, toisin sanoen, kuinka paljon tiettyssä laitoksessa vierailleet käyvät myös muissa tiettyissä laitoksissa. Alvar Aalto -museossa viimeksi käyneistä vastaajista vain noin 40 prosenttia kävi Alvar Aalto -museossa muutaman kuukauden välein. Samalla voidaan huomata, että Alvar Aalto -museossa käyneet vastaajat ovat vierailleet erityisesti muissa museoissa Jyväskylässä. Jyväskylä Sinfonian konsertissa viimeksi käyneistä vastaajista 71 prosenttia kävi vähintään muutaman kuukauden välein Sinfonian konserteissa, eli he ovat varsin ”uskollisia” konserteissa kävijöitä. Samalla näkyy myös, että Sinfonian konsertissa käyneet kuluttavat varsin säännöllisesti ja usein kaupungin muidenkin taidelaitosten kulttuuritarjontaa. Jyväskylän kaupunginteatterissa käyneistä lähes puolet käy teatterissa vähintään muutaman kuukauden välein, mutta muiden taidelaitosten tarjontaa he eivät hyödynnä yhtä usein kuin muissa laitoksissa viimeksi käyneet. Jyväskylän taidemuseossa käyneet vierailevat taidemuseolla suhteellisen säännöllisesti ja käyvät melko säännöllisesti myös Suomen käsityön museossa

ja jonkin verran myös teatterissa. Suomen käsityön museossa käyneistä puolet on vierailut siellä vähintään muutaman kuukauden välein ja suosii myös muita tarkastelussa kohteena olevia museoita, erityisesti Jyväskylän taidemuseota.

TAULUKKO 15. Yhteneväisyydet ja vakiokävijöiden osuudet laitosten yleisöissä.

Kävi viimeksi (12 kk aikana)	Käy vähintään muutaman kuukauden välein					
	Alvar Aalto -museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin- teatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsityön museo	Kaupungin- kirjasto
Alvar Aalto -museo	40 %	10 %	10 %	41 %	28 %	73 %
Jyväskylä Sinfonia	12 %	71 %	38 %	38 %	32 %	88 %
Jyväskylän kaupungin- teatteri	5 %	9 %	47 %	17 %	17 %	80 %
Jyväskylän taidemuseo	13 %	10 %	23 %	65 %	40 %	88 %
Suomen käsityön museo	17 %	8 %	15 %	42 %	50 %	73 %
Ei-kävijät	0 %	0 %	0 %	2 %	2 %	57 %

Kaikkien laitosten kävijät olivat käyttäneet kaupunginkirjaston palveluita varsin runsaasti. Kirjastossa käymistä koskevia lukemia voidaan verrata esimerkiksi aikaisemmin mainittuun Kuntaliiton kuntalaiskyselyyn. Sen mukaan jyvaskyläläisistä 70,6 prosenttia oli käyttänyt kaupungin kirjastopalveluita viimeisen 12 kuukauden aikana (Kuntaliitto 2017). Taidelaitoksia koskevan kyselyn otos ei ole jyvaskyläläisiä tilastollisesti edustava, mutta siitä huolimatta voidaan todeta, että ei-kävijöiden kirjastonkäyttö näyttäisi huomattavasti vähäisemmältä verrattuna Kuntaliiton kyselyn tietoihin jyvaskyläläisten keskimääräisestä kirjastopalvelujen käytöstä.

Kyselyssä vastaajat saivat ilmoittaa myös muita kulttuurikohteita ja käyntimääriä varsinaisten laitosten lisäksi. Näitä vastauksia tarkastelemalla saadaan kuva laitosten ulkopuolisista kulttuuritoiminnoista ja niiden mahdollisista yhteyksistä laitosten kävijäkuntiin. Kokonaiskuvassa (taulukko 16) nousee kaikkien laitosten kävijöiden osalta tiettyjä suosittuja käyntikohteita. Etenkin Lutakko, Galleria Becker, harrastajateatterikenttä, Luontomuseo sekä Paviljonki nousevat esille merkittävinä kaupunkilaisten elämää elävöittävinä kohteina.

TAULUKKO 16. Viimekertaisen kohteen lisäksi muut kohteet, joissa vastaajat ovat käyneet Jyväskylässä 12 kk aikana. Viisi useimmin mainittua.

Alvar Aalto -museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin-teatteri	Suomen käsityön museo	Jyväskylän taidemuseo	Ei käynyt missään tutkituista laitoksista 12 kk aikana
Lutakko	Huoneteatteri	Huoneteatteri	Becker	Becker	Luontomuseo
Luontomuseo	Paviljonki	Paviljonki	Luontomuseo	Lutakko	Paviljonki
Ilokivi	Becker	Harrastaja-teatterit	Huoneteatteri	Huoneteatteri	Lutakko
Becker	Harrastajateatterit	Lutakko	Lutakko	Luontomuseo	Harrastajateatterit
Kuokkalan kartano	Luontomuseo	Luontomuseo	Patina	Paviljonki	Elokuvateatterit

Selvitimme myös syitä laitoksissa käyntiin. Vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, miksi he tulivat kyseisellä käyntikerralla taide- tai kulttuurilaitokseen. Teemoittelimme näin saadut vastaukset taulukossa 17 esitettyllä tavalla. Kaikkein merkittävin käyntisyö oli laitoksissa tarjottava kulttuurisisältö itsessään, kaikkien laitosten osalta. Lähes puolet vastaajista ilmoitti sen käyntinsä syyksi. Toisaalta vastaajista lähes 14 prosenttia kertoi tulleensa paikalle seuran, ei niinkään sisällön vuoksi. Seuran vuoksi paikalle tulevia kävijöitä houkuttelivat erityisesti kaupunginteatteri ja Suomen käsityön museo. Myös Alvar Aalto -museon osalta nousi esiin käyntiseura (joskin Alvar Aalto -museon osalta vastaajamäärät jäivät jokseenkin vähäisiksi, eikä erityisiä johtopäätöksiä tältä osin voida tehdä).

Jyväskylä Sinfonia erottuu muista laitoksista uskollisen kausikorttiyleisönsä ansiosta. Yli neljänneksellä Sinfonian konserteissa käyneistä käyntisyö oli harrastuneisuus tai tapa käydä konserteissa. Useimmissa näissä vastauksissa oli kyse kausikortin käytöstä. Suomen käsityön museo poikkeaa muista laitoksista sattumalta paikalle tulleiden vastaajien osalta. Melkein neljännes siellä käyneistä vastaajista tuli paikalle sattumalta tai oli satunnaisella käynnillä. Tätä saattavat selittää laitoksen hyvä sijainti ja esimerkiksi vieressä sijaitseva käsityö- ja design-myymälä.

TAULUKKO 17. Vastaaajien kertoma ensisijainen syy laitospöierailulle (avovastaukset teemoiteltuna).

	Harrastu- neisuus tai tapa	Sisältö	Seura	Nautinto, virkistys tai hyöty	Ilmais- lippu tai muu mah- dollisuus	Työ kulttuuri- alalla	Sattuma tai satun- nainen käynti	Ei vastausta
Alvar Aalto- museo	5 %	27 %	20 %	7 %	7 %	7 %	12 %	15 %
Jyväskylä Sinfonia	27 %	46 %	10 %	2 %	4 %	0 %	3 %	8 %
Jyväskylän kaupungin- teatteri	5 %	51 %	16 %	2 %	7 %	2 %	5 %	12 %
Jyväskylän taidemuseo	6 %	56 %	10 %	2 %	11 %	3 %	6 %	7 %
Suomen käsityön museo	3 %	35 %	19 %	5 %	7 %	2 %	22 %	8 %
Kaikki yhteensä	8 %	48 %	14 %	3 %	8 %	2 %	8 %	9 %

Laitoskäyntiin liittyvää dynamiikkaa avasimme myös selvittämällä laitoksittain (taulukko 18) sitä, saapuivatko kävijät paikalle erityisesti laitospöynnin vuoksi vai oliko taustalla myös jokin muu syy, kuten asiointi keskustassa. Lisäksi kysyimme käynnin kestoja. Joukosta erottuvat Jyväskylä Sinfonia, jonka konsertteihin tullaan erityisesti, ja toisaalta Suomen käsityön museo, jonne vain noin kolmannes tulee erityisesti taidelaitospöyntiä varten. Muutoin kaikissa laitoksissa vietetään tyypillisesti 1–3 tuntia, mutta käsityön museo on poikkeus myös siltä osin, että kolmannes kävijöistä viettää siellä alle tunnin. Museoissa käydään hieman useammin yksin kuin konserteissa tai teatterissa.

TAULUKKO 18. Käynnin ensisijaisuus, kesto ja seura.

	Alvar Aalto -museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupunginteatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsityön museo
Saapui paikalle erityisesti kohteen takia	49 %	83 %	77 %	61 %	31 %
Käynnin kesto	1–3 tuntia (80 %)	1–3 tuntia (86 %)	1–3 tuntia (70 %)	1–3 tuntia (74 %)	1–3 tuntia (kolmannes alle tunnin)
Kenen kanssa	puolison tai perheen kanssa (39 %) tai yksin (27 %)	puolison tai perheen kanssa (55 %) tai yksin (25 %)	puolison tai perheen kanssa (41 %) tai ystä- vien/tuttavien kanssa (26 %)	Yksin (33 %), puolison tai perheen kanssa (33 %)	Yksin (35 %), puolison tai perheen kanssa (28 %)

Laitosten kävijäjoukot eivät eroa toisistaan paljon vastaajia taustamuuttujittain tarkastellen, eikä vähäisissä eroavaisuuksissa ole mitään erityisen yllättävää (taulukko 19). Jyväskylä Sinfonian konserteissa käyneet vastaajat olivat mediaani-ikäällä kuvaten vanhimpia. Heidän joukossaan oli myös eniten korkeakoulutettuja ja vähiten lapsiperheellisiä. Suomen käsityön museossa vieraili pääasiassa naisia. Käsityön museossa käyneissä oli hieman vähemmän keskustan ulkopuolelle asuvia jyväskyläläisiä kuin muilla laitoksilla. Ei-kävijöiden joukko oli mediaani-ikältään nuorempaa kuin laitoksissa käyneet vastaajat, ja heidän joukossaan oli vähiten naisia.

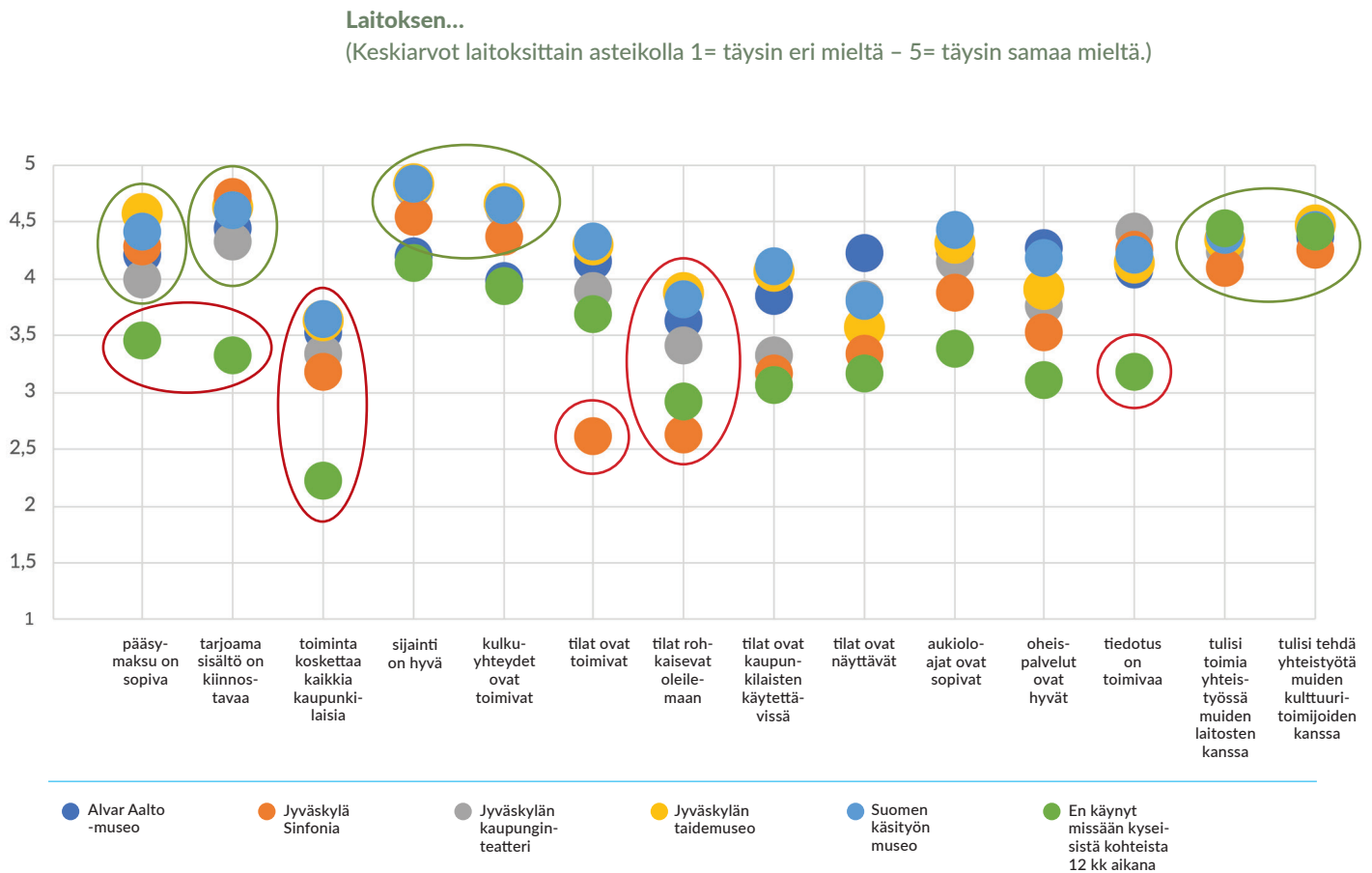
TAULUKKO 19. *Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitosten kävijäprofiilit.*

Tyypillinen kävijä	Alvar Aalto-museo	Jyväskylä Sinfonia	Jyväskylän kaupungin-teatteri	Jyväskylän taidemuseo	Suomen käsityön museo	Ei käynyt missään kyseisistä kohteista 12 kk aikana.
Ikä (mediaani)	50	65	52	49	50	40
Sukupuoli	nainen (70 %)	nainen (74 %)	nainen (82 %)	nainen (83 %)	nainen (91 %)	nainen (69 %)
Asuinalue Jyväskylässä	Kolmannes keskustasta, puolet lähiöistä	Kolmannes keskustasta, puolet lähiöistä	Kolmannes keskustasta, puolet lähiöistä	Kolmannes keskustasta, puolet lähiöistä	40 % kaupungin keskustasta, 45 % lähiöistä	28 % kaupungin keskustasta; 52 % lähiöistä
Lapsiperheitä	37 %	23 %	28 %	28 %	28 %	32 %
Koulutustaso (korkea-koulutettuja)	66 %	79 %	62 %	74 %	72 %	69 %
Tulotaso <40000/vuosi	54 %	64 %	64 %	61 %	67 %	66 %
Tulotaso <20000/vuosi	24 %	18 %	27 %	28 %	32 %	26 %
Ammattiasema	eläkeläisiä 23 %, ylempiä toimihenkilöitä 18 %	eläkeläisiä 54 %	työntekijöitä 25 %, eläkeläisiä 20 %	eläkeläisiä 20 %, työntekijöitä 20 %	työntekijöitä 24 %, ylempiä toimihenkilöitä 20 %, eläkeläisiä 15 %	työntekijöitä 31 %, alempia toimihenkilöitä 21 %, ylempiä 9 % ja eläkeläisiä 10 %

Käyntejä koskevien tietojen ja kävijöiden taustatietojen tarkastelun lisäksi saimme kyselyn avulla kokonaiskuvan siitä, miten vastaajat kokivat laitosten toiminnan ja tilat, joko laitospöytäisesti tai ei-kävijöiden osalta yleisenä vaikutelmana kaikista laitoksista.

Vastaajat näkivät useilla eri väittämällä tarkasteltuina laitosten toiminnan pääasiassa myönteisenä. Väittämät koskivat esimerkiksi laitosten tarjoamaa sisältöä, saavutettavuutta, tiloja ja oheispalveluita (Kuvio 14). Vastaajien tuli vastata viimeimmän taidelaitoskäyntinsä perusteella. Niitä, jotka eivät olleet käyneet missään kyselyssä mukana olevista laitoksista, pyydettiin vastaamaan yleisen, kaikkia laitoksia koskevan mielikuvan perusteella. Laitoksissa käyneiden vastauksista nousi esiin muutama erityisen positiivisen arvion saanut seikka: laitosten pääsymaksut nähtiin pääosin sopivina, laitosten tarjoama sisältö oli kiinnostavaa ja laitosten sijaintia pidettiin hyvänä sekä kulkuyhteyksiä toimivina.

KUVIO 14. Kävijöiden kokemus laitoksista.¹¹

Kaikkien laitosten osalta esille nousi myös seikkoja, joihin suhtautuminen poikkeaa hieman yleisestä kiittävästä linjasta. Sen paremmin kävijöiden kuin laitoksissa käymättömien vastaajien mielestä tilat eivät välttämättä rohkaise oleilemaan. Museoissa käymisen perusteella vastanneiden mielestä tilat ovat kaupunkilaisten käytettävissä paremmin kuin teatterissa ja Sinfonian konserteissa käyneiden mielestä. Tätä selittänee se, että kaupunginteatterin tilat koetaan vain esityksien ja niiden oheistoimintojen hetkellisiksi tapahtumapaikoiksi, joihin ei muina aikoina ole asiaa. Sama tilanne on myös Sinfonian konserttien osalta, mutta vielä konkreettisemmin: omia tiloja ei ole muutoin kuin hetkellisesti konsertin ajan. Museoissa taas voi vierailla koko niiden aukiolon ajan, oleilla oman rytmin mukaan, ja niissä myös järjestetään esimerkiksi erilaisia taidetyöpajoja ja vastaavia tapahtumia, joiden myötä museoissa vietetään aikaa ja niihin tutustutaan paremmin. Museoissa on myös museokaupat ja joissain museoissa kahvilatoimintaa.

¹¹ Alkuperäinen kyselyasteikko on muutettu määrälliseksi asteikoksi antamalla asteikon vaihtoehdoille arvot 1-5. Tällöin 1 on ”täysin eri mieltä” ja 5 on ”täysin samaa mieltä”.

Erityisesti laitoskävijöiden kokemuksista nousee esille tyytymättömyys Jyväskylän Sinfonian tiloihin - tai pikemmin siihen, että tilat puuttuvat kokonaan. Jyväskylä Sinfonian konsertissa käyneet vastaajat olivat huomattavasti vähemmän tyytyväisiä tilojen toimivuuteen kuin muissa laitoksissa käyneet. Jyväskylä Sinfonian konsertissa käynnin perusteella vastanneet olivat myös pääosin eri mieltä siitä, että tilat rohkaisivat oleilemaan. Tässä on nähtävissä varsin selvästi kuinka erityisen konserttialin puute vaikuttaa kävijöiden kokemukseen.

Kun tarkastellaan niitä vastaajia, jotka eivät olleet käyneet missään mainituista laitoksista viimeisen vuoden aikana, nähdään mahdollisia esteitä laitospäikäyneille. Ei-kävijät eivät olleet niin tyytyväisiä laitosten pääsymaksuihin, sisältöön tai tiedotukseen kuin laitoksissa kävijät. Erityisesti huomioitavaa on ei-kävijöiden näkökulmasta esille tuleva kokemus siitä, että toiminta ei kosketa kaikkia kaupunkilaisia. Toiminta koskettaa kaikkia kaupunkilaisia -väitteestä oltiin huomattavan paljon enemmän eri mieltä ei-kävijöiden kuin laitoksissa käyneiden joukossa. Silti myös huomattava määrä *laitoksissa käyneistä* näki, että laitoksien toiminta ei kosketa kaikkia kaupunkilaisia.

Tehdyn tarkastelun perusteella tiivistimme muutamia laitoksia ja kävijöitä kuvaavia keskeisiä huomioita.

Alvar Aalto -museo

- Jyväskyläläiset eivät vieraile museossa kovin usein.
- Kävijät vierailevat usein Jyväskylän taidemuseossa ja jonkin verran myös Suomen käsityön museossa.

Jyväskylä Sinfonia

- Orkesterilla on uskollinen mutta melko suppea vakiokävijäkuntansa, joka käyttää kuitenkin muita kaupungin taide- ja kulttuurilaitosten palveluita ahkerasti.
- Vanhimmat kävijät tarkastelluista laitoksista
- Oman konserttialin puute näkyy vastaajien tyytymättömyydessä laitoksen tiloihin.
- Sinfoniaa koskevassa rahankäytössä painottuvat pääsyliput.

Jyväskylän kaupunginteatteri

- Kaupunginteatterin asiakaskunta ei käytä muiden laitosten palveluita kovinkaan usein.
- Rahankäytössä painottuvat pääsyliput.
- Tilojen ei koeta olevan kaupunkilaisten käytössä samalla tavoin kuin museoilla.

Jyväskylän taidemuseo

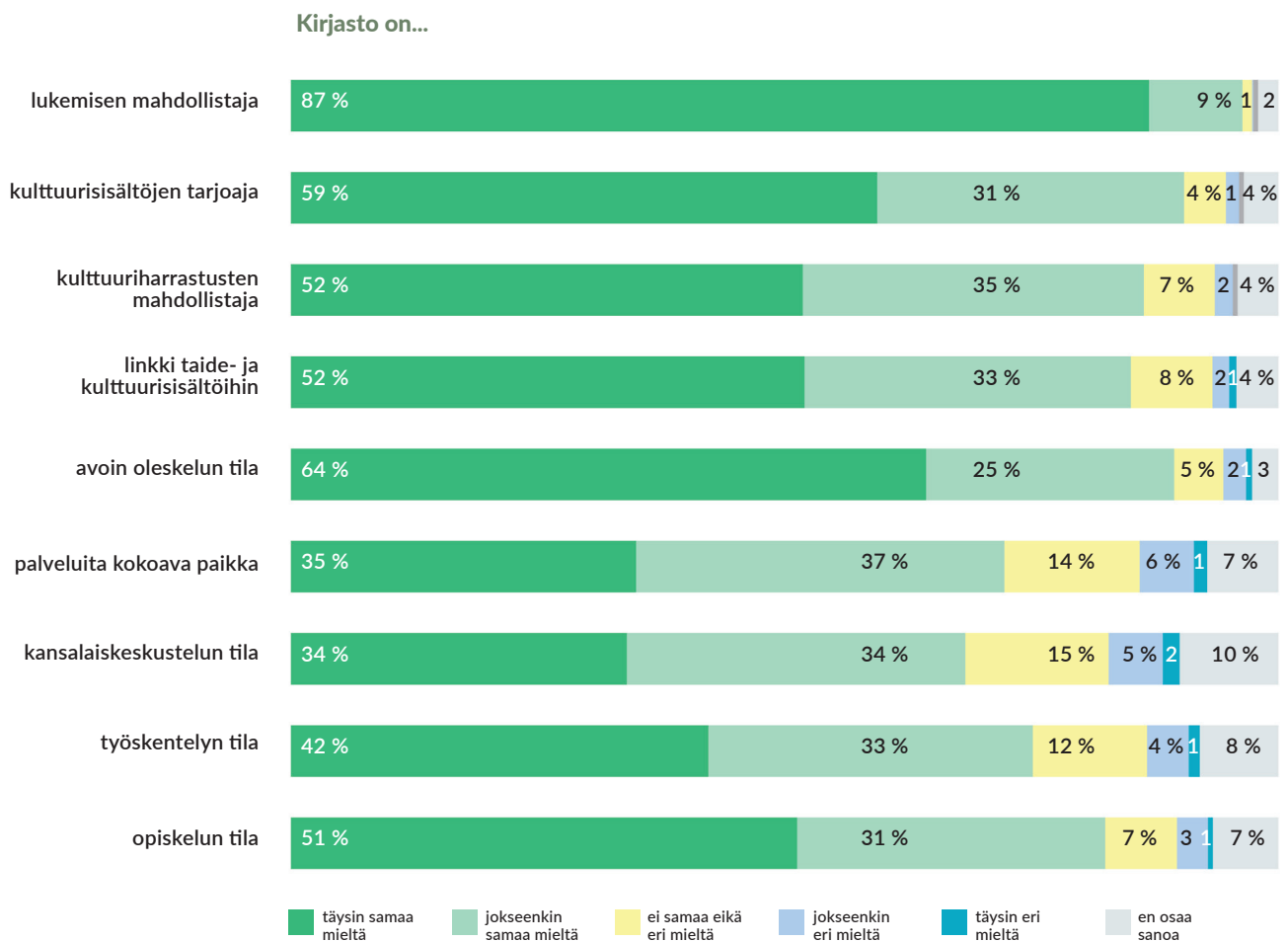
- Taidemuseossa kävijät vierailevat usein myös Suomen käsityön museossa.
- Taidemuseoon tulosityksi ilmoitettiin mukana olleista laitoksista kaikkein useimmin varsinainen kulttuurisisältö.
- Taidemuseon asiakkaissa on tasaisesti sekä usein käyviä innokkaita kävijöitä että harvemmin vierailevia.

Suomen käsityön museo

- Valtakunnallisen erikoismuseon asema näkyy melko korkeassa Jyväskylän ulkopuolelta tulevien kävijöiden osuudessa ja näiden kävijöiden käyttämässä rahasummassa.
- Sijainti keskeisen kävelykadun varrella tuo museoon myös satunnaisia käyntejä.
- Museokauppa ja asema erikoismuseona todennäköisesti nostavat museokäynnin yhteydessä käytettyä rahasummaa.

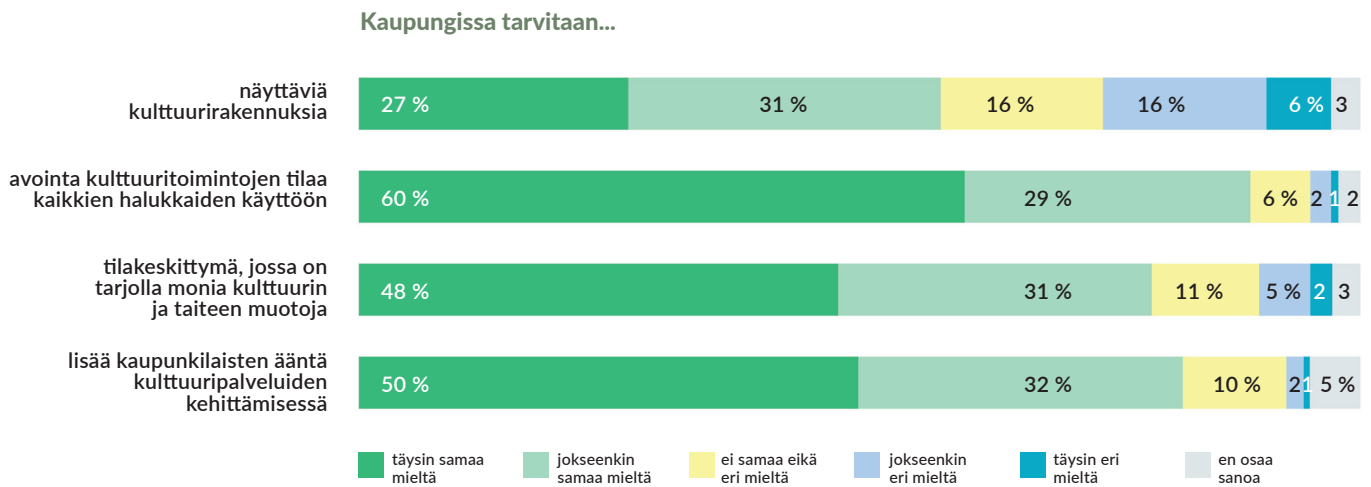
Esitimme myös muutamia kirjaston toimintaa koskevia väittämiä (kuvio 15). Niiden kautta avautuu kirjaston merkitys avoimena tilana, joka mahdollistaa kirjaston perinteisten tehtävien lisäksi myös useita muita toimintoja, tai pelkän oleilun julkisessa tilassa. Vastaaajista 85 prosenttia oli samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että kirjasto on linkki taide- ja kulttuurisisältöihin ja 89 prosenttia siitä, että kirjasto on avoin oleskelun tila.. Tämä puoltaisi ajatusta esimerkiksi siitä, että kirjaston palvelut ja niiden sijoittuminen lähelle muiden taide- ja kulttuurilaitosten palveluita saattavat tuoda asiakasvirtoja laitosten tarjoamien kulttuurisisältöjen äärelle.

KUVIO 15. Kirjastoa koskevat väittämät.

Jyväskylän sydän -hanke ja toimitilainvestoinnit suhteessa kyselyyn tuloksiin

Kyselyssä oli myös muutamia sellaisia kysymyksiä, jotka liittyivät suoraan mahdollisiin toimitilainvestointeihin ja Jyväskylän sydän -hankkeessa esillä olleisiin asioihin. Näiden kysymysten sekä niitä tukevien epäsuorasti toimitilainvestointeihin liittyvien kysymysten kautta selvitimme vastaajien suhtautumista toimitilasuunnitelmiin ja niiden konkretisoitumiseen kaupunkitilassa (kuvio 16). Yhtenä toimitilaskenaariona Jyväskylän sydän -hankkeessa on esitetty taide- ja kulttuurilaitoksen toimintojen sijoittamista yhteen isoon tilakokonaisuuteen. Erityisesti tätä skenaariota voidaan tarkastella väittämien ”kaupungissa tarvitaan näyttäviä kulttuurirakennuksia” ja ”kaupungissa tarvitaan tilakeskittymä, jossa on tarjolla monia kulttuurin ja taiteen muotoja” kautta.

KUVIO 16. *Jyväskylän sydän -hankkeeseen liittyvät väittämät.*

Vastaajien näkemys näyttävien kulttuurirakennusten tarpeellisuudesta jakaantui kaikkein eniten. Vastaajista jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä oli yhteensä 58 prosenttia. Toisaalta ei samaa eikä eri mieltä, jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä oli yhteensä 39 prosenttia vastaajista. Samaan aikaan vastaajista yhteensä 60 prosenttia oli jokseenkin tai täysin sitä mieltä, että laitosten tilat ovat jo nykymuodossaan näyttävät (joskin vain 24 prosenttia oli täysin samaa mieltä). Näyttävien rakennusten rakentaminen ei siis suurelle osalle vastaajista näyttänyt erityisen hyödyllisenä tai ensisijaisena julkisten varojen käyttönä. Toimintojen keskittäminen samoihin tiloihin oli sen sijaan hyväksytympi toimenpide vastaajien keskuudessa, sillä 79 prosenttia heistä oli tämän väittämän osalta jokseenkin tai täysin samaa mieltä.

Varsin myönteisesti suhtauduttiin väittämään, jonka mukaan kaupungissa tarvitaan avointa kulttuuritoimintojen tilaa kaikkien halukkaiden käyttöön. 89 prosenttia vastaajista oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä tämän väittämän osalta. Tässä avointen kulttuuritilojen tarve ei välttämättä kohdistu yhteen skenaarioon tai edes kyselyn aiheena olleisiin taide- ja kulttuurilaitoksiin sinänsä, vaan sen yhteydessä vastaajat ovat voineet myös ajatella eri kulttuuritiloja ympäri kaupunkia. Yhtä kaikki avointen kulttuuritilojen tarve on kyselyn vastauksissa selkeästi ilmaistu ja se tulisi ottaa huomioon myös keskusta-alueen taide- ja kulttuurilaitosten tilojen kehittämistä pohdittaessa. Tähän liittyy myös se, että kaikista vastaajista yhteensä vain hieman yli puolet, noin 56 prosenttia, oli jokseenkin tai täysin sitä mieltä, että taide- ja kulttuurilaitosten tilat ovat nykymuodossaan kaupunkilaisten käytettävissä.

Sinänsä laitosten nykyisiä tiloja piti toimivina 73 prosenttia kaikista vastaajista (jokseenkin tai täysin samaa mieltä). Jyväskylä Sinfonian konserttikäynnin perusteella kyselyyn vastanneet muodostavat kuitenkin oman ryhmänsä: heistä vain

34 prosenttia oli vähintään jokseenkin tyytyväisiä laitoksen tiloihin (vrt. useita väittämiä yhteen vetävä kuvio 14 edellä). Jyväskylästä puuttuu varsinainen konserttisali ja Sinfonian konserttitoiminta tukeutuu muun muassa kaupunginteatterin tiloihin. Muiden laitosten kävijät olivat huomattavasti tyytyväisempiä tiloihin. Esimerkiksi kaupunginteatterissa viimeksi käyneistä vastaajista 75 prosenttia oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä siitä, että laitoksen tilat ovat toimivat.

Laitosten toimitiloja, toiminnan muotoja ja kehittämistä voidaan tarkastella myös kyselyssä esitettyihin avoimiin kysymyksiin saatujen vastausten ja kehittämissuhteiden kautta. Vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, miten Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksissa käymisestä voisi tehdä houkuttelevampaa. Lisäksi kysyttiin kehittämisehdotuksia toisella hyvin samanlaisella avoimella kysymyksellä: ”Kaupungissa tarvitaan muuta kulttuuripalveluihin liittyvää, mitä:”. Vastaukset olivat hyvin moninaisia, osa hyvinkin yksityiskohtaisia ja osa yleisemmällä tasolla. Seuraavat yleiset teemat voitiin nostaa esille vastauksista.

Tilat

Yksittäinen näkyvin kehittämiskohde oli selkeästi Jyväskylä Sinfonian tarve erityiselle konserttisalille. Haluttiin saada pääosin tasokkaaksi koetulle orkesterille ajanmukaiset, edustavat ja erityisesti akustisesti toimivat esitys- ja harjoittelutilat. Konserttisalin osalta tuotiin esille kuitenkin myös näkemyksiä siitä, että sali ja mahdolliset muut tilat tulisi avata myös muiden kuin Sinfonian käyttöön. Yleisellä tasolla konserttisalin puute nähtiin joka tapauksessa jopa ”häpeällisenä”.

”Toivon, että lopultakin täällä saadaan aikaiseksi kunnan konserttitalo, jollainen löytyy monista pienemmistäkin paikkakunnista. Noloa, että se vieläkin puuttuu. Konserttitalo tulee tehdä musiikkiakustiikan ehdoilla, mutta samalla siitä voidaan tehdä monikäyttöinen, jotta se tarjoaa hyvää ja monipuolista vastinetta verorahoille.”

”Erikoisempien taideryhmien tilat puuttuu. Pienillä ei ole varaa ikiomaan mutta yhteiskäytössä olisi voimaa.”

Tilakysymys herätti ajatuksia myös muutoin kuin konserttisalin osalta. Sekä kyselyn sanamuoto että uutisointi mahdollisesta uudesta kulttuuritilojen keskittymästä mitä ilmeisimmin kirvoittivat vastaajia puhumaan myös kulttuuritilojen perustoimivuudesta. Vähintäänkin haluttiin edes turvallisia ja toimivia tiloja, mitä ilmeisimmin kommenttina esimerkiksi kaupunginteatterin välittömään korjaustarpeeseen. Vastaajista osa toi voimakkaasti esille sitä, että tiloja ei tule suunnitella erityisesti näyttävyyttä painottaen. Tilojen osalta tulisi keskittyä enemmänkin toimivuuteen ja erilaisten kulttuuritoimintojen mahdollistamiseen ja varsinaisten sisältöjen tukemiseen.

”Jos tilojen näyttävyydellä tarkoitetaan pelkkää ulkoista wau-arkkitehtuuria, se on turhaa. Jos sen sijaan satsataan toiminnallisuuteen, kiinnostavuuteen ja kekseliäisyyteen, näyttävyys on hyödyllistä ja tärkeääkin.”

Tilojen osalta tuotiin esille myös niiden avaaminen laajemmalle joukolle kaupunkilaisia sekä kulttuurin tekijöitä. Tilojen tulisi olla kaupunkilaisia houkuttelevia, ”matalan kynnyksen” tiloja. Lisäksi koettiin, että kaupungin elävä kolmannen sektorin kulttuurintekijäjoukko hyötyisi siitä, että laitosten tiloja avattaisiin myös muille kuin laitosten tuotannoille tavalla tai toisella. Elävä harrastajateatterikenttä mainittiin tästä yhtenä esimerkkinä.

Saavutettavuus ja osallistaminen

Laitosten ja niiden palveluiden saavutettavuudesta kirjoitettiin varsin paljon. Erilaisia avoimia ja pääsymaksuttomia tapahtumia ja palveluita kiiteltiin ja puhuttiin siitä, miten ne saattavat mahdollistaa kulttuurikokemukset, jotka eivät muutoin olisi mahdollisia. ”Matalan kynnyksen” tapahtumia, tempauksia ja pysyviä käytäntöjä kuitenkin haluttiin myös lisää. Ehdottipa jokunen vastaaja myös kaikkien maksujen poistamista kokonaan.

”Ilmainen sisäänpääsy houkuttelee, jos ei muuten tule lähdeytyksi.”

”Kulttuuri kuuluu kaikille, myös köyhille eläkeläisille & leskille!”

Maksuttomuuden tai kohtuullisten hintojen lisäksi puhuttiin myös muista konkreettisista asioista, kuten ilta-aukiolojen lisäämisestä. Lisäksi ehdotettiin, että esimerkiksi näyttelyiden avajaisista voisi tehdä luonteeltaan avoimempia ja laajemmalle yleisölle tarkoitettuja. Ylipäätään toiminnan tulisi suuntautua entistä enemmän ”seinien sisältä ulos” ihmisiä houkuttelemaan.

”Aukioloaikoja tulisi laajentaa. Työssäkäyvän on hankala asioida kulttuurilaitoksissa, jotka sulkevat ovensa usein jo klo 18.00 mennessä.”

”Joskus ihan se, että ulko-ovi on ”pönkätty” auki (säiden salliessa) voi olla se psykologinen kikka joka madaltaa henkisen kynnyksen astua sisään.”

Saavutettavuuteen liittyen puhuttiin myös erilaisten kohderyhmien, esimerkiksi lapsiperheiden huomioimisesta. Tällöin esille nousivat aukioloaikojen lisäksi tietyille ryhmille suunnatut sisällöt ja tapahtumat. Esimerkiksi taidemuseon ja käsityön museon osalta tällaisten sisältöjen jo olemassa olevaa tarjontaa myös kiiteltiin. Ylipäätään toivottiin osallistavaa ohjelmaa, erilaisia työpajoja jne., joissa yleisö pääsee katsomisen lisäksi myös luomaan itse jotain.

”Jyväskylä tarvitsee matalan kynnyksen kulttuuritiloja; tiloja, joihin jokainen voi tulla harrastamaan ja tekemään, esiintymään ja kokeilemaan siipiään.”

Yhteistyö ja kokeilevuus

Yhteistyö mainittiin monin tavoin. Eri taiteenlajien välistä kokeilevaa ja yllätyksellistä taidetta toivottiin lisää. Taidelaitosten välinen yhteistyö tuli esille monissa vastauksissa, mutta erityisen voimakkaasti puhuttiin laitosten sekä vapaan kentän välisestä yhteistyöstä ja siitä, miten laitosten toiminnassa voitaisiin hyödyntää vapaan taidekentän osaamista ja innostusta. Yhteistyö nousi esille myös esimerkiksi erilaisten markkinoinnin koordinoitointoimenpiteiden myötä ja siinä, miten oheispalveluita ja varsinaista kulttuurisisältöä voitaisiin yhdistää entistä paremmin. Yhteistyötä toivottiin myös paikallisten laitosten ja esimerkiksi muun Suomen kulttuurilaitosten kanssa.

”Uusia yhteistyömuotoja innovatiivisesti eri taiteenlajien välille!”

”Avointa tilaa ja toimintaa ammattilaisten ja harrastajien välillä!”

”Harkittuja riskejäkin voisi joskus koettaa ottaa. Reipasta yhteistyötä uusien tekijöiden kanssa.”

Tässä yhteydessä on hyvä muistaa, että kysyimme myös laitosten toimintaa koskevien väittämien kautta suhtautumisesta yhteistyöhön (ks. kuvio 14 edellä). Vastajat tukivat varsin yksituumaisesti sekä ajatusta laitosten yhteistyöstä toisten laitosten kanssa että ajatusta yhteistyöstä laitosten ulkopuolisten toimijoiden kanssa. Kiinnostavasti yhteistyötä toivottiin varsin paljon myös ”ei-kävijöiden” vastauksissa. Tässäkin teemassa Jyväskylän Sydän -hankkeen kehittämistoimiin sisältyy luontevasti paljon mahdollisuuksia.

Markkinointi

Monet vastaajista kokivat, etteivät olleet tietoisia kovinkaan monista sisällöistä, joita laitoksissa on ollut hiljattain esillä. Toivottiinkin aktiivisempaa ja toimivampaa tiedottamista näyttelyistä, tapahtumista ja ohjelmasta. Jotkut vastaajista toivoivat erityisiä rohkeita markkinointitempauksia, esimerkiksi yhteistyössä eri laitosten kanssa. Jotkut vastaajista toivat esille esimerkiksi jonkinlaisen paikallisten taidelaitosten yhteisen ”kulttuuripassin” kaltaista pääsylippujärjestelmää niin sanotuille kulttuurin sekakäyttäjille, joille esimerkiksi pelkkä museokortti on tarjonnaltaan liian kapea. Ylipäätään toivottiin rohkeutta ja näyttävyyttä laitosten tiedottamisessa.

”Aina vaan enemmän tiedotusta ja tuoda kadulle toimintaa lisää; toiminta näkyväksi.”

”Tiedot esityksistä samasta paikasta, yhteislippuja, ilmaispäiviä. Yllätyksellistä ohjelmaa.”

”Museokortin tapainen systeemi myös meille ’sekakäyttäjille’, esim. korttia vastaan tietty alennus sisäänkäymäksuista / lipuista kaikkiin Jyväskylän taidelaitoksiin.”

Oheispalvelut

Monet vastaajista toivat esille sen varsin yksinkertaisen toiveen, että he toivoisivat lisää ja tasokkaampia oheispalveluita ja tiloja vapaammalle ”oleilulle” taidelaitosten yhteyteen. Oheispalvelut, esimerkiksi kahvilat, voisivat olla auki myös muulloin kuin esimerkiksi esitysten yhteydessä. Tämän koettiin avaavan laitoksia kävijöille ja madaltavan ”kynnystä” vierailta taidelaitoksissa.

”Kulttuurilaitosten oheispalvelut ovat myös hyvin vaihtelevia ja toimintamallit melko perinteisiä ja vähän jähmeitäkin.”

”Taidemuseossa on tehty hienosti aula, jossa voi viipyillä. Sellaista muuallekin.”

Sisältö ja resurssit

Monet vastaajat toivat esille yleisemmän tason huolen riittävästä kulttuurin ja taiteen rahoituksesta kaupungissa. Nähtiin esimerkiksi, että varsinaiseen sisältöön ja sen taiteelliseen laatuun tulisi panostaa enemmän konkreettisesti rahalla mitaten. Näin vastaajat toivat esille huolensa siitä, että sinänsä toivottavien kehittämishankkeiden taustalla on säilytettävä vahva kulttuurin ja taiteen laadukas perustarjonta, jonka pohjalta voidaan kehittää esimerkiksi näyttäviä imagokärkiä, markkinointikampanjoita jne.

”Laadukas perustyö ammattilaisten tarjoamana toimii. Resursseja heille.

Tietty nimijuttuja pitää olla ja niihinkin rahoitus. Perustyö pitkässä juoksussa palkitsee parhaiten.”

JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Tutkimushankkeen tavoitteena oli tuottaa tietoa Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitosten toimintojen ja toimitilojen kehittämisen taustaksi. Kysyimme ensinnäkin, millaisia aluetaloudellisia vaikutuksia Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksilla on. Selvitimme tätä erityisesti taidelaitoskävijöiden kulutuksen kautta. Toiseksi kysyimme, kuinka Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksien toiminta tukee kaupunkikehitystä ja kaupunkilaisten hyvinvointia. Kyselyn perusteella Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitosten vaikutukset aluetalouteen ja merkitykset kaupungille tulevat esille monin tavoin, mutta myös kehittämiskohteita löytyy.

Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitosten aluetaloudellinen vaikutus on merkittävä. Laitoskäyntien yhteydessä käytetään rahaa vuositasolla yhteensä noin **8,4 miljoonaa euroa**. Pelkästään Jyväskylän ulkopuolelta tulevien kävijöiden kulutus on yhteensä noin **4,2 miljoonaa euroa**. Kun otetaan huomioon myös laitosten ostomenojen kohdistumista aluetalouteen ja lasketaan näille sekä laitoksissa tapahtuvalle kulutukselle kerroinvaikutuksia panos-tuotos-analyysin avulla, Jyväskylän taidelaitosten aluetaloudellinen vaikutus tuotantovaikutuksilla mitattuna on kokonaisuudessaan vähintään **14,9 miljoonaa euroa**. Laitosten vaikutus alueen työllisyyteen on yhteensä noin **149 henkilötyövuotta**. Laitosten merkitys ei kuitenkaan typisty taloutta koskeviin lukuihin.

Taide- ja kulttuurilaitoksien vaikutus kaupungin imagoon ja kaupunki-identiteettiin on vastaajien kokemusten perusteella hyvin myönteinen. Jyväskyläläiset vastaajat olivat pääosin samaa tai täysin samaa mieltä siitä, että laitokset tekevät kaupungista viihtyisän (90 %), houkuttelevan (85 %), tunnetun (76 %), kulttuuri-kaupungin (85 %) sekä elävän ja monimuotoisen (83 %). Jyväskylän ulkopuolella asuvien vastaajien näkemys Jyväskylän ulkoisesta imagosta on varsin samanlainen, kenties johtuen siitä, että näistä vastaajista suurin osa asui Keski-Suomessa. Emme siis päässeet tässä tutkimuksessa tarkastelemaan kaupungin imagoa Keski-Suomen ulkopuolelta johtuen liian vähäisestä muualla asuvien vastaajien määrästä.

Kyselyn perusteella on havaittavissa merkittäviä taidelaitoskävijöiden kokemuksia hyvinvointivaikutuksia. Sekä laitoksissa käyneet että sellaiset vastaajat, jotka eivät olleet käyneet taidelaitoksissa viimeisen vuoden aikana olivat sitä mieltä, että käynti taidelaitoksessa edistää omaa hyvinvointia. Kaikista vastaajista peräti 95 prosenttia ajatteli näin, ja mielenkiintoisesti myös ei-kävijöistä noin 77 prosenttia. Muutoinkin valtaosa vastaajista tunnisti taidelaitoksissa käymisen positiivisen vaikutuksen esimerkiksi sosiaalisten suhteiden edistämiseen ja sivistymiseen.

Kyselyn tulokset osoittavat selkeän kehittämiskohteen laitosten toiminnassa liittyen osallisuuteen. Hyvinvointi kytkeytyy osallisuuden kokemukseen: kokemus siitä, että voi vaikuttaa itseään koskeviin asioihin on olennaista yksilön hyvinvoinnin rakentumiselle ja ylläpitämiselle. Noin 60 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä

siitä, että laitokset tekevät Jyväskylästä asukkaita osallistavan. Tulos on sinänsä positiivinen, kokeehan suurin osa vastaajista laitosten onnistuneen tässä suhteessa. Silti noin 40 prosenttia vastaajista oli eri mieltä väittämän kanssa tai ei osannut vastata siihen. Ne vastaajat, jotka eivät olleet käyneet laitoksissa viimeisen vuoden aikana, suhtautuivat kyseiseen väittämään vielä kriittisemmin. Heistä vain 24 prosenttia oli sitä mieltä, että laitokset tekevät Jyväskylästä asukkaita osallistavan. Samalla tavoin melko kriittisiä oltiin sen suhteen, koskettaako laitosten toiminta kaikkia kaupunkilaisia: vastaajista 59 prosenttia oli samaa mieltä, mutta ei-kävijöistä vain 29 prosenttia koki laitosten toiminnan koskettavan kaikkia kaupunkilaisia. **Laitosten toiminnan ulkopuolelle koetaan siten jäävän merkittävän osuuden kaupunkilaisista.**

Hyvinvoinnin ja osallisuuden teemat ovat merkittäviä sinänsä. Ne kytkeytyvät kuitenkin myös kaupungin yleiseen imagoon ja viihtyisyyteen. Samalla niillä on merkitystä taide- ja kulttuurilaitosten toiminnan ja toimitilojen kehittämisprosesseissa. **On aiheellista kysyä, miten taidelaitosten toiminnan uudistamisessa ja investoinneissa pystytään huomioimaan osallisuus ainakin kahdella tavalla: entistä laajempaa kulttuurin tuottajien osallistumisena taidelaitosinstituutioiden toimintaan sekä kulttuuripalveluiden käyttäjien ja kaupunkilaisten näkemysten parempaan huomioon ottamisena, kun kehitetään laitosten toimintamuotoja.**

Ensimmäisellä tavalla ymmärrettynä osallisuus ja osallistuminen tarkoittavat sitä, että kaupungissa toimivat kulttuurialan vapaan kentän toimijat ja erilaiset kulttuuriset ”ruohonjuuritason” toimijat voidaan ottaa mielekkäällä tavalla huomioon laitosten toiminnassa, esimerkiksi avaamalla laitosten tiloja ja mahdollisesti myös toimintaprosesseja laajemmalle joukolle taiteen tekijöitä. Toisella tavalla ymmärrettynä osallisuuden ja osallistumisen kehittäminen tarkoittaa esimerkiksi sitä, että kaupunkilaiset pääsevät lähemmäksi laitosten toimintaa aivan käytännössä: laitosten tiloissa voisi helpommin viettää aikaa ja laitosten toimintaan pääsisi vaikuttamaan. Laitosten ovet olisivat siis aivan konkreettisestikin enemmän auki kaduille.

Taide- ja kulttuurilaitoksilla on tärkeä merkitys keskustan vetovoiman ylläpitäjinä. Tämä tuli esille esimerkiksi niin, että keskustan ulkopuolelta taidelaitoskäynneille tulevat jyväskyläläiset kuluttavat käyntien yhteydessä yhteensä noin 3,1 miljoonaa euroa vuoden aikana ja viettävät keskustassa taidelaitoskäynnin yhteydessä 1-3 tuntia. Taidelaitokset siis houkuttelevat ihmisiä keskustaan ja saavat heidät käyttämään siellä rahaa ja aikaa. Keskustan vetovoimaisuus näyttäytyy helposti pelkkänä talouteen liittyvänä kysymyksenä, mutta elävä ja monipuolinen kaupunkiympäristö erilaisine toimintoineen ja palveluineen on merkityksellistä myös asukkaiden hyvinvoinnin sekä laajemmin kaupungin kokonaiskehityksen kannalta. **Taidelaitosten toimintamuotojen ja tilojen kehittäminen kaupunkitilaan ja kaupunkilaisille avautuviksi voi olla tässäkin yhteydessä tarkastellen yksi keskeinen positiivinen muutos, joka lisää taloudellista toimeliaisuutta sekä keskustan vetovoimaa ja viihtyisyyttä.**

Laitosten vaikutusten selvittämisen lisäksi tutkimme taide- ja kulttuurilaitosten ominaisuuksia ja laitosten yleisöjen yhteyksiä ja samankaltaisuuksia esimerkiksi käyntikertojen avulla. Alvar Aalto -museo näyttäytyy kohteena, jossa paikalliset käyvät suhteellisen harvoin, mutta joka on kuitenkin merkittävä kaupungin imagon kannalta. Jyväskylä Sinfonia on suhteellisen rajatun, korkeasti koulutetun ja uskollisen kävijäkunnan kohde, jonka kävijät kuitenkin käyttävät ahkerasti myös muita kulttuuripalveluita. Jyväskylän kaupunginteatteri houkuttelee paljon yleisöä, mutta siellä kävijät eivät välttämättä käy kovin paljon muissa kaupungin taidelaitoksissa. Jyväskylän taidemuseo houkuttelee sekä usein että satunnaisesti käyviä vierailijoita ja sen tarjoama sisältö näyttäytyy houkuttelevana ja laadukkaana. Suomen käsityön museo profiloituu kahdella tavalla: yhtäältä sillä on merkitys muualta kävijöitä houkuttelevana valtakunnallisena erikoismuseona ja toisaalta se houkuttelee keskeisen sijaintinsa ansiosta myös sattumalta paikalle saapuneita kävijöitä. Käsityön museon ja taidemuseon kävijät käyvät usein molemmissa laitoksissa.

Erityisenä seikkana kyselyvastauksissa nousee tietysti esille Jyväskylä Sinfonian toimitilakysymys. Tilakysymys on Sinfonian kannalta sikäli akuutti, että olemassa olevien tilojen koetaan orkesterin piirissä rajoittavan toiminnan kehittämistä. Muun muassa yleisötyön kehittäminen koetaan vaikeaksi nykytilanteessa. Vertailukohtaa kuulumääriin voidaan hakea hieman Jyväskylää pienemmästä Lahdesta, jossa kaupunginorkesterilla oli vuonna 2017 yhteensä 49 033 kuulijaa. Samana vuonna Jyväskylässä liki täysille saleille soittavalla Jyväskylä Sinfonialla oli hieman alle 27 000 kuulijaa. Varsinaisia sinfoniakonsertteja Lahdessa oli 23 kappaletta ja niissä 16 103 kuulijaa. Jyväskylässä sinfoniakonsertteja oli 20 ja niissä 12 360 kuulijaa. (SUOSIO 2017.)

Tutkimus rajautui alun perin vain mainittuihin viiteen taidelaitokseen Jyväskylässä. Myös muilla laitoksilla ja ylipäättään muulla kulttuuritoiminnalla on kuitenkin merkittäviä rooleja kaupungin kulttuuritoimintojen joukossa. Esimerkiksi pian uudelleen avautuvan Keski-Suomen museon merkitys kaupungin taide- ja kulttuurilaitosten kokonaisuudelle on huomattava, vaikka se ei tässä tutkimuksessa pääosin ollutkaan mukana. Lisäksi laitosten mahdollisia yhteisiä toimitiloja pohdittaessa merkittävää on kirjaston asema eräänlaisena kulttuuripalveluiden ”sisäänheittotuotteena”. Siellä käy paljon sellaisia kaupunkilaisia, joita taidelaitosten tarjonta ei välttämättä tällä hetkellä tavoita. Samalla kirjaston, ja erityisesti keskustassa sijaitsevan pääkirjaston, kävijävirrät ovat huomattavia, ja niiden mahdollinen kanavoiminen myös muiden keskustassa sijaitsevien laitosten tarjoamien sisältöjen äärelle voisi laajentaa laitosten kävijäkuntaa.

Tutkimuksessa tuli esille myös varsinaisen taide- ja kulttuurilaitoskentän ulkopuolinen monimuotoinen alakulttuurien ja kulttuurisisältöjä harrastukseen tuottavien toimijoiden kokonaisuus kaupungissa. Varsinaisten laitosten lisäksi vastaajat ilmoittivat käyvänsä esimerkiksi harrastajateattereissa, gallerioissa ja lukuisissa muissa kulttuurikohteissa. Kehittämishdotuksia ja kokemuksia keränneiden

avoimien kysymysten vastauksissa korostettiin muun muassa vapaan kulttuurikentän tuottamien sisältöjen rohkeutta ja kokeilevuutta. Tätä taustaa vasten **on tärkeää, että taidelaitosten toimintamuotoja ja tiloja suunniteltaessa mahdollistetaan erilaisten vapaiden kulttuurisisältöjä tuottavien ryhmien toiminta entistä avoimemmilla kulttuuritiloilla, ja ylipäätään harrastajien ja alakulttuurien integroituminen ainakin jossain määrin laitosten toimintaan.**

Kuten tässä tutkimuksessa olemme osoittaneet, taide- ja kulttuurilaitosten vaikutukset ja merkitys kaupungin kehitykselle ovat huomattavia. Olemme nostaneet esille laitostävijöiden kulutusta, taide- ja kulttuurilaitosten yhteyttä kaupungin imagon rakentumiseen ja kaupunkilaisten kokemuksiin hyvinvointivaikutuksiin. Samalla esille on tullut taide- ja kulttuurilaitosten asema keskeisinä mutta vain yhdenlaisina toimijoina kaupungin kulttuuritoimintojen joukossa. Merkittävä osa kaupungin kulttuurielämästä tapahtuu ja sisällöistä tuotetaan muualla kuin laitosten piirissä. Laitoksilla voidaan muodostaa kaupunkikehityksen kannalta merkittävä imagollinen julkisivu, ja ne ovat taiteellisen toiminnan merkittäviä kiintopisteitä. Laajemmin ajatellen laitosten toiminnan ja toimitilojen kehittämisessä on kuitenkin kysymys myös yhteisen kaupunkitilan luomisesta. Laitosten toiminnan ja toimitilojen avaaminen kaupunkilaisten ja vapaan kulttuurikentän käyttöön voi tarkoittaa sitä, että kaupunkilaisten osallisuuden kokemus lisääntyy samalla kun uudet yllättävät taidesisällöt pääsevät julki. Kaikessa tässä kehityksessä tulisi kuitenkin säilyttää taidelaitosten ja niiden tuottamien kulttuurisisältöjen omaleimaisuus.

Jatkotutkimuksen tehtäväksi jää täsmällisemmin selvittää, millaiset kaupunkikeskustan muut toimijat ja palvelut parhaiten tukisivat laitosten toimintojen kehittämistä, miten laitokset kykenevät kehittämään toimintojansa suhteessa hyvinvointiin, tai miten yhteistyötä laitosten ulkopuolisten taide- ja kulttuuritahojen kanssa voitaisiin syventää.

LÄHTEET

- Amos Rex (2019). Meistä/Arkkitehtuuri. <https://amosrex.fi/meista/amos-rexin-arkkitehtuuri/> Luettu 22.10.2019.
- Allen, D., Yap, G. & Shareef, R. (2009). Modelling interstate tourism demand in Australia: A cointegration approach. *Mathematics and Computers in Simulation* 79, 2733–2740.
- Alvar Aalto -säätio (2019). Tietoa. <https://www.alvaraalto.fi/tietoa/> Luettu 3.10.2019.
- Ansell, C. & Alison, G. (2007). Collaborative Governance in theory and practice. *Journal of Public Administration and Research in Theory* 18, 543–571.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners* 35:4, 216–224.
- Athanasopoulos, G., Deng, M., Li, G. & Song, H. (2014). Modelling substitution between domestic and outbound tourism in Australia: A system-of-equations approach. *Tourism Management* 45, 159–170.
- Athanasopoulos, G. & Hyndman, R.J. (2008). Modelling and forecasting Australian domestic tourism. *Tourism Management* 29, 19–31.
- Bailey, C., Miles, S. & Stark, P. (2004). Culture-led urban regeneration and the revitalization of identities in Newcastle, Gateshead and the North East of England. *International Journal of Cultural Policy* 10:1, 47–65.
- Baioni, M. (2017). Framing the cooperative city: Public policies in support of civic initiatives. Teoksessa Daniela P. & L. Polyák (toim.): *Funding the cooperative city community finance and the economy of civic spaces*. Cooperative City Books, Wien.
- Belfiore, E. (2012). 'Defensive instrumentalism' and the legacy of New Labour's cultural policies. *Cultural Trends* 21:2, 103–111.
- Blessi, G. T., Grossi, E., Sacco, P. L. & Pieretti, G. (2016). The contribution of cultural participation to urban well-being: A comparative study in Bolzano/Bozen and Syracuse, Italy. *Cities* 50, 216–226.
- Blessi G.T., Tremblay, D-G., Sandri, M. & Pilati, T. (2012). New trajectories in urban regeneration processes. Cultural capital as source of human and social capital accumulation: Evidence from the case of Tohu in Montreal. *Cities* 29, 397–407.
- Boschma, R.A. (2009). Creative class and regional growth: Empirical evidence from seven European countries. *Economic Geography* 85:4, 391–423.

- Bourdieu, P. (1984). *Distinction. A social critique of the judgement of taste*. Harvard University Press, Cambridge.
- Carnwath, J.D. & Brown, A.S. (2014). *Understanding the value and impacts of cultural experiences: A literature review*. Arts Council England.
- Cohendet, P., Grandadam, D. & Simon, L. (2011). Rethinking urban creativity: Lessons from Barcelona and Montreal. *City, Culture and Society* 2, 151–158.
- Crossick, G. & Kaszynska, P. (2016). *Understanding the value of arts & culture: The AHRC Cultural Value Project*. Arts and Humanities Research Council. <https://ahrc.ukri.org/documents/publications/cultural-value-project-final-report/> Luettu 5.11.2019.
- Crouch, G.I. & Ritchie, J.R.B. (1999). Tourism, competitiveness, and societal prosperity. *Journal of Business Research* 44, 137–152.
- Davidson, S. (1998). Spinning the wheel of participation. *Planning* April 1998, 14–15.
- Dodge, R., Daly, A., Huyton, J., & Sanders, L. (2012). The challenge of defining wellbeing. *International Journal of Wellbeing* 2:3, 222–235.
- Dooris, M. & Heritage, Z. (2011). Healthy cities: Facilitating the active participation and empowerment of local People. *Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine* 90:1, 574–591.
- Dwyer, L., Forsyth, P. & Spurr, R. (2006). Assessing the economic impacts of events. A computable general equilibrium approach. *Journal of Travel Research* 45, 59–66.
- Elävät kaupunkikeskustat (2019). *Elinvoima Suomen kaupunkikeskustoissa 2019*. Tietojärjestelmäpalvelu Salokorpi Oy, Elävät kaupunkikeskustat ry. <http://allincityapp.com/wp-content/uploads/2019/05/Suomen-kaupunkikeskustojen-elinvoima-2019-laskennantulokset-3.pdf> Luettu 23.7.2019.
- Evans, G. (2009). Creative cities, creative spaces and urban policy. *Urban Studies* 46:5–6, 1003–1040.
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class and how it's transforming work, community and leisure life*. Basic Books, New York.
- Frey, B.S. (2003). *Arts & economics: Analysis and cultural policy. 2nd Edition*. Springer-Verlag, Berliini.
- Grandadam, D., Cohendet P. & Simon, L. (2012). Places, spaces and the dynamics of creativity: The video game industry in Montreal. *Regional Studies* iFirst Article.

- Grodach, K. & Loukaitou-Sideris, A. (2007). Cultural development strategies and urban revitalization: A survey of U.S. cities. *International Journal of Cultural Policy* 13:4, 349–370.
- Halonen, T. (2016). *Maineella menestykseen: Mainetyö kaupunkiseudun kehittämisen välineenä*. Akateeminen väitöskirja. Lapin yliopisto. Acta Universitatis Lapponiensis 327.
- Hanell, T. (2018). *Regional Quality of Life in the EU: Comprehending the European space beyond GDP through the capability approach*. Aalto University publication series. Doctoral Dissertations 190/2018.
- Heilbrun, J. & Gray, C.M. (2001). *The economics of art and culture. Second edition*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Heiskanen, I. (1994). Kulttuuripolitiikan pitkät linjat: Kansallisen kulttuurin prototyypistä hyvinvointivalttiollisen kulttuuripolitiikan kautta kohti uutta – kenties monikansallista kulttuuria. *Hyvinvointikatsaus, tilastollinen aikakauslehti* 1994:2, 6–9.
- Helsingin kaupunki (2016). *Guggenheim Helsinki: Arvio hankkeen taloudellisista vaikutuksista*. https://www.hel.fi/static/helsinki/press/Guggenheim-raportti_2016.pdf Luettu 24.10.2019.
- Herranen, K. & Karttunen, S. (2016). *Festivaalien ja tapahtumien edistäminen valtion kulttuuripolitiikassa: Katsaus tietopohjaan, valtionavustuksiin ja vaikuttavuuteen*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisuja 35.
- Ilmonen, K., Kaipainen, J., & Tohmo, T. (1995). *Kunta ja musiikkijuhlat*. Kunnallisanalangan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 6. Gummerus, Jyväskylä.
- Jakonen, O. (2016). *Kulttuuri puntarissa. Kulttuuripolitiikan vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi Cuporessa*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen työpapereita 2.
- JAMK (2019). JAMK lukuina. <https://www.jamk.fi/fi/Tietoa-JAMKista/Tutustu-JAMKiin/> Luettu 23.7.2019.
- Jeannotte, M. S. (2017). *The social effects of culture: A literature review*. Centre on Governance, University of Ottawa.
- Jyväskylä Sinfonia (2019). Konsertit/konserttipaikat. <https://www.jyvaskylasinfonia.fi/jyvaskyla-sinfonia/konsertit/konserttipaikat> Luettu 3.10.2019.
- Jyväskylän kaupunki (2019a). Tilastotietoa Jyväskylästä. <https://www.jyvaskyla.fi/jyvaskyla/tilastot> Luettu 22.7.2019.

- Jyväskylän kaupunki (2019b). Jyväskylä on muuttokohteena kolmanneksi mieluisin ja kokonaisu mielikuvissa neljäs. https://www.jyvaskyla.fi/uutinen/2018-03-26_jyvaskyla-muuttokohteena-kolmanneksi-mieluisin-ja-kokonaisu-mielikuvassa-neljas Luettu 23.7.2019.
- Jyväskylän kaupungin hyvinvointisuunnitelma 2017–2020.* (2017). Hyväksytty kaupunginvaltuustossa 11.12.2017. <https://www.jyvaskyla.fi/jyvaskyla-tieto/julkaisut-ja-raportit/hyvinvointikertomus/hyvinvointisuunnitelma> Luettu 9.10.2019.
- Jyväskylän kaupungin hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi ja mittarit -listaus.* (2017) https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/hyvinvointisuunnitelma_luonnos20171009.pdf Luettu 9.10.2019.
- Jyväskylän kaupungin keskustavisio 2030* (2018). Käsitelty kaupunginhallituksen kokouksessa 16.4.2018. https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/jyvaskylan-kaupunki-keskustavisio_hyvakskyty.pdf Luettu 24.10.2019.
- Jyväskylän kaupungin museopalvelut (2012). *Jyväskylän kaupungin museopalveluiden pedagoginen strategia vuoteen 2016.* <https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/pedagoginenstrategia.pdf> Luettu 3.10.2019.
- Jyväskylän kaupungin osallisuusohjelma* (2015). Hyväksytty kaupunginvaltuustossa 28.9.2015. https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/78306_jyvaskylan_osallisuusohjelma_hyvakskyty_20150928.pdf Luettu 9.10.2019.
- Jyväskylän kaupungin yhdenvertaisuussuunnitelma 2017-2020.* (2016). https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/89085_jyvaskyla_yhdenvertaisuussuunnitelma_2017.pdf Luettu 9.10.2019.
- Jyväskylän kaupunginteatteri (2019). Teatteri. <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunginteatteri/teatteri> Luettu 3.10.2019.
- Jyväskylän kulttuurisuunnitelma* (2017). Hyväksytty Jyväskylän kaupungin kulttuuri- ja liikuntalautakunnassa 29.11.2017.
- Jyväskylän sydän (2019a). *Kulttuuri-investointien ja kaupunkikeskustan yhteiskehittämisen projekti.* <https://www.jyvaskyla.fi/elinkeino-ja-tyollisyys/kaupunkikehitysalustat/jyvaskylan-sydän-kulttuuri-investointien-ja> Luettu 7.2.2019.
- Jyväskylän sydän (2019b). Projektin väliraportti 1. Business Jyväskylä, Jyväskylän kaupunki.
- Jyväskylän taidemuseo (2018). *Toimintakertomus.* https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/toimintakertomus_2018.pdf Luettu 24.10.2019.

- Jyväskylän taidemuseo (2019). Tule taidemuseoon. <https://www.jyvaskyla.fi/taidemuseo/tule-meille> Luettu 4.10.2019.
- Jyväskylän yliopisto (2019). JYU lukuina. <https://www.jyu.fi/tilastot/fi/jy-lukuina> Luettu 23.7.2019.
- Kainulainen, K. (2005). *Kunta ja kulttuurin talous: Tulkintoja kulttuuripääoman ja festivaalien aluetaloudellisista merkityksistä*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 475. Tampere University Press, Tampere.
- Kangas, A. (1999). Kulttuuripolitiikan uudet vaatteet. Teoksessa A. Kangas & J. Virkki (toim.): *Kulttuuripolitiikan uudet vaatteet*. SoPhi, Jyväskylä.
- Kangas, A., Sokka, S., Itkonen, H. & Jakonen, O. (2018). *Aktiiviset osallistujat: Kuntalaiset kulttuuri- ja liikuntapalvelujen käyttäjinä*. Cuporen verkkojulkaisuja 46. Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.
- Kaupunkistrategia (2017). *Jyväskylän kaupunkistrategia vuosille 2017–2021*. <https://www.jyvaskyla.fi/kaupunkistrategia> Luettu 6.2.2019.
- Keski-Suomen museo (2019). Kansainvälisen mittaluokan Alvar Aalto -museokeskushanke etenee Jyväskylässä. https://www.jyvaskyla.fi/uutinen/2019-06-18_kansainvalisen-mittaluokan-alvar-aalto-museokeskushanke-etenee-jyvaskylassa Luettu 3.10.2019.
- Kirjastot (2019). Suomen yleisten kirjastojen tilastot. <https://tilastot.kirjastot.fi/index.php?lang=fi> Luettu 4.10.2019.
- Kong, L. (2009). Making sustainable creative/cultural space in Shanghai and Singapore. *The Geographical Review* 91:1, 1-22.
- Konttinen, J. P. (2005). *Matkailun satelliittitilinpito ja aluetaloudelliset vaikutukset*. KTM rahoitetut tutkimukset. Kauppa- Ja teollisuusministeriö, Edita Publishing Oy, Helsinki.
- Koponen, A. & Lehtonen, A. (2012). *Turku 2011 -bankkeen pitkän aikavälin taloudelliset vaikutukset: Yhteenvedo haastatteluista ja johtopäätöksistä*. Turun yliopisto, Turun kauppakorkeakoulu. http://www.turku2011.fi/sites/default/files/liitteet/turku_2011_pitkan_aikavalin_taloudelliset_vaikutukset_koponen_lehtonen_20120515ak_0.pdf Luettu 23.10.2015.
- Kuntalaki (2015/410). Finlex.
- Kuntaliitto (2017). *Kuntaliiton ARTTU2-tutkimusohjelman Kuntalaistutkimus 2017*. <https://www.kuntaliitto.fi/kuntalaistutkimus> Luettu 17.10.2019.
- Laakso, S., & Kilpeläinen, P. (2008). *Eurovision Song Contest Helsinki 2007. Laulukilpailut yleisön, yritysten ja yhteistyökumppanien näkökulmasta*. Tutkimuskatsauksia 4/2008. Helsingin kaupungin tietokeskus.

- Lahtinen, E., Jakonen, O. & Sokka, S. (2017). *Yhdenvertaisuus ja saavutettavuus kulttuuripolitiikassa*. Cuporen tietokortteja 3.
- Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (2019/166). Finlex.
- Laki yleisistä kirjastoista (2016/1492). Finlex.
- Landry, C. (2000). *The creative city. A toolkit for urban innovators*. Earthscan, Lontoo.
- Lash, S. & Urry, J. (1994). *Economies of signs and space*. Sage Publications, Lontoo.
- Leslie, D. & Brail, S. (2011). The productive role of 'quality of place': A case study of fashion designers in Toronto. *Environment and Planning A* 43, 2900–2917.
- Luonila, M., & Johansson, T. (2016). Reasons for Networking in Institutionalized Music Productions: Case Studies of an Opera House and a Music Festival. *International Journal of Arts Management*, 18(3), 50–66.
- Mato, D. (2009). All industries are cultural: A critique of the idea of 'cultural industries' and new possibilities for research. *Cultural Studies* 23:1, 70–87.
- MDI (2019). *10 kaupunkiseudun väestöennuste. Kooste kymmenen kaupunkiseudun väestöennusteesta vuosina 2018–2040*. https://www.mdi.fi/content/uploads/2019/02/10-kaupunkiseudun_vaestoennuste_kooste.pdf Luettu 23.10.2019.
- Meidän keskusta (2017). *Keskustan kaupunkirakenteen strateginen suunnitelma*. Jyväskylän keskustan kehittämishanke, Jyväskylän kaupunki. Laadittu 27.2.2017, hyväksytty kaupunkirakennelautakunnassa 21.3.2017. https://www.jyvaskyla.fi/sites/default/files/atoms/files/jkl_kestustan_kaupunkirakenteen_strateginen_suunnitelma.pdf Luettu 24.10.2019.
- Mooney, G. (2004). Cultural policy as urban transformation? Critical reflections on Glasgow, European city of culture 1990. *Local Economy* 19:4, 327–340.
- Museolaki (2019/314). Finlex.
- Museotilasto (2019). Tilastohaku. <https://www.museotilasto.fi/> Luettu 3.10.2019.
- Novy, J. & Colomb, C. (2012). Struggling for the right to the (creative) city in Berlin and Hamburg: New urban social movements, new 'spaces of hope'? *International Journal of Urban and Regional Research* 37:5, 1816–1838.
- Nummelin, S. (2011). *Kulttuurin hyvinvointivaikutukset. Onnea, elämyksiä, terveyttä*. Turun kaupunki, Kaupunkitutkimus- ja tietoyksikkö. Tutkimuskatsauksia 1/2011.
- Oikarinen, E. (2012). Turun kulttuuripääkaupunkihankkeen taloudellisten vaikutusten jälkiarviointi. Päätulokset. Turun kauppakorkeakoulu, Turun yliopisto. http://www.turku2011.fi/sites/default/files/liitteet/esitys_oikarinen_turku2011_1.pdf Luettu 23.10.2015.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). *Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20. <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79811>
Luettu 24.10.2019.
- Orkesteri- ja teatterilaki (1992/730). Finlex.
- Partanen, E., Ahomäki, M., & Laukkanen, J. (2018). *Kävijätutkimus 2018: Kävijät*. Innolink Oy, Suomen Sinfoniaorkesterit ry.
- Pasanen, K., Taskinen, H. & Mikkonen, J. (2009). Impacts of cultural events in Eastern Finland: Development of a Finnish event evaluation tool. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 9:2–3, 112–129.
- Patti, T. & Polyák, L. (2017). Preface: Funding the Cooperative City: Community Finance and the Economy of Civic Spaces. Teoksessa Patti, T. & Polyák, L. (toim.), *Funding the Cooperative City Community Finance and the Economy of Civic Spaces*. Cooperative City Books, Vienna.
- Piekkola, H., Suojanen, O. & Vainio, A. (2013). *Museoiden taloudellinen vaikuttavuus*. Vaasan yliopisto. Levón-instituutti.
- Pratt, A. C. (2005). Cultural industries and public policy: An oxymoron? *International Journal of Cultural Policy* 11:1, 31–44.
- Pratt, A. C. (2010). Creative Cities: Tensions within and between social, cultural and economic development. A critical reading of the UK experience. *City, Culture and Society* 1, 13–20.
- Renko, V. & Ruusuvirta, M. (2018). *Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa IV. Kulttuuritoiminnan kustannukset 24 kaupungissa vuonna 2016*. Suomen kuntaliitto.
- Ruokolainen, O. (2017). *Suunniteltu luovuus: Kulttuuritoiminnot ja strateginen aluekehittäminen*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Acta Universitatis Tamperensis 2245.
- Ruokolainen, O., Suutari, T., Kolehmainen, J., Kujala, S. & Törmä, H. (2016). Pitävä ote kulttuuritoimintojen aluetaloudellisista vaikutuksista ja merkityksistä? Tapauksena Seinäjoen rytmimusiikkiklusteri. *Alue ja ympäristö* 45:1, 95–110.
- Ruusuvirta, M., Saukkonen, P. & Karttunen, S. (2013). *Tuumasta toimeen. Välineitä kuntien kulttuuripolitiikan seurantaan ja arviointiin*. Cupore. Kuntaliiton verkkajulkaisu.
- Saukkonen, P. (2014). *Vankka linnake, joustava sopeutuja vai seisova vesi? Suomalaisen kulttuuripolitiikan viimeaikainen kehitys*. Cuporen verkkajulkaisu 23.

- Scott, A. J. (1997). The cultural economy of cities. *International Journal of Urban & Regional Research* 21:2, 323–339.
- Suomen perustuslaki (1999/731). Finlex.
- Sokka, S., & Kangas, A., Itkonen, H., Matilainen, P. & Räisänen, P. (2014). *Hyvinvointia myös kulttuuri- ja liikuntapalveluista*. Kunnallisan alan kehittämissäätö. Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 77.
- Sokka, S. & Kangas, A. (2018). Role of sport and culture policies in generating well-being among residents. *Konferenssipaperi, ICCPR 2018*, 23.8.2018, Tallinna.
- Sokka, S. & Jakonen, O., Karttunen, S. & Kangas, A. (2017). *KUULTO and Tampere Together. Action research and systemic thinking as tools for identifying spillovers and understanding their generation and sustenance*. A Report Commissioned by the European Research Partnership of Cultural and Creative Spillovers. https://ccspillovers.weebly.com/uploads/1/1/8/4/118427712/finland_-_testing_innovative_methods_to_evaluate_cultural_and_creative_spillovers_in_europe_.pdf Luettu 25.10.2019
- Stern, M. J. & Seifert, S. C. (2017). *The Social wellbeing of New York City's Neighbourhoods: The Contribution of Culture and the Arts*. Philadelphia, University of Pennsylvania. Social Impact of the Arts Project. https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1001&context=siap_culture_nyc Luettu 24.10.2019.
- Suomen käsityön museo (2018). *Toimintakertomus*. https://www.craftmuseum.fi/sites/default/files/atoms/files/suomen_kasityon_museo_vuosikertomus_2018.pdf Luettu 24.10.2019.
- SUOSIO (2013). *Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosikertomus: Tietoja ja tilastoja jäsenorkestereiden toiminnasta*. Suomen Sinfoniaorkesterit ry.
- SUOSIO (2014). *Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosikertomus*. Suomen Sinfoniaorkesterit ry.
- SUOSIO (2015). *Vuosikertomus 2015: Tietoja ja tilastoja jäsenorkestereiden toiminnasta*. Suomen Sinfoniaorkesterit ry.
- SUOSIO (2016). *Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosikertomus: Tietoja ja tilastoja jäsenorkestereiden toiminnasta*. Suomen Sinfoniaorkesterit ry.
- SUOSIO (2017). *Suomen Sinfoniaorkesterit ry:n vuosikertomus: Tietoja ja tilastoja jäsenorkestereiden toiminnasta*. Suomen Sinfoniaorkesterit ry.
- SUOSIO (2018). *Vuosikertomus 2018*. Suomen Sinfoniaorkesterit ry.

- SUOSIO (2019). *Jyväskylä Sinfonia*. Suomen Sinfoniaorkesterit ry. <https://www.sinfoniaorkesterit.fi/fi/orkesteri/?id=11> Luettu 24.10.2019.
- Throsby, D. (1999). Talouspolitiikan ja kulttuuripolitiikan monimutkainen suhde. Teoksessa Kangas, A. & Virkki, J. (toim.): *Kulttuuripolitiikan uudet vaatteet*. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä, 78–89.
- Throsby, D. (2001). *Cultural economy*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Throsby, D. (2010). *The economics of cultural policy*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Tilastokeskus (2019). Kuntien avainluvut. <http://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2019&active1=179> Luettu 22.7.2019.
- TINFO (2013). *Teatteritilastot*. Teatterin tiedotuskeskus ry.
- TINFO (2014). *Teatteritilastot*. Teatterin tiedotuskeskus ry.
- TINFO (2015). *Teatteritilastot*. Teatterin tiedotuskeskus ry.
- TINFO (2016). *Teatteritilastot*. Teatterin tiedotuskeskus ry.
- TINFO (2017). *Teatteritilastot*. Teatterin tiedotuskeskus ry.
- TINFO (2018). *Teatteritilastot*. Teatterin tiedotuskeskus ry.
- Tohmo, T. (2002). *Kulttuuri ja aluetalous. Vaikutukset ja käyttäjien kokema hyöty*. Taloustieteiden tiedekunta, julkaisuja 131/2002. Jyväskylän yliopisto.
- Tohmo, T. (2007). *Regional economic structures in Finland: Analyses of location and regional economic impact*. Jyväskylä Studies in Business and Economics 57. Jyväskylän yliopisto.
- Tohmo, T. (2009). The economic value of the museum of central Finland. *Nordisk Museologi* 1, 123–131.
- TOL (2008). *Toimialaluokitus 2008*. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/meta/luokitukset/toimiala/001-2008/index.html> Luettu 22.10.2019.
- UNESCO (2012). *Measuring cultural participation: 2009 Framework for cultural statistics handbook no 2*. UNESCO Institute for Statistics.
- United Nations (UN) & World Tourism Organization (1994). *Recommendations on tourism statistics*. United Nations, Department of Economic and Social information and policy analysis, statistical division and World Tourism Organization. Statistical Papers Series M, 83.
- Warren, M. E. (2009). Citizen Participation and Democratic Deficits: Considerations from the Perspective of Democratic Theory. Teoksessa DeBardeleben, J. & Pammett, J. H. (toim.), *Activating the Citizen*. Palgrave Macmillan, Lontoo.

- Wheatley, D. & Bickerton, C. (2017). Subjective well-being and engagement in arts, culture and sport. *Journal of Cultural Economics* 41:1, 23–45.
- WHO (1998). *Health Promotion Glossary*. World Health Organization. <https://www.who.int/healthpromotion/about/HPR%20Glossary%201998.pdf?ua=1> Luettu 24.10.2019.
- Violainen, J. (2015). *Kulttuuriosallistumisen muuttuvat merkitykset: Katsaus taiteeseen ja kulttuuriin osallistumiseen, osallisuuteen ja osallistumattomuuteen*. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cuporen verkkojulkaisuja 26.
- YLE (2019). *Jyväskylän kaupunginteatterin lavanostin romahdi: Suuri näyttämö käyttökieltoon*. 25.1.2019 <https://yle.fi/uutiset/3-10614698> Luettu 3.10.2019.
- Zimmerbaur, K. (2008). *Alueellinen imago ja identiteetti liikkeessä*. Akateeminen väitöskirja. Ruralia-instituutti, julkaisuja 15. Helsingin yliopisto.
- Äikäs, T.A. (2004). *Imagoa etsimässä: Kaupunki- ja aluemarkkinoinnin haasteista mielikuvien mahdollisuuksiin*. Suomen kuntaliitto.
- Østbye, S., Moilanen, M., Tervo, H. & Westerlund, O. (2018). The creative class: Do jobs follow people or do people follow jobs? *Regional Studies* 52:6, 745–755.

Taulukot

- TAULUKKO 1. Museoiden, teatterin ja sinfoniaorkesterin kävijämäärät vuonna 2018.
- TAULUKKO 2. Vastaajamäärät laitoksittain.
- TAULUKKO 3. Vastaajien kotipaikka.
- TAULUKKO 4. Jyväskylän taidelaitosten henkilöstö, kiinteistö- ja muut menot koskien vuotta 2018.
- TAULUKKO 5. Kaikkien kävijöiden, Jyväskylässä asuvien sekä Jyväskylän ulkopuolelta tulleiden kävijöiden kävijäkohtainen kokonaiskulutus laitoksittain (luvut mediaaneja).
- TAULUKKO 6. Kävijöiden kulutus laitoksittain, pääsyliput ja muu kulutus (luvut mediaaneja).
- TAULUKKO 7. Kävijöiden kulutus taustamuuttujittain (luvut mediaaneja).
- TAULUKKO 8. Kävijöiden kulutuksen rahavirrat laitoksittain ja kokonaisuudessaan.
- TAULUKKO 9. Keskustan ulkopuolelta tulevien jyväskyläläisten kävijöiden rahankäyttö laitoksissa.
- TAULUKKO 10. Jyväskylän taidelaitosten kävijämäärät ja kävijöiden kotipaikka.
- TAULUKKO 11. Esimerkkilaskelma vaikutuksista. Muuttujina kävijöiden koti paikka, laitoksen merkitys käynnin syynä (100%) ja sektorikohtainen keskimääräinen kulutus.
- TAULUKKO 12. Jyväskylän taidelaitoksissa kävijöiden rahankäytön taloudelliset vaikutukset.
- TAULUKKO 13. Jyväskylän taidelaitosten ostomenojen taloudelliset vaikutukset.
- TAULUKKO 14. Vastaajien käynnit taide- ja kulttuurilaitoksissa viimeisen 12 kk aikana.
- TAULUKKO 15. Yhteneväisyydet ja vakiokävijöiden osuudet laitosten yleisöissä.
- TAULUKKO 16. Viimekertaisen kohteen lisäksi muut kohteet, joissa vastaajat ovat käyneet Jyväskylässä 12 kk aikana.
- TAULUKKO 17. Vastaajien kertoma ensisijainen syy laitosvierailulle (avovastaukset teemoiteltuna).
- TAULUKKO 18. Käynnin ensisijaisuus, kesto ja seura.
- TAULUKKO 19. Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitosten kävijäprofiilit.

Kuviot

- KUVIO 1. Cuporen tutkimushanke ja Jyväskylän sydän -hanke.
- KUVIO 2. Keskeiset Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitokset kartalla (nykyiset sijainnit).
- KUVIO 3. Kulttuuritoiminnan muodot kaupungissa.
- KUVIO 4. Kulttuuritoimintojen aluetaloudelliset vaikutukset ja merkitykset.
- KUVIO 5. Osallistumisen tasot.
- KUVIO 6. Imagoa ja identiteettiä koskevat väittämät jyväskyläläisten kokemina.
- KUVIO 7. Imagoa ja identiteettiä koskevat väittämät Jyväskylän ulkopuolella asuvien vastaajien kokemana.
- KUVIO 8. Laitos tekee kaupungista asukkaita osallistavan.
- KUVIO 9. Kaupungissa tarvitaan lisää kaupunkilaisten ääntä kulttuuri- palveluiden kehittämisessä.
- KUVIO 10. Koettuja hyvinvointivaikutuksia koskevat väittämät kaikkien vastaajien osalta.
- KUVIO 11. Koettuja hyvinvointivaikutuksia koskevat väittämät ei-kävijöiden osalta.
- KUVIO 12. Taide- ja kulttuurilaitoskäynnillä mukana ollut seura.
- KUVIO 13. Laitosten toiminta koskettaa kaikki kaupunkilaisia.
- KUVIO 14. Kävijöiden kokemus laitoksista.
- KUVIO 15. Kirjastoa koskevat väittämät.
- KUVIO 16. Jyväskylän sydän -hankkeeseen liittyvät väittämät.

Liite 1. Kyselylomake

Mitä mieltä olet Jyväskylän taide- ja kulttuurilaitosten toiminnasta ja tiloista?

Pyydämme sinua vastaamaan muutamiin kysymyksiin Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksista sekä kaupunginkirjaston toiminnasta.

Voit vastata kyselyyn myös osoitteessa:

my.surveypal.com/jyvaskylan-sydan

Kerättyjä tietoja käytetään kaupungin taide- ja kulttuurilaitosten sekä kirjastojen kehittämiseen. Vastauksien avulla ideoidaan kaupunkikeskustaa, jossa kulttuuri ja taide ovat merkittävässä asemassa.

Kysymyksiin vastaaminen kestää noin **10 minuuttia**. Vastattuasi voit jättää yhteystietosi mukaan kilpailuun, jossa arvomme osallistujien kesken **lippupalkintoja taide- ja kulttuurilaitoksiin**.

Kysely toteutetaan osana Jyväskylän sydän -hanketta, jossa tuotetaan tietoa tulevien taidelaitosinvestointien tueksi. Toteuttajana on Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cupore.

Lisätietoja:

Olli Ruokolainen
Erikoistutkija
Cupore
olli.ruokolainen@cupore.fi
050 448 3484

Tulokset julkaistaan raportissa vuoden 2019 lopulla.

Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja tutkimuseettisten periaatteiden mukaisesti siten, ettei yksittäistä henkilöä kyetä tunnistamaan. Tietoja hyödynnetään myös akateemisessa jatko-tutkimuksessa. Vastausten anonymiteetti varmistetaan ja vastaukset arkistoidaan Yhteiskuntatieteelliseen tietoarkistoon tutkimuskäyttöön luovutettavaksi.

Arvontaan ilmoittamasi yhteystiedot tallennetaan erilleen kyselyvastauksista ja hävitetään arvonnän jälkeen.

Janne Viitames
Projektipäällikkö
Jyväskylän kaupunki
janne.viitames@jkl.fi
050 477 1511

cupore

JYVÄSKYLÄ

jyväskylän
sydän

TAIDE- JA KULTTUURIKOhteissa Käynti

1. Kuinka usein olet käynyt näissä taide- ja kulttuurikohteissa viimeisen 12 kk aikana?

	Useasti kuukaudessa	Noin kerran kuussa	Muutaman kuukauden välein	Puolen vuoden välein	Kerran vuodessa	Harvemmin / en lainkaan
Alvar Aalto -museo	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jyväskylän kaupunginteatteri	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jyväskylä Sinfonia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jyväskylän taidemuseo	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Suomen käsityön museo	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jyväskylän kaupunginkirjasto (ml. sivukirjastot)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2. Oletko käynyt joissain muissa kohteissa viimeisen 12 kk aikana?

	Useasti kuukaudessa	Noin kerran kuussa	Muutaman kuukauden välein	Puolen vuoden välein	Kerran vuodessa	Harvemmin / en lainkaan
Muu Jyväskylän kulttuurikohte, mikä:	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu Jyväskylän kulttuurikohte, mikä:	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muu Jyväskylän kulttuurikohte, mikä:	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kulttuurikohteet muualla Suomessa	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3. Miten kuvailisit lyhyesti itseäsi suhteessa kulttuuriin?

.....

.....

VIIMEISINTÄ KÄYNTIÄ KOSKEVAT TIEDOT

4. Kuluneen 12 kk aikana missä kohteessa vierailit viimeksi? Merkitse VAIN YKSI viimeisin kohde.

☐ Alvar Aalto -museo	☐ Jyväskylän taidemuseo
☐ Jyväskylän kaupunginteatteri	☐ Suomen käsityön museo
☐ Jyväskylä Sinfonia	☐ En käynyt missään kyseisistä kohteista 12 kk aikana

Arvioi kysymyksissä 5–10 tätä viimeisintä käyntiäsi tarkemmin. Jos et käynyt missään kyseisistä kohteista, siirry suoraan kysymykseen 10.

5. Saavuiko paikalle erityisesti kyseistä taide- tai kulttuurilaitoskäyntiä varten?

☐ Se oli tärkein syy	☐ Se oli yksi tärkeimmistä syistä	☐ Se oli yksi saapumiseen vaikuttanut asia	☐ Sillä oli vähäinen merkitys	☐ Sillä ei ollut lainkaan merkitystä

6. Kauanko käynti ja siihen liittyvä matka/ajanvietto kesti?

- Alle tunnin 1–3 tuntia 4–6 tuntia Noin päivän 1–3 päivää 4–7 päivää yli viikon

7. Arvioi rahankäyttöäsi seuraaviin asioihin käyntiäsi liittyen

Pääsyliput (ensisijainen kohde)	.....	euroa
Muut pääsyliput kulttuurikohteissa	.....	euroa
Ostokset taide- tai kulttuuri- laitoksen yhteydessä	.....	euroa
Ostokset liikkeistä	.....	euroa
Liikenne- ja matkustus	.....	euroa
Majoitus	.....	euroa
Ravintola- ja kahvilapalvelut	.....	euroa
Muut vapaa-ajan palvelut	.....	euroa
Muu rahankäyttö, mikä:	.....	euroa

8. Saavuin...

- yksin
- puolison/perheen kanssa
- ystävien/tuttavien kanssa
- sukulaisteni kanssa
- työtovereiden tai kollegoiden kanssa
- ryhmän kanssa
- muussa seurassa:
- .....

9. Miksi tulit kyseisellä kerralla taide- tai kulttuurilaitokseen?

KOKEMUS TAIDE- JA KULTTUURILAITOKSISTA

10. Arvioi edelleen viimeisintä taide- tai kulttuurilaitoskäyntiäsi seuraavien tekijöiden osalta.

(Jos et käynyt 12 kuukauteen Alvar Aalto -museossa, Jyväskylän kaupunginteatterissa, Jyväskylä Sinfonian konserteissa, Jyväskylän taidemuseossa tai Suomen käsityön museossa, kerro mielikuvasi niistä yleisesti.)

A. Laitoksen...	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
pääsymaksu on sopiva.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tarjoama sisältö on kiinnostavaa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
toiminta koskettaa kaikkia kaupunkilaisia.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
sijainti on hyvä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kulkuyhteydet ovat toimivat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tilat ovat toimivat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tilat rohkaisevat oleilemaan.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tilat ovat kaupunkilaisten käytettävissä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tilat ovat näyttävät.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
aukioloajat ovat sopivat.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
oheispalvelut ovat hyvät.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tiedotus on toimivaa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tulisi toimia yhteistyössä muiden laitosten kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tulisi tehdä yhteistyötä muiden kulttuuritoimijoiden kanssa.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
B. Käynti taide- tai kulttuurilaitoksessa...						
edistää hyvinvointiani.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
edistää sosiaalisia suhteita.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lisää kiinnostusta kulttuurikokemuksiin.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
sivistää.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
inspiroi taiteen harrastamiseen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
inspiroi taiteen tekemiseen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
C. Laitos tekee osaltaan Jyväskylästä...						
viihtyisän.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
houkuttelevan.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tunnetun.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kulttuurikaupungin.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
asukkaita osallistavan.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
elävän ja monimuotoisen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. Miten Jyväskylän kaupungin taide- ja kulttuurilaitoksissa käymisestä voisi tehdä houkuttelevampaa?

Voit vastata yleisesti tai esim. vain yhtä taide- ja kulttuurilaitosta koskien.

NÄKEMYS JYVÄSKYLÄN KAUPUNGINKIRJASTOISTA

Pohdi seuraavaksi Jyväskylän kaupunginkirjaston palveluita.

12. Kirjasto on...	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
lukemisen mahdollistaja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kulttuurisisältöjen tarjoaja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kulttuuriharrastusten mahdollistaja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
linkki taide- ja kulttuurisisältöihin.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
avoin oleskelun tila.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
palveluita kokoava paikka.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
kansalaiskeskustelun tila.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
työskentelyn tila.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
opiskelun tila.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

KEHITTÄMISEHDOTUKSET JYVÄSKYLÄN KAUPUNGIN TAIDE- JA KULTTUURILAITOKSILLE

13. Kaupungissa tarvitaan...	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä	En osaa sanoa
näyttäviä kulttuurirakennuksia.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
avointa kulttuuritoimintojen tilaa kaikkien halukkaiden käyttöön.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
tilakeskittymä, jossa on tarjolla monia kulttuurin ja taiteen muotoja.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
lisää kaupunkilaisten ääntä kulttuuripalveluiden kehittämisessä.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Muuta kulttuuripalveluihin liittyvää, mitä:

.....

.....

.....

TAUSTATIEDOT Täytähän vielä seuraavat taustatietosi

Syntymävuosi ..... **Asuinpaikkasi postinumero** .....

Sukupuoli Nainen Mies Muu/en halua vastata

Ylin suorittamasi koulutus peruskoulu ammattikoulutus lukio, ylioppilas
 ammattikorkeakoulu yliopisto muu, mikä: .....

Vuositulo (brutto, euroa) alle 10000 10000-19999 20000-29999
 En halua vastata 30000-39999 40000-49999 50000-59999
 60000-69999 70000-79999 80000 tai enemmän

Lasten määrä perheessäi/kotitaloudessasi (merkitse sarakkeeseen lasten lukumäärä)
alle 7-vuotiaita: ..... 7-12 -vuotiaita: ..... 13-17 -vuotiaita: .....

Ammatti tai asema johtavassa asemassa ylempi toimihenkilö alempi toimihenkilö
 työntekijä yrittäjä/freelancer opiskelija koululainen
 kotiäiti tai -isä eläkeläinen työtön muu, mikä: .....

Kiitos kyselyyn vastaamisesta!

Liite 2. Haastatellut toimijat

Hyttinen, Hilikka (Teatterinjohtaja / Jyväskylän kaupunginteatteri)

Isomöttönen, Nikke (Intendentti, sijainen / Jyväskylä Sinfonia)

Laitinen-Kuisma, Seija (Kirjastotoimenjohtaja / Jyväskylän kaupunginkirjasto)

Lindh, Tommi (Toimitusjohtaja, Alvar Aalto -säätio)

Lokka, Leena (Intendentti, toiminnallinen esimies / Jyväskylän taidemuseo)

Rantala, Taina (Museonjohtaja / Suomen käsityön museo)

Viitamies, Janne (Kaupunkikeskustan kulttuuritilojen ja -toimintojen projekti-
päällikkö / Business Jyväskylä, Jyväskylän kaupunki)

Voutilainen, Heli-Maija (Museotoimenjohtaja / Jyväskylän kaupungin
museopalvelut)